

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना

Local Disaster and Climate Resilience Plan(LDCRP)

बेलका नगरपालिका, उदयपुर

बेलका नगरपालिका - २०७९

निर्माण निर्देशिका: स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील लयोजना तर्जुमा निर्देशिका, मस्यौदा २०७४

Local Disaster and Climate Resilience Planning Guidelines (LDCRP -2074)

दस्तावेज : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९, बेलका नगरपालिका उदयपुर

प्रकाशक : स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति, बेलका नगरपालिका, उदयपुर

प्रकाशन मिति : प्रथम पटक प्रकाशन मिति २०७९

प्राविधिक सहयोग : यो योजनाको निर्माण बेलका नगरपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, Action Against Hunger र साहारा नेपालको आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोगमा निर्माण गरिएको हो ।

सर्वाधिकार :

बेलका नगरपालिका
उदयपुर

आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग :

विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने केही महत्वपूर्ण शब्दावली

नेपाली शब्द	अंग्रेजी शब्द
भवन निर्माण संहिता	Building Code
क्षमता	Capacity
क्षमता विकास	Capacity Building
जलवायु परिवर्तन	Climate Change
आपत्कालीन व्यवस्थापन	Emergency Management
सामना क्षमता	Coping Capacity
विपद्	Disaster
विपद् जोखिम	Disaster Risk
विपद् व्यवस्थापन	Disaster Management
विपद् जोखिम व्यवस्थापन	Disaster Risk Management
पूर्वचेतावनी प्रणाली	Early Warning System
वातावरणनीय ह्रास	Environmental Degradation
सम्मुखता	Exposure
पूर्वानुमान	Forecast
भौगर्भिक प्रकोप	Geological Hazard
प्रकोप	Hazard
पूर्वतयारी	Preparedness
रोकथाम	Prevention
पुनर्लाभ	Recovery
उत्थानशील	Resilience
प्रतिकार्य	Response
प्रबलीकरण	Retrofitting
जोखिम	Risk
जोखिम विश्लेषण	Risk Assessment
जोखिम व्यवस्थापन	Risk Management
जोखिम स्थानान्तरण	Risk Transfer
सङ्कटासन्न/सङ्कटासन्नता	Vulnerable/Vulnerability

बेलका नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

उदयपुर

पत्र संख्या
चलानी

मिति:

शुभकामना सन्देश

बेलका नगरपालिका विशेष गरि बाढी, पहिरो, आगलागी, जंगली जनावरको आतंक, सर्पदंश, हावाहुरी, चट्याङ, कृषि बालीमा लाग्ने रोग सर्पदंश जस्ता समस्यामा पर्ने गरेको छ । यस नगरपालिका विपद् परेका समयमा खोज, उद्धार र राहतका लागि मात्र पहल गर्ने हाम्रो परम्पराले विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई दिगो बनाउन सकेको छैन । जलवायुजन्य जोखिममा परेकाहरु माथी राज्य र सरोकारवालहरुको दृष्टि नै कम मात्रामा पर्ने अवस्थामा विद्यमान रहेको छ ।

बेलका नगरपालिका विकासका धेरै सम्भावना बोकेको नगरपालिका भएपनि समय समयमा हुने बाढी, आगलागी, पहिरो, हावाहुरी तथा जंगली जनावरको आतंक जस्ता प्रकोपहरुले गर्दा विकास प्रक्रिया प्रभावित भई उल्लेखनीय उपलब्धि हासिल गर्न कठिनाई समेत हुने गरेको छ । तिनै चुनौतीहरुबाट संकटासन्न व्यक्ति वा समुदायमा प्रकोपको असर न्यूनीकरण गर्नका साथै विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने अभिप्रायले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९, योजना निर्माण गरिएको छ । यो योजनाले आउन सक्ने सम्भावना भएका प्रकोपहरुका असरहरु कम गर्ने र विकासका कार्यक्रम तथा योजनाहरुमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका प्रयासहरुलाई मूलप्रवाहीकरण गर्ने नगरपालिकाको रणनीति रहेको छ ।

योजना तयार गर्नका लागि नेतृत्व र समन्वय गर्नु हुने नगरपालिकाका पदाधिकारीहरु, कर्मचारीहरु, विभिन्न राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरु, नगरपालिका स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति, साथै आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग पु-याउन Action Against Hunger र साहारा नेपाल लगायत यस योजना निर्माण प्रक्रियामा संलग्न सबै सरोकारवालाहरुलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद ।

अशोक कार्की

नगर प्रमुख

बेलका नगरपालिका

नगर कार्यपालिकाको कार्यालय

उदयपुर

पत्र संख्या
चलानी

मिति:

शुभकामना सन्देश

उदयपुर जिल्ला अन्तर्गतका विपद्का दृष्टिकोणले अति प्रभावित पालिकाहरूमध्ये बेलका नगरपालिका बहु प्रकोपको दृष्टिकोणले अति प्रभावित र जोखिममा रहेको नगरपालिका हो । बर्सेनी यस नगरपालिकाले विभिन्न किसिमका विपद् सम्बन्धी घटना कै कारणले मानवीय तथा जनधनको क्षति ब्यहोर्दै आईरहेको कुरा हामी सबैलाई अवगत नै छ । साथै विगतका वर्षदेखि बेलका नगरपालिकासँग रहेको समिति साधन र श्रोत को परिचालन गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरणका क्षेत्रमा काम गर्दै आइरहेको छ । संकटासन्न व्यक्ति वा समुदायमा प्रकोपको असर न्युनीकरण गर्नका साथै विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने अभिप्रायले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०७९, योजना निर्माण गरिएको छ । यस योजनाले प्राकृतिक प्रकोपबाट हुन सक्ने जोखिम न्युनीकरण गर्नका साथै प्रकोपबाट बच्नको लागि पुर्वतयारी र भविष्यमा हुन सक्ने प्रकोपहरूको प्रतिकूल असर कम गर्न सहयोग पुऱ्याउने कुरामा आशावादी छु ।

योजना तयार गर्नका लागि नेतृत्व र समन्वय गर्नु हुने नगरपालिकाका पदाधिकारीहरू, कर्मचारीहरू, विभिन्न राजनैतिक दलका प्रतिनिधिहरू साथै आर्थिक तथा प्राविधिक सहयोग पु-याउने Action Against Hunger र साहारा नेपाल लगायत यस योजना निर्माण प्रक्रियामा संलग्न सबै सरोकारवालाहरूलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

धन्यवाद ।

.....

जिरा राई

नगर उप-प्रमुख

शब्द सङ्क्षेप

न. पा.	नगरपालिका
स्था. वि.व्य. ज.उ. स	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु उत्थानशील समिति
ने.रे.सो.	नेपाल रेडक्रस सोसाईटी
जि.प्र.का:	जिल्ला प्रशासन कार्यालय
जि.भू.का:	जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय
जि.प्र.का:	जिल्ला प्रहरी कार्यालय
जि.व.का:	जिल्ला वन कार्यालय
जि.ज.स्वा.का:	जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय
गै.स.सं.	गैर सरकारी संस्था
स्वा.से.	स्वास्थ्य सेवा
ने.से.	नेपाली सेना
स.प्र.ब:	सशस्त्र प्रहरी बल
उ.मा.वि:	उच्च माध्यमिक विद्यालय
मा.वि:	माध्यमिक विद्यालय
प्रा.वि:	प्राथमिक विद्यालय
DPRP	District Disaster Preparedness and Response Plan
VCA	Vulnerability Capacity Assessment
CCA	Climate Change Adaptation
NGO	Non Government Organization
I/ NGO	International Non Governemnt Organization
एल.डि.सि.आर.पि	स्थानीय विपद् तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशील योजना
आ.व.	आर्थिक वर्ष
DRR	Disaster Risk Reduction
सा व	सामुदायिक वन

विषय-सूची

खण्ड १: परिचय	9
१.१ परिचय	9
१.२ नगरपालिकाको परिचय	11
क) बेलका नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय	11
(ख) बेलका नगरपालिकामा विपद् र जलवायुको अवस्था	13
१.३ योजनाको उद्देश्य:	14
१.४ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व:	15
१.५ योजनाको निर्माण प्रक्रिया विधि:	17
१.५.१ वडा स्तरिय सूचना संकलन:	18
१.५.२ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण :	18
१.५.३ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणको पुनरावलोकन:	19
१.५.५ नगरपालिकाको योजना खाका लेखन कार्य:	19
१.५.६ योजनाको प्रस्तुती र सुझाव संकलन गोष्ठी:	19
१.६ योजनाको कार्यान्वयन रणनीति:	19
१.७ योजनाको अनुगमन मूल्यांकन तथा पुनरावलोकन:	20
खण्ड २ : प्रकोप, संकटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण	21
२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण	21
२.२ प्रकोप विश्लेषण:	22
२.३ जलवायु परिवर्तन अवस्था विश्लेषण	24
क) प्रकोप, मौसमी पात्रो र बाली पात्रो	24
ग) बाली र वनस्पति पात्रो	26
२.४ प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्साकन र संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान	27
२.४.१ वडा न १	27
२.४.२ वडा न २	29
२.४.३ वडा न ३	30
२.४.४ वडा न ४	31
२.४.५ वडा न ५	33
२.४.६ वडा न ६	34
२.४.७ वडा न ७	36
२.४.८ वडा न ८	37
२.४.९ वडा न ९	39
२.५ बेलका नगरपालिकाको जोखिम पहिचान तथा क्षमता विश्लेषण	40

२.६ संस्थागत विश्लेषण.....	41
२.७ तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण :.....	49
२.८ लक्षित समुह विश्लेषण:	49
२.९ भू उपयोग जोखिम विश्लेषण.....	52
२.१० सडकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण मार्फत संकटासन्नता स्तरीकरण.....	54
२.११ स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाडकन	54
२.१२ सम्पन्नता स्तरीकरण	56
२.१३ नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण	56
२.१४ खुलाक्षेत्र सम्बन्धी विवरण	58
खण्ड ३ दिर्घकालीन सौच, परिदृश्य, लक्ष्य, नीति तथा रणनीति	59
३.१ दिर्घकालिन सौच.....	59
३.२ परिदृश्य:.....	59
३.३ लक्ष्य.....	59
३.४ उद्देश्य.....	59
३.५ नीति.....	60
३.६ रणनीति	60
खण्ड ४ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधीहरू	61
४.१ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी ,रोकथाम, अल्पिकरण र अनुकुलनका योजनाहरू:.....	61
४.१.२ जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि	61
४.१.३ जोखिम न्यूनीकरण.....	67
४.१.४ आपतकालीन पूर्वतयारी	70
४.२ विपद्का समयमा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरू :.....	71
४.३ विपद् पश्चातका पुर्नलाभ अन्तर्गत पुनःस्थापना र पुनःनिर्माण का कृयाकलापहरू:.....	73
खण्ड ५ : योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा अध्यावधिकता	75
५.१ योजनाको कार्यान्वयन.....	75
५.२ योजनाको प्रगति र मूल्याङ्कन:.....	75
अनुसूचीहरू	76
अनुसूची १ नगर विपद् व्यवस्थापन समिति	76
अनुसूची २ योजना तर्जुमा तथा समन्वय समिति	77
१) उप प्रमुख.....	77
अनुसूची ३ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको काम कर्तव्य र अधिकार	77
अनुसूची- ४ कार्यदलहरूको स्वरुप र काम कर्तव्य तथा अधिकार.....	78
अनुसूची- ४.१ कार्यदलको स्वरुप	78

अनुसूची- ४.२ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि कार्यदलको काम, कर्तव्य तथा अधिकार	79
अनुसूची ५ : ऐतिहासिक समय रेखा	81
अनुसूची ६: प्रकोप संकटासन्नता क्षमता श्रोत नक्सा	84
वडा न १	84
वडा न २	85
वडा न ३	86
वडा न ४	87
वडा न ५	88
वडा न ६	89
वडा न ७	90
वडा न ८	91
वडा न ९	92
सन्दर्भ सामाग्री	93

खण्ड १: परिचय

१.१ परिचय

नेपाल बाढी, पहिरो, भूकम्प, महामारी, आगलागी, हावाहुरी, चट्याङ्ग, असिना, लू, शीतलहर, खडेरी, हिमताल विस्फोट तथा हिमपहिरोको उच्च जोखिममा रहेको मलुक हो । जलवायुजन्य परिवर्तनका कारण पर्ने प्रतिकूल प्रभावबाट पनि नेपाल संवेदनशील अवस्थामा रहेको छ । यस सन्दर्भमा नेपाल सरकारबाट स्वीकृत “विपद् जोखिम व्यवस्थापन राष्ट्रिय रणनीति, २०६६” र स्थानीय अनुकुलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना, २०६८ मा व्यवस्था भए बमोजिम विपद् जोखिम व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनको क्षेत्रमा पूर्वतयारी, रोकथाम, अल्पिकरण, प्रतिकार्य, पुर्नस्थापन र पुर्ननिर्माण तथा अनुकुलनको कार्यलाई विशेष महत्व दिइएको छ । यसमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु परिवर्तन उत्थानशीलतालाई केन्द्र देखि स्थानीय तहसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा विपद् व्यवस्थापनलाई मूलप्रवाहिकरण गर्नुपर्ने यथार्थतालाई आत्मसात गरी दिगो विकासको मान्यतालाई सुनिश्चित गर्न प्रभावित सबै वर्ग, समुदाय एवं क्षेत्रको पहुँच र स्वामित्व स्थापित हुने गरी स्थानीय श्रोत, साधन तथा क्षमताको अधिकतम परिचालन गर्नुपर्ने आजको आवश्यकता हो । यस प्रक्रियालाई सहभागितामूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र जिम्मेवार बनाउन विपद् तथा जलवायु उत्थानशील तथा व्यवस्थापन ऐन, २०७४ को मूल भावना तथा मर्मलाई आत्मसात गर्दै स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी विपद् जोखिम न्यूनीकरण र जलवायु उत्थानशीलताका विषयहरु समेत समावेश गर्दै “स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०६८” तथा स्थानीय जलवायु अनुकुलन योजनाको राष्ट्रिय संरचना २०६८ मा व्यवस्था भएका प्रक्रिया एवं विधिहरुलाई एकिकृत तथा सरलीकृत गरी स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका, २०७४ अनुसारको मस्यौदाको आधारमा तयार गरी लागू गरिएको छ । विश्व मानचित्रमा विपद् जोखिमको दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको राष्ट्रको रूपमा नेपाललाई लिइन्छ । समग्र प्रकोप जोखिमको हिसालले ३० औँ स्थानमा भूकम्पीय जोखिमको हिसाबले ११ औँ स्थानमा, बाढी तथा पहिरोको जोखिमको हिसाबले ३० औँ स्थान र जलवायु परिवर्तनको प्रभावको हिसाबले ४ औँ स्थानमा पर्दछ ।

नेपालले प्रत्येक वर्ष विभिन्न किसिमका प्राकृतिक प्रकोपहरु जस्तै: बाढी, पहिरो आगलागी, महामारी, खडेरी, रोगकिरा, मौसमको विषमता तथा भूकम्प जस्ता प्रकोपहरुबाट गम्भीर खतराको सामना गर्दै आएको छ । जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असर वायुमण्डलीय तापक्रममा वृद्धि र वर्षाको समय तथा मात्रामा विषमता आदिमा देख्न सकिन्छ । यस्ता असरहरुले वर्षेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, हावाहुरी, असिना, सुख्खा, खडेरी, तातो हावाका लहरहरु जस्ता घटनाहरु बढी मात्रामा दोहोरिएका छन् । यसको प्रभाव प्रत्यक्ष रूपमा जीविकोपार्जन, प्राकृतिक स्रोत, कृषि तथा खाद्य सुरक्षा, जलस्रोत तथा ऊर्जा, वन तथा जैविक विविधता, मानव स्वास्थ्य, ग्रामिण बसोवास, पोषण तथा सरसफाई र भौतिक पूर्वाधारको क्षेत्रमा देखा पर्न थालेको छ । जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गर्भवती महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, गरीब, विपन्न, एकल महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धाहरु, पछाडी पारिएको वर्ग, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक स्रोतमा आश्रित समुदायहरु बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरुले प्रष्ट पारिसकेका छन् । ती विपद्का कारण देशमा वर्षेनी ठूलो रूपमा जनधनको

क्षति हुने गरेको छ । विपद् पुर्वतयारी कार्यहरु न्यून भएका कारण विपद्को ठूलो क्षति हुने गरेको छ । अतः देशलाई विपद् उत्थानशील राष्ट्र बनाउन स्थानीय स्तरदेखि नै पहल हुन जरुरी छ । यसै परिप्रेक्षलाई मध्यनजर राखी सघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका तयार गरि लागु गरेको छ । यसै निर्देशिकालाई आधार मानेर गाउँपालिका तथा नगरपालिका स्तरिय विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना तर्जुमा प्रक्रियाको कार्य थालनी भएको छ ।

यस्तो प्रकारको प्रकोप बढ्दै गईरहेको बेलका नगरपालिकाका वासिन्दाहरुले पनि अनुभव गर्न थालेका छन् । यस क्षेत्रका अधिकांश घरधुरीहरु कृषि तथा पशुपालनमा निर्भर रहेका छन् तर बाढी, अनियमित वर्षाबाट यहाँको कृषि उत्पादनमा असर परी यहाँको जीविकोपार्जनको पद्धति, पशु, वन, स्वास्थ्य तथा पोषणमा नकारात्मक असर पार्दै गरेको सन्दर्भमा बढ्दै गएको विपद्जन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्नसक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानीय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ । नेपाल सरकारको विपद् सम्बन्धी ऐन २०७४ र विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४ (मस्यौदा) अनुसारका विधि तथा प्रक्रियाहरु अवलम्बन गरी बहुसरोकारवाला निकाय (वडाकार्यालय, नागरिक मञ्च, वडासचिव, शिक्षक, समाजसेवी, महिला स्वयंसेविका, जेष्ठ नागरिक, राजनैतिक दलका प्रतिनिधि, प्राकृतिक श्रोत व्यवस्थापन समूहका प्रतिनिधि, महिला, पुरुष लगायत अन्य बुद्धिजीविहरुको सहभागितामा जलवायु परिवर्तन अभिमुखिकरण एवं स्थानीय उत्थानशील योजना तर्जुमा गोष्ठीबाट आगामी ५ वर्षका लागि विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्ययोजना तयार गरिएको छ । यस योजनाबाट यहाँका वासिन्दाको अनुकूलन क्षमता तथा समुत्थानमा अभिवृद्धि गर्न सहयोग पुऱ्याउने विश्वास गर्दै यस योजनालाई यस वडाको विषयगत योजना बनाई नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रिया मार्फत नगरपालिका तथा वडा कार्यालय, जिसस लगायत राष्ट्रिय योजनामा समेत समावेश गरिने छ । यस बेलका नगरपालिकामा सञ्चालन हुने अन्य विकास कार्यसमेत जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा समुत्थान मैत्री बन्दै जाने विश्वास गरिएको छ ।

१.२ नगरपालिकाको परिचय

क) बेलका नगरपालिकाको संक्षिप्त परिचय

बेलका नगरपालिका नेपालको प्रदेश नं. १ अन्तर्गत भित्री मधेशमा पर्ने उदयपुर जिल्लाको सबैभन्दा पूर्वी भागमा सप्तकोशी नदिको किनारमा अवस्थित रहेको छ। यो नगरपालिका साविकका मैनामैनी, कटुञ्जे ववला, तपेश्वरी र रामपुर ठोक्सिला गरी ४ वटा गाविसहरूको सम्मिलनबाट २०७३ सालमा स्थापना भएको हो। बेलका नगरपालिका भौगोलिक हिसाबले उत्तरी अक्षांश २६ ४२'०९" देखि ८६ ५५'२९" सम्म र पूर्वी देशान्तर ८७ १०'०६" देखि सम्म फैलिएको छ। समुन्द्र सतह देखि १३६.२ मिटर सम्मको उचाईमा रहेको यस नगरपालिकाको क्षेत्रफल ३४४ बर्ग कि.मी. रहेको छ। यस नगरपालिकाको पूर्वमा सुनसरी जिल्लाको बराहक्षेत्र नगरपालिका र धनकुटा जिल्लाको साँगुरीगढी गाउँपालिका, उत्तरमा भोजपुर जिल्लाको हतुवागढी र आमचोक गाउँपालिका, पश्चिममा चौदण्डी नगरपालिका र सप्तरी जिल्लाको सप्तकोशी नगरपालिका त्यसैगरी दक्षिणमा सप्तरी जिल्लाको कञ्चनरुप नगरपालिका र सुनसरी जिल्लाको बराहक्षेत्र नगरपालिका र कोशी गाउँपालिका पर्दछन्। यस नगरपालिकामा ९ वटा वडा रहेको छ। ति मध्ये ४ वटा वडाहरू विकट पहाडी भूभागमा पर्दछन् भने बाँकी वडाहरू समथर भूभागमा पर्दछन्। यस नगरपालिकाको उत्तरी क्षेत्रका ४ वटा वडाहरू वडा नं. ५, ६, ७ र ८ पहाडी भिरालो क्षेत्र रहेका छन् यी वडाहरूमा चुरे क्षेत्र देखि महाभारतको पर्वतमाला सम्म फैलिएर रहेका छन् भने दक्षिणी भेगका वडा नं. १, २, ३, ४ र ९ समथर मैदानी भूभागमा अवस्थित रहेको छ। त्यस्तै २०७५ को पार्श्वचित्र अनुसार बेलका नगरपालिकाको जनसंख्या ५४,१२२ रहेको छ, जसमा महिला २६,४४३ र पुरुष २७,६७९ रहेको छ। यस नगरपालिकामा रहेका विभिन्न वडाहरूको जनसंख्याको विवरण निम्नअनुसार रहेको छ।

तालिका १: घरधुरी र जनसंख्याको विवरण

वडा न	घरधुरी	कूल जनसंख्या	महिला	पुरुष	अन्य
१	११८८	६२२१	३१२४	३०९७	०
२	१४२९	७५५६	३६१८	३८९४	०
३	१४२९	७५१२	३६१८	३८९४	१
४	१००४	५२६०	२५८४	२६७५	१
५	१५७१	८३९९	४०८७	४३११	१
६	९५१	५१४६	२५११	२६३४	०
७	४९९	३३८०	१६७५	१७०५	०
८	१०४१	५४५५	२६५५	२८००	०
९	१११७	५१८३	२५१६	२६६७	०
जम्मा	१०२२९	५४१२२	२६४४३	२७६७९	३

श्रोत : बेलका नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७६

तालिका २: उमेर अनुसार महिला पुरुष र जनसंख्याको विवरण

वर्ष	लिंग		तेश्रो लिंगी	जम्मा
	महिला	पुरुष		
० - ५	२३७३	२५८८	१	४९६२
६ - ९	१९२६	२०५२	०	३९७८
१० - १४	२७७७	२८७७	०	५६५४
१५ - १८	२३८१	२४६८	०	४८४९
१९ - २४	३४४०	३४५१	०	६८९१
२५ - ४५	८२६७	८९८८	२	१७२५७
४६म- ५९	२६५२	२७५९	०	५४११
६० - ६९	१३७८	१३०३	०	२६८१
७० भन्दा माथि	१११३	१०४६	०	२१५९
उमेर उल्लेख नभएको	१३६	१४४	०	२८०
जम्मा	२६३०७	२७५३२	३	५४१२२

श्रोत : बेलका नगरपालिका पार्श्वचित्र २०७५

तालिका ३: अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको विवरण

वडा	महिला	पुरुष	जम्मा
१	३६	४२	७८
२	४२	६७	१०९
३	४०	४६	८६
४	७७	८६	१६३
५	६७	१०५	१७२
६	८१	१०२	१८३
७	४१	३४	७५
८	३४	४५	७९
९	२७	३५	६२
जम्मा			

नोट: यस बेलका नगरपालिकामा जम्मा जनसंख्याको १.३८ प्रतिशत अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको जनसंख्या रहेको छ ।

(ख) बेलका नगरपालिकामा विपद् र जलवायुको अवस्था

बेलका नगरपालिका विपद् जोखिमबाट निकै संवेदनशील क्षेत्रको रूपमा रहेको छ। बाढी, पहिरो, जंगली जनावरको आतंक, आगलागी/डढेलो, सर्पदंश लगायतका विपद् जोखिमको सामना यस क्षेत्रका बासिन्दाहरूले गर्नुपरेको छ। बेलका नगरपालिकामा आइरहने विभिन्न प्रकोपका घटनाहरूको विवरणलाई हेर्ने हो भने यहाँ भूकम्प, बाढी पहिरो र नदि कटान आदिबाट ग्रसित रहेको पाइन्छ। बाढी, पहिरो, आगलागी, जंगली जनावरको आतंक, हावाहुरी, चट्याङ, कृषि बालीमा लाग्ने रोग सर्पदंश आदिबाट ग्रसित छ। यस नगरपालिकामा पूर्व तथा उत्तरी सिमानामा रहेको सप्तकोशी तथा सुनकोशी नदिले वर्षेनी कटान, डुवान र पटानको समस्याको कारणले प्रत्येक वर्ष जनधनको क्षति हुने गरेको छ। यस नगरपालिकामा बग्ने ३६ वटा भन्दा बढि खहरे खोला र ठूलो नदि कोशी र त्रियुगा रहेको छ। यी खहरे खोला लगायतका ठूला नदिहरूले बेलकाबखत खेतीयोग्य जमिन कटान, पटान र डुवान गर्ने गरेको छ। विगतको इतिहासलाई फर्केर हेर्ने हो भने गिदेरी खोला, कटारी खोला र सिसुवा खोलाले ५० भन्दा बढि घरहरू विस्थापित भएको छ।

हालको अवस्थालाई हेर्दा ५० घरधुरीहरू यी खहरे खोलाको कारण उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यस्तै त्रियुगा नदि र कोशी नदिको कारण वडा नं. ८, १ र २ का वस्तीहरू उच्च जोखिममा रहेको छ। सप्तकोशी नदिको कारण वडा नं. १, २, ३, ७ र ८ वडाहरू उच्च जोखिममा, सुनकोशी नदिको कारण बेलका नगरपालिकाको वडा नं. ६ र ७ उच्च जोखिममा, त्रियुगा नदिको कारण वडा नं. १ र २ बाढीको उच्च जोखिममा, मूर्तिखोलाको कारण वडा नं. ३, ६ र ९ उच्च जोखिममा, लालसिसुवा खोलाको कारण वडा नं. ४, ५ र ६ बाढीको उच्च जोखिममा, कोसोपा खोलाको कारण वडा नं. ७ र ८ बाढीको जोखिममा रहेको छ।

बेलका नगरपालिका ६, ७ र ८ का घरधुरीहरू गिदेरी खोला, सेती खोला, जसोधा खोला, मूर्ति खोला लगायतका खोलाहरूको कारण उच्च जोखिममा छन् भने कोशी टप्पु नजिक रहेकोले वडा नं. १ र २ जंगली जनावरको आतंकको साथै ४८७ घरधुरीहरू कोशी नदिको उच्च जोखिममा रहेको छ भने वडा नं. ४, ५, ३, ९ र ८ सडक दुर्घटनाको उच्च जोखिममा रहेको छ भने वडा नं. ६ र ७ पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको छ। कोशी टप्पु बन्यजन्तु आरक्ष आसपासका क्षेत्रहरू, बबला मैनामैनी लगायतका क्षेत्रहरू र समग्र बेलका नगरपालिका क्षेत्र नै सर्पदंश र आगलागी/डढेलोको जोखिमयुक्त क्षेत्रको रूपमा रहेको छ। समग्र रूपमा वडा अनुसार जोखिम दृष्टिकोणले हेर्दा बेलका नगरपालिकाको वडा नं. १, २, ३, ४, ५ र ९ बाढीको उच्च जोखिममा, वडा नं. १ देखि ९ आगलागीको मध्यम जोखिममा, वडा नं. ५, ६, ७ र ८ पहिरोको उच्च जोखिममा, सबै वडाहरू हावाहुरीको मध्यम जोखिममा, वडा नं. ५, ६, ७ र ८ वडा खडेरीको मध्यम जोखिममा, सबै वडा सर्पदंशको मध्यम जोखिममा, र वडा नं. १, २ र ३ जंगली जनावरको उच्च जोखिममा रहेको छ। (स्रोतः नगर विपद् व्यवस्थापन समिति संग छलफलबाट)

सम्भावित प्रभावित घरघुरी बहुप्रकोपको जोखिमको दृष्टिकोणले निम्न तालिकामा पाउन सकिन्छ ।

तालिका ४: सम्भावित प्रभावित घरघुरी बहुप्रकोपको जोखिमको विवरण

वडा	१	२	३	४	५	६	७	८	९
वाही	७००	२००	८००	३००	५००	२००	५०	२००	२००
पहिरो	०	५०	०	०	१००	४००	४००	१५०	०
हावाहुरी	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०	५०
जंगली जनावरको आतंक	३००	६००	६००	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०	१५०
वालीनालीमा लाग्ने रोग	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी	वडाको सबै घरघुरी

(स्रोत:नगर विपद् व्यवस्थापन समिति)

यसरी यस नगरपालिका बहुप्रकोपको हिसावले जोखिममा रहेको छ । तसर्थ प्राकृतिक तथा मानव सिर्जित जुनसुकै खालका विपद्का घटनाबाट हुनसक्ने मानिसको जनधन तथा सम्पतिको क्षतिलाई न्यून गर्नका लागि विपद्को असरलाई न्यूनीकरण गर्ने र विपद्का कार्यलाई विकासको प्रक्रियामा मुल प्रवाहीकरण गर्ने उद्देश्यले स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार गरी कार्यान्वयनका लागि पहल गर्न खोजिएको छ । यसले विपद्को सामना गर्ने क्षमतालाई वृद्धि गर्ने, जलवायु परिवर्तनसंग अनुकूल भएर एक समुत्थानशिल समुदायको रूपमा हुनका लागी मद्दत पुऱ्याउने छ भन्ने आशा गर्न सकिन्छ ।

१.३ योजनाको उद्देश्य:

यस योजनाको परिकल्पना बेलका नगरपालिकालाई विपद् जोखिमयुक्त रूपमा स्थापित गर्ने रहेको छ । यस योजनाको मुख्य ध्येय विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूलाई विकासमा मूलप्रवाहीकरण गर्ने र गरीव तथा पिछडिएका वर्गको जीवन स्तरमा सुधार ल्याई सुरक्षित बाँच्न पाउने अधिकार कायम गर्ने रहेको छ । यस योजनाको लक्ष्य भनेको विपद्बाट हुने जनधनको क्षति तथा जोखिमलाई कम गर्ने साथै सहभागितामुलक प्रक्रियाबाट पहिचान गरिएका योजनाहरूलाई मुर्तरूप दिई पूर्वतयारीका कार्यहरू गरी विकास योजनामा मूलप्रवाहीकरण गर्ने र जीविकोपार्जनमा अभिवृद्धि गर्न विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यलाई विकास योजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण भएको सुनिश्चित गर्ने रहेको छ ।

१.४ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व:

प्राकृतिक प्रक्रिया वा बाह्य कारक तत्वहरू वा मानवजन्य क्रियाकलापले वायुमण्डलको बनोट तथा भू-उपयोगमा ल्याउने ठोस परिवर्तनका कारण जलवायु परिवर्तन हुने गर्दछ। प्रत्यक्ष या अप्रत्यक्ष रूपमा मानव कृयाकलापहरू जस्तै: बढ्दो औद्योगिककरण, जीवाश्म इन्धनको अत्यधिक प्रयोग, अनियोजित शहरीकरण, वन विनास र वातावरणमैत्री प्राकृतिक स्रोतहरू र प्रविधिहरू प्रयोगमा कमी आदिका कारणले हरितगृह ग्याँसहरूको उत्सर्जनमा तिब्रता आएको तथ्य अकाट्य छ, जसले गर्दा जलवायु परिवर्तनको प्रत्यक्ष असरहरू जस्तै वायुमण्डलीय तापक्रममा वृद्धि, अनियमित वर्षा तथा मात्रामा विषमता आदि देख्न सकिन्छ। यस्ता असरहरूले वर्षेनी नेपालमा बाढी, पहिरो, हिमपात, हावाहुरी, खडेरी, जंगली जनावर आतंक, असिना जस्ता घटनाहरू बढि मात्रामा दोहोरिरहेका छन्। यसले गर्दा प्राकृतिक स्रोत, जैविक विविधता र जीविकोपार्जनका श्रोत साधन माथि प्रत्यक्ष असर देखा पर्न थालेका छन्। साथै विगत केही वर्षयता देखिएका सुख्खा र वर्षामा अनियमितताले नेपालको आर्थिक विकासमा चुनौति खडा गर्न थालिसकेको छ। जलवायु परिवर्तनसँगै आएको अनिश्चितता एवं विषमतासँग जुध्ने स्थानीय उपायहरूको प्रभावकारीता कम हुँदै गईरहेको छ र आगामी दिनमा अझ असर बढ्नसक्ने देखिन्छ। जलवायु समानुकूलनका अवस्था सिर्जना गर्न स्थानीय अनुकूलन कार्ययोजनाका एकीकृत योजनाहरूलाई स्थानीय एवं राष्ट्रिय विकास योजना प्रक्रियाको उपयुक्त प्रवेश बिन्दु पहिचान गरी समायोजन गर्नु आवश्यक पर्दछ। अझ जलवायु परिवर्तनका नकारात्मक असरबाट गर्भवती महिला तथा बालबालिका, गरिब, विपन्न, महिला, वृद्धवृद्धाहरू, साधन स्रोतमा कम पहुँच भएका घरधुरी साथै प्राकृतिक स्रोतमा आश्रीत समुदायहरू बढी प्रभावित हुन्छन् भन्ने विभिन्न अध्ययनहरूले प्रष्ट पारिसकेको छन्। तसर्थ गरीबी र चेतनास्तर कमीका कारण प्रत्यक्ष एवं अप्रत्यक्ष रूपमा जलवायुजन्य विपत्तिहरूसँग जुधिरहेका बेलका नगरपालिका बासीन्दालाई सोको असर कम गर्न र जीविकोपार्जनमा सुधार ल्याउन अनुकूलनका कार्ययोजना निर्माण गरी अन्य विषयगत, क्षेत्रगत एवं विकास प्रयासका योजनाहरूसँग एकीकृत गर्दै लैजानु पर्ने आजको टड्कारो आवश्यकता रहेको छ। स्थानीय स्तरमा क्षमता अभिवृद्धि गरी सफल र एकीकृत कार्यान्वयन र जलवायुजन्य जोखिमको असरलाई ध्यान दिई वडाका सबै घरधुरीहरूको अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्नमा यस स्थानीय अनुकूलन योजनाको औचित्य रहनेछ।

कृषि र पशुपालन नै जीवन निर्वाह गर्ने मुख्य स्रोत भएका यस नगरपालिकाका वडाहरूमा अधिकांश घरधुरीहरू बाढी पहिरो, आगलागी, जंगली जनावरको आतंक जस्ता प्रकोपहरूबाट जोखिमहरूबाट प्रभावित भएको पाइन्छ। कृषि बालीमा लाग्ने फौजी किराको कारणले यहाँका मकै वाली, धानवालीमा क्षति गर्नुको साथै कागती सुन्तला लगायतका फलफुलको उत्पादनमा त्प्तस आउनुको साथै किसानहरूको जिविकोपार्जनमा असर गरिरहेको छ।

यसै सन्दर्भमा बढ्दै गएको जलवायुजन्य प्रकोपबाट परेको तथा पर्नसक्ने प्रतिकूल प्रभावबाट स्थानिय स्तरमा अनुकूलन क्षमता अभिवृद्धि गर्न स्थानीय अनुकूलन योजना तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने व्यहोरा राष्ट्रिय संरचनाले दर्शाएको छ।

विपद्को अवस्थामा प्रभावकारी मानवीय सहायता उपलब्ध गराउन तथा भावि विपद्को जोखिम कम गर्नको लागि विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको आवश्यकता पर्दछ । विशेष गरि मानवीय सहायता सुनिश्चित गराउन विपद् जोखिम न्यूनीकरणमा समुदायको सहभागिता बढाउन र विकासका गतिविधिहरूमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरूलाई मूल प्रवाहीकरण गर्न र विपद् पश्चात प्रभावितहरूको उचित व्यवस्थापन गर्न यस योजनाले मार्गनिर्देश गर्दछ साथै स्थानीय तहलाई स्रोतको सहि पहिचान तथा परिचालन गर्न जवाफदेहि र उत्तरदायित्वको भावनाको विकास गराउन पनि यस योजनाले सहयोग गर्नेछ । माथि उल्लेखित आवश्यकतालाई महसुस गर्दै यस बेलका नगरपालिकामा विपद्बाट हुने क्षतिलाई कम गर्न तथा विपद् पछिको मानविय सहयोगलाई व्यवस्थित तथा प्रभावकारी बनाउन यो विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तयार पारिएको छ । यस योजना एक्सन अगेन्स्ट हन्गर (Action Against Hunger) को आर्थिक सहयोगमा सहारा नेपालको प्राविधीक सहयोगमा बेलका नगरपालिकाका स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति र अन्य सघसस्था र स्थानीय समुदायको प्रत्यक्ष सहभागिताको संयुक्त प्रयासबाट यो योजना निर्माण गरिएको छ । विशेष गरि विपद् पुर्व, विपद्को समय र विपद् पश्चातका कार्यहरू गर्न योजनाले सहयोग गर्दछ । जस अन्तर्गत निम्न बुदाँहरू प्रमुख रूपमा लिन सकिन्छ ।

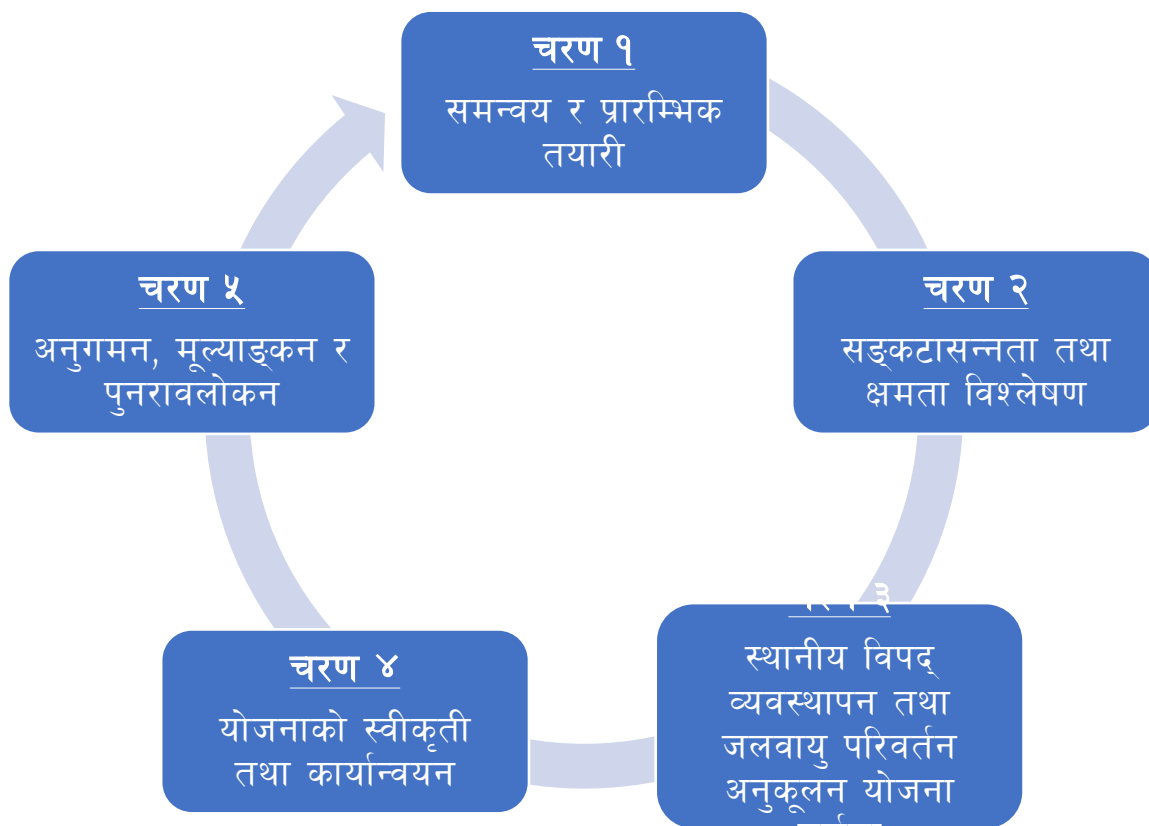
- विपद् व्यवस्थापनका लागि सरोकारवालाहरूसँग सम्बन्ध विस्तारमा सहयोग पुरयाउँछ मानविय, आर्थिक तथा अन्य श्रोत साधन पहिचान एवं संकलनमा मद्धत गर्दछ ।
- संकटाभिमुखता न्यूनीकरण गर्न आधार तयार गर्छ ।
- पूर्वसावधानी अपनाई प्रकोप प्रभावित हुनसक्ने ठाउँका मानिसलाई सुरक्षित स्थानमा लैजान पुर्वतयारीको खाका तयार हुनेछ ।
- विपद्को समयमा उद्धार गर्न चाहिने वस्तुको जोहो गर्न ,हराएका मानिसहरूको खोजी गर्न र राहतका क्रियाकलापहरू अधि बढाउन सामुहिक सक्रियता बढाउँछ ।
- विपद् प्रभावितहरूको लागि तुरुन्तै आवश्यक पर्ने उपचार, खाने बस्ने, लगाउने व्यवस्थाका लागि पुर्वतयारी योजना बन्छ ।
- पुनःस्थापना र पुनर्निर्माणका काममा टेवा पुरयाउँछ ।
- योजनामा जीविकोपार्जन सुधारका क्रियाकलापहरू पहिचान भएको हुदा यसले गरिवि निवारण, प्राकृतिक सम्पदा संरक्षण तथा व्यवस्थापनमा समेता मद्धत पुरयाउँछ ।
- विपद्को समयमा समाजमा उत्पन्न हुनसक्ने हिंसा लगायत अन्य अवाञ्छित गतिविधिहरू नियन्त्रण गर्न सहयोग पुरयाउँछ ।
- आश्रयस्थलको पहिचान र व्यवस्थापनमा मद्धत पुरयाउँछ ।
- विपद् कोषको व्यवस्थापन गर्न सहयोग पुरयाउँछ ।

स्थानीय स्तरमा उपलब्ध जानकारी, विगतका घटनाका अनुभवहरू तथा स्थानीय समुदाय र सरोकारवालाहरूको विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धमा भएका ज्ञान, सिकाई, र बुझाईमा आधारित रही यो योजना तयार गरिएको छ। यो योजना तर्जुमा कार्यमा नगरपालिकाका सबै वडाहरूमा सहभागितामूलक संकटाभिमुखता तथा अनुकुलन क्षमता विश्लेषण निर्माण गरिएको भएता पनि संख्यात्मक सिमितताले गर्दा प्रशस्त अनुभवहरू समेट्न सकिएको छैन। योजना कार्यान्वयनको सन्दर्भमा बजार मूल्यमा फेरबदल हुने हुदा योजनामा अनुमानित बजेट उल्लेख गरिएको छ। समय, श्रोत साधनको सिमितताले गर्दा योजना निर्माणमा अपनाउनु पर्ने सम्पूर्ण विधिहरू अवलम्बन गरी निर्माणका साथै आवश्यक सूचनाका लागि बहुपक्षिय सूचना संकलन गर्ने प्रयास गरिएको छ। योजनाको कार्यान्वयन गर्दा तत्कालिन समयमा उपलब्ध साधन, श्रोत र प्रविधिको आधारमा सम्भावित प्रकोपहरू र तिनका व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरूलाई आवश्यक सुधार र परिमार्जन गर्दै लैजानुपर्दछ।

१.५ योजनाको निर्माण प्रक्रिया विधि:

यो योजना तर्जुमा गर्दा तल उल्लेखित विधि र प्रक्रियाहरू अपनाइएको छ। स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाका तर्जुमा निर्देशिका २०७४ को मस्यौदाका अनुसार यो योजना तर्जुमा गर्दा वडा र यो योजना अन्तर्गत बनाइएका गतिविधिहरूको कार्यान्वयनको लागि सम्बन्धित सरकारी निकायहरू, तथा दातृ निकायहरूबाट सहयोग मिल्ने अपेक्षा लिएको छ। नेपाल सरकारबाट स्वीकृत विपद् जोखिम न्यूनीकरण २०६६, विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापन ऐन २०७४, स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४, स्थानीय विपद् जोखिम न्यूनीकरण व्यवस्थापन योजना २०६८, यसको परिमार्जन मस्यौदा निर्देशिका २०७४ मा व्यवस्था भए अनुसारको प्रकृयाबाट योजना निर्माण गरिएको छ। समुदायका सरोकारवाला निकायहरूसँगको अन्तरक्रिया, विगतमा भएको क्षतिलाई आधार मानेर जोखिम स्तरीकरण गरिएको छ।

मुख्यतया: भूकम्प, बाढी, पहिरो, जंगली जनावरको आतंक, आगलागी/डढेलो, सर्पदंश, आदि विपद् पूर्व, विपद्को समय र विपद् पश्चात गर्नुपर्ने कृयाकलाप, विपद् जोखिम न्यूनीकरण, विपद् प्रतिकार्य तथा पुर्नलाभका गतिविधिहरू, तौरतरिका, जिम्मेवारी, र कार्य प्रक्रियालाई समेटेर यो योजना निर्माण गरिएको छ। समुदायका प्रभावित तथा संकटासन्न समुदायको प्रत्यक्ष र समावेशीयुक्त सहभागिता सुनिश्चितता हुने गरि समावेशी सहभागीतामूलक र यथार्थपरक बनाउन निम्नानुसारका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएका छन्।

चित्र न १ : स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा प्रक्रिया

१.५.१ वडा स्तरिय सूचना संकलन:

वडा स्तरीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गर्ने क्रममा अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका सहभागीहरुबाट सहभागितामूलक रुपमा सूचनाको संकलन गरिएको थियो । जसमा विशेष गरेर सामाजिक र आर्थिक सुचनाहरु, सम्पन्नता स्तरीकरण, टोल स्तरमा हुने प्रकोपहरु र विपद्को ऐतिहासिक विवरण संकलन गरिएको थियो । साथै टोलहरुमा के काम कहाँ गर्ने भन्ने सवालमा पनि सूचना संकलन गरिएको थियो । उक्त सूचनालाई वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन समेत गरि वडास्तरीय सूचना संकलन गरिएको थियो ।

१.५.२ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण :

समुदाय र वडाहरुको विपद् सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क संकलन गर्ने कार्य गरियो । संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण गर्ने विभिन्न औजारहरुको प्रयोग गरिएको थियो । जस अन्तर्गत सामाजिक श्रोत तथा प्रकोपको नक्सांकन, ऐतिहासिक तथ्यांक, प्रकोप स्तरीकरण, श्रोतको विश्लेषण, मौसमी पात्रो, समस्या वृक्ष विश्लेषण, संस्थागत विश्लेषण, प्रत्यक्ष अवलोकन तथा भेटघाट छलफल जस्ता संकटासन्नता क्षमता विश्लेषण (Vulnerability Capacity Assessment) औजारहरुको प्रयोग गरिएको थियो ।

१.५.३ संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणको पुनरावलोकन:

अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका सहभागीहरूले वडा वडामा गएर सहभागिमुलक रुपमा सूचनाको संकलन तथा संकटासन्नता क्षमता विश्लेषण तथा अनुकुलन क्षमता विश्लेषण गर्न विभिन्न औजारहरूको प्रयोग गरी आएको विवरणहरूको वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो तथा पुनरावलोकन कार्यक्रममा सहभागीहरूबाट आवश्यकता अनुसार विवरणहरू थपघट गरिएको थियो ।

१.५.४ नगरपालिकाको योजना बैठक:

योजना निर्माण गर्नका लागि बेलका नगरपालिकामा मिति २०७९असोज ३१ गते योजना बैठक संचालन गरिएको थियो । सहभागिहरूबाट सहभागितामुलक रुपमा विभिन्न प्रकोपको असरहरू कम गर्न र विपद्को अवस्था सिर्जना हुन नदिन विपद् पहिले के के कार्य गर्ने, विपद् भई हालेको अवस्थामा के के कार्यहरू गर्ने र विपद् पश्चात के के कार्य गर्ने भन्ने सन्दर्भमा विस्तृत छलफल तथा समुह कार्य गरिएको थियो ।

१.५.५ नगरपालिकाको योजना खाका लेखन कार्य:

सहभागीबाट आएको सूचना र योजना बैठकमा गरिएका योजनाको आधारमा विपद् जोखिम व्यवस्थापन विज्ञ र विपद् व्यवस्थापन समितिले संयुक्त रुपमा योजना लेख्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो ।

१.५.६ योजनाको प्रस्तुती र सुभाव संकलन गोष्ठी:

खाकाको रुपमा तयार गरिएको योजनालाई पुनः नगरपालिकामा एक दिने गोष्ठीको आयोजना गरि छलफल गरिएको थियो । गोष्ठीका सहभागीहरूले योजनामा थप्नु पर्ने बुँदाहरू र आवश्यक सल्लाह सुभाव दिएका थिए । योजनाको अन्तिम लेखन कार्य र योजनाको तयारी नगरपालिका तथा वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति तथा सहभागिहरूबाट आएको सुभावलाई पनि समेटेर विपद् तथा जलवायु उत्थनशील योजनाको तयारी कार्य मिति २०७९ मंसिर २८ मा सम्पन्न गरिएको थियो ।

१.६ योजनाको कार्यान्वयन रणनीति:

योजना कार्यान्वयनको मुख्य जिम्मेवारी नगरपालिकाको हुनेछ । योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्ने नगरपालिकामा बसोबास गर्ने समुदायको सक्रिय सहभागिता तथा योगदानको लागि पहल गरिनेछ । नगरपालिका अर्न्तगत विभिन्न संघसंस्था तथा सरकारी कार्यालयहरू पनि रहने हुनाले तिनिहरूलाई पनि प्रत्यक्ष जिम्मेवारी लगायत अन्य विभिन्न क्रियाकलापहरूको कार्यान्वयनमा समेत परिचालन गरिनेछ । स्थानिय स्तरको योजना भएकोले यसलाई सम्पन्न गर्ने श्रोतको दृष्टिकोणले नगरपालिकाको सहयोगको

आवश्यकता पर्ने हुनाले सो को लागि परिषद्बाट पारित गरि प्रक्रियागत रूपले सिफारिस गरिनेछ । वर्तमान परिवेशलाई मध्यनजर गर्दा अन्तराष्ट्रिय चासो पनि वृद्धि हुदै गएको हुनाले श्रोतहरुको व्यवस्थापनका लागि विपद् व्यवस्थापनको क्षेत्रमा कार्यरत गैर सरकारी संघसंस्थाहरु जनप्रतिनिधि, सरोकारवालाहरु, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, विभिन्न संघसंस्थाहरु, प्रहरी संयन्त्रहरु सँग सहयोगको लागि पनि प्रयास गरिनेछ । योजनामा समावेश भएका क्रियाकलापहरुको कार्यान्वयनमा श्रोत उपलब्धताले प्रत्यक्ष असर गर्ने हुनाले सबै क्रियाकलापहरु एकै समयमा सम्पन्न गर्न सम्भव नहुने हुँदा हरेक वर्ष सञ्चालन हुने स्थानीय तह, जिल्ला स्तरिय परिषद् र प्रदेश १ सरकारको योजनामा भएका क्रियाकलापहरु प्राथमिकताको आधारमा समावेश गर्दै समय सापेक्ष कार्यान्वयन गर्न आवश्यक देखिन्छ ।

१.७ योजनाको अनुगमन मूल्यांकन तथा पुनरावलोकन:

नगरपालिकाले वार्षिक नीति तथा कार्यक्रमको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको समेत नियमित अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ । नगरस्तरमा गठित अनुगमन समितिले विपद् जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी कार्यक्रमको प्रभावकारिता समेत मूल्याङ्कन गरी आवश्यकता अनुसार नगरपालिकालाई सिफारिस गर्नेछ । विपद् जोखिम न्यूनीकरण सम्बन्धी विशिष्ट कार्यक्रमबाट नगरपालिका अन्तर्गत संचालित कार्यक्रमहरुको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि स्वीकृत गरिएका अनुगमन सूचकहरु बमोजिम अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ । यस योजनाको विस्तृत पुनरावलोकन र परिमार्जन ५ वर्षको अवधिमा सम्बन्धित सरोकारवालाहरुको सहभागितामा गर्नेछ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना अनुगमन तथा मूल्याङ्कन प्रतिवेदन सम्बन्धित निकाय, स्थानीय निकाय र संघीय मामिला स्थानीय विकास मन्त्रालयमा पेश गरिनेछ ।

खण्ड २ : प्रकोप, संकटासन्नता, क्षमता र जोखिम विश्लेषण

२.१ प्रकोपको पहिचान तथा स्तरीकरण

बेलका नगरपालिकामा विगतमा घटेका विपद्का घटनाका आधारमा प्रभाव पार्न सक्ने प्रकोप तथा जलवायुजन्य घटना छनौट गरि स्तरीकरण गरिएको छ । नगरपालिकामा विगतमा भएका र भविष्यमा आइपर्न सक्ने प्रकोप तथा जलवायुजन्य घटना र ति प्रकोपहरूले जनधनमा पुरयाएको क्षति तथा उपलब्ध क्षमताका आधारमा प्रकोप पहिचान गरी स्तरीकरण गरिएको छ । विभिन्न प्रकारका प्रकोपहरू जोखिमको रूपमा रहेका हुन्छन् । यस नगरपालिका अर्न्तगत रहेका वडाका समुदायहरू पनि विभिन्न प्रकारका जोखिममा रहेको पाइन्छ । नगरपालिकामा रहेका ९ वटा वडामा गरिएको प्रारम्भिक छलफलका आधारमा र नेपाल सरकारको स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४ (मस्यौदा) मा भएका औजार (जोडाजोडी स्तरीकरण)को प्रयोग गरि भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, चट्याङ, सर्पदंश, सडक दुर्घटना, जनावरको आतंक, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, हावाहुरी मुख्य प्रकोपको रूपमा पाइएको छ । नगरपालिका स्तरमा पहिचान भएका प्रकोपहरूमा वडास्तरिय अनुसारले स्तरीकरण गरिएको छ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्देशिका २०७४ अनुसार नेपाल भूकम्पको उच्च जोखिममा रहेको मुलुक भएकोले भूकम्पलाई स्तरीकरण गर्न नमिल्ने भएकोले यस नगरपालिकाको प्रकोपको स्तरीकरण गर्दा पहिलो प्राथमिकता प्रकोप मानेर स्तरीकरण गरिएको छ, जसलाई तालिका ४ मा देखाइएको छ । माथिको तालिकालाई विश्लेषण गर्दा बाढीले ९, पहिरोले ८, कृषि बालीमा लाग्ने रोगले ७, जंगली जनावरको आतंकले ६ अंक प्राप्त गरि क्रमश पहिलो, दोश्रो, तेश्रो र चौथो रूपमा रहेको छन् भने सडक दुर्घटनाले ४ सर्पदंशले ३, आगलागीले ३, चट्याङले २ र हावाहुरीले अंक प्राप्त १ गरि क्रमशः पाचौं छैठौं, सातौं आठौं र नवौं प्रकोपको रूपमा रहेका छन् ।

तालिका ५: प्रकोप स्तरिकरण

प्रकोप	बाढी	पहिरो	आगलागी	सडक दुर्घटना	चट्याङ	सर्पदंश	जंगली जनावरको को आतंक	हावाहुरी	कृषि बाली मा लाग्ने रोग
बाढी		बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी	बाढी
पहिरो			पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
आगलागी				सडक दुर्घटना	आगलागी	आगलागी	जंगली जनावरको को आतंक	आगलागी	कृषि बाली मा लाग्ने रोग
सडक दुर्घटना					सडक दुर्घटना	सडक दुर्घटना	जंगली जनावरको को आतंक	सडक दुर्घटना	कृषि बाली मा लाग्ने रोग
चट्याङ						सर्पदंश	जंगली जनावरको को आतंक	चट्याङ	कृषि बाली मा लाग्ने रोग
सर्पदंश							जंगली जनावरको को आतंक	सर्पदंश	कृषि बाली मा लाग्ने रोग
जंगली जनावरको								जंगली जनावरको को आतंक	कृषि बाली मा लाग्ने रोग

को आतंक									
हावाहुरी									कृषि बाली मा लाग्ने रोग
कृषि बाली मा लाग्ने रोग									
अंक	९	८	३	४	२	३	६	१	७
स्तर	१	२	६	५	८	७	४	९	३

२.२ प्रकोप विश्लेषण:

प्रकोप विश्लेषणका औजारहरु सामाजिक श्रोत नक्साङ्कन, संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचात, समस्या वृक्ष विश्लेषण, धरातलिय हिंडाई, संस्थागत विश्लेषण, समुह छलफल, प्रत्यक्ष अवलोकनको प्रयोगबाट समग्र रुपमा आएको तथ्याङ्कलाई आधार मानेर प्रकोपको विश्लेषण गरिएको छ। नगरपालिकामा पहिचान भएका प्रकोपहरु उत्पन्न हुनुको मूल कारण र यसले समुदायमा पारेको प्रभावलाई तालिकाबद्ध गरिएको छ। यस प्रकोप विश्लेषणमा वडा स्तरमा हुने प्रमुख प्रकोपको विश्लेषण गरि तालिका ६ मा प्रस्तुत गरिएको छ।

तालिका ६ : प्रकोप विश्लेषण

क्र स	प्रकोप	कारण	प्रभाव	जोखिम न्यूनीकरणका लागि पहिचान भएका उपाय
१	भुकम्प	भू भर्ग भित्र रहेका ठूला प्लेटहरू एक आपसमा ठोकिएर	ठूलो जनधनको क्षति, पूर्वाधारहरूको क्षति, सामाजिक संरचनाहरूमा क्षति, आर्थिक तथा मानिसक असर	पूर्वतयारी, भवन आचारसंहिता पालना गरि भुकम्प प्रतिरोधी भवन तथा पूर्वाधारहरू निर्माण गर्ने ।
२	बाढी	अतिवृष्टि, जलवायु परिवर्तन, जंगल विनास	जनधनको क्षति, अन्नबाली खेती योग्य जमिनमा क्षति	समयमा बाँध बाँध्ने वृक्षारोपण गर्ने, जोखिमयुक्त ठाउँबाट बस्ती सार्ने, जमिनको वर्गिकरण गर्ने ।
३	पहिरो	जंगल फडानी, अव्यवस्थित वैज्ञानिक विकास	घर बस्ती, क्षति जीउँज्यानको जोखिम	वृक्षारोपण, व्यवस्थित विकास, जनचेतना, जोखिमयुक्त ठाउँहरूबाट बस्ती सार्ने ।
४	आगलागी/ डढेलो	जनचेतनाको कमी, चोरी शिकारी	जनधनको क्षति	जनचेतना बढाउने, सूचना जारी गर्ने, जोखिमयुक्त क्षेत्रमा पानीको व्यवस्था तथा भण्डारण गर्ने ।
५	सडक दुर्घटना	चालकको लापरवाही, सडको स्तर राम्रो नहुनु, चालकको लापरवाही,	मृत्यु, घाइते ,अगभंग जनधनको क्षति	चालकमैत्री, स्तरिय सडक सुधार्नुपर्ने, चेकजाँच र सचेतना जगाउने ।
६	सर्पदश	घरवरपर सरसफाईको कमी, उपचार सेवामा पहुँचको कमी, लापरवाही	घाइते, मृत्यु, आर्थिक क्षति, पारिवारिक तनाव	सरसफाई गर्ने , सर्पदश उपचार केन्द्रको व्यवस्थापन गर्ने, स्थानीय स्तरमा प्राथमिक उपचार जनशक्ति व्यवस्थापन गर्ने, आवश्यक सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने ।
७	जंगली जनावरको आतंक	बस्ती नजिक जंगल हुनु, वन फडानी, जंगलमा मानवीय हस्तक्षेप	खाद्यान्न र बालीमा असर, स्वास्थ्यमा प्रतिकुल असर, घाइते ,मृत्यु,	वनक्षेत्रमा तारजाली लगाउने । ,चोरी निकास बन्देज लगाउने । जंगली जनावरको आहारा व्यवस्थापन गर्ने ।
८	कृषि बालीमा लाग्ने रोग (बाली प्रकोप) फौजी किरा	रासायनिक मल तथा किटनासक औषधीको अव्यवस्थित प्रयोग भएकोले	बालीनाली नष्ट , उत्पादकत्वमा त्रस,	जैविक विषादीको प्रयोग गर्ने, माटो परिक्षण गरि बाली नाली लगाउने
९	हावाहुरी	सुख्खा मौसम , वनजंगल फडानजी, कमजोर पूर्वाधार निर्माण निर्माण , जलवायु परिवर्तन	घरका छानाहरू उडाउनु , बालीनालीहरू नष्ट गर्ने,	चेतनामूलक कार्यलाई बढाउने , घरका छानाहरूलाई बलियो तरिकाले राख्ने व्यवस्था गर्ने,
१०	चट्याड	जलवायु परिवर्तन हुनु	मानिसहरूको मृत्यु हुने, बोटविरुवाहरूमा नोक्सानी हुने, आगलागी हुने	घर बनाउँदा अर्थिग गर्ने , चट्याड पर्दा खुला ठाउमा नबस्ने

२.३ जलवायु परिवर्तन अवस्था विश्लेषण

क) प्रकोप, मौसमी पात्रो र बाली पात्रो

यस बेलका नगरपालिकाको स्थानीय स्तरमा मौसमी अवस्थामा आएको परिवर्तन बारे जानकारी हासिल गर्न मौसमी पात्रोको सहयोग लिन सकिन्छ। स्थानीय स्तरमा भएको जलवायु परिवर्तनको अवस्थाबारे जानकारी हासिल गर्न करिब ३० वर्ष पहिले र हालको मौसममा आएको फेरबदल बारे जानकारी लिईएको छ। यसबाट स्थानीय समुदायले मौसममा आएको फेरबदलसंगै कृषि खेतिमा हुने बदलावसँग कृषि खेतीमा हुने फेरबदलावबारे विश्लेषण गरी सोही अनुसार खेती प्रणाली अपनाउन सहयोग पु-याँउछ भने यस विधिबाट बारम्बार भै रहने प्रकोपहरुको समयसीमा बारे विश्लेषण गर्न सहयोग पुगी उक्त समय सीमामा पूर्व सचेतना अपनाउन यस विधिले मद्दत पुग्दछ। यस विधिको प्रयोगमा समुदायका ज्येष्ठ नागरिक, बुद्धिजीवी, जानिफकारहरूसँग छलफल गरिएको थियो। यसै विधि प्रयोग गरी स्थानीय किसानद्वारा जलवायु परिवर्तनसँग अनुकूलित हुन अवलम्बन गरिएका प्रयासहरुको समेत जानकारी प्राप्त गरिएको थियो। नगरपालिका भित्र भएका प्रकोपहरु पहिले कुन कुन महिनामा हुन्थे र अहिले कुन कुन महिनामा हुन्छन् भनेर तलको प्रकोप पात्रोमा विश्लेषण गरिएको छ। यहाँ पहिले भन्नाले कम्तिमा ३० वर्ष पहिलेको समयलाई जनाउँदछ। भुकम्प आउने कुनै निश्चित समय वा अवस्था नभएको हुनाले पहिले र अहिले भूकम्पलाई बाह्रै महिनामा आउने गरी राखिएको छ भने बाढीको जोखिम पहिले भन्दा अहिले बढि अवधिको देखिएको छ भने, हावाहुरी लगायतका प्रकोपहरुको जोखिम पहिले भन्दा अहिले बढी अवधिसम्म देखिएको छ। प्रकोप पात्रोको विस्तृत विवरण तालिका ७ मा उल्लेख गरिएको छ।

तालिका ७ : प्रकोप पात्रो

प्रकोप		बैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मङ्सिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत
भुकम्प	पहिले												
	अहिले												
बाढी	पहिले												
	अहिले												
चट्याङ	पहिले												
	अहिले												
आगलागी	पहिले												
	अहिले												

सढक दुर्घटना	पहिले														
	अहिले														
पहिरो	पहिले														
	अहिले														
सर्पदंश	पहिले														
	अहिले														
जंगली जनावरको आतंक	पहिले														
	अहिले														
बाली प्रकोप (कृषि बालीमा लाग्ने रोग)	पहिले														
	अहिले														
हवाहुरी	पहिले														
	अहिले														

तालिका ८ : मौसमी, पात्रो

विवरण	समय	वैशाख	जेष्ठ	आषाढ	श्रावण	भाद्र	असोज	कात्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	कैफियत
वर्षा														
मनसुनी वर्षा	पहिले													
	अहिले													
हिउँदे वर्षा	पहिले													
	अहिले													
कुहिरो	पहिले													
	अहिले													
तापक्रम														

विवरण	समय	वैशाख	जेठ	आषाढ	श्रावण	भाद्र		असोज	कार्तिक	मंसिर	पुस	माघ	फाल्गुन	चैत्र	कैफियत
जाडो दिन	पहिले														
	अहिले														
गर्मी दिन	पहिले														
	अहिले														

ग) वाली र वनस्पति पात्रो

वाली र वनस्पति पात्रो तयार गर्दा यस वडामा उत्पादन हुने प्रमुख ३ वालीहरु, धान, मकै र गहुँ, वाली लगाउने र भित्र्याउने समय पत्ता लगाउन समुदायबाट प्राप्त सूचनाको आधारमा विश्लेषण गरिएको छ।

तालिका ९: वाली र वनस्पती पात्रो

वाली वि		वैशाख	जेठ	असार	श्रावण	भाद्र	आश्विन	कार्तिक	मंसिर	पौष	माघ	फाल्गुन	चैत्र
धानको विउँ लगाउने	३० वर्ष पहिले		+								+	+	
	अहिले		+								+	+	
धान काट्ने	३० वर्ष पहिले				+	+		+	+				
	अहिले				+	+		+	+				
मकै रोप्ने	३० वर्ष पहिले										+	+	
	अहिले										+	+	
मकै पाक्ने	३० वर्ष पहिले	+	+										
	अहिले		+	+	+								
गहुँ छर्ने	३० वर्ष पहिले								+	+			
	अहिले								+	+			
गहुँ काट्ने	३० वर्ष पहिले	+											+
	अहिले	+											+
विरुवा फुल पलग्ने(आप लिची, सुपारी)	३० वर्ष पहिले		+	+								+	+
	अहिले		+	+	+							+	+

२.४ प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्साकन र संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान

प्राप्त तथ्याङ्क विश्लेषणबाट जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्सा तयार गरिएको छ । सहभागितामूलक तरिकाबाट तयार गरिएको यस नक्सामा प्रकोप, विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम स्थान र प्रभावित हुन सक्ने स्थान प्रस्तुत गरिएको छ । यस नगरपालिकामा बाढीको जोखिममा रहेको वडाहरूलाई प्रत्येक वडाको छुटाछुटै नक्सामा देखाइएको छ । यसैगरी सबै भन्दा बढी सुरक्षित स्थान, खुला स्थान, विद्यालय, प्रहरी चौकी, अस्पताल, मन्दिर, जोखिमयुक्त, सामुदायिक वन, नदि, खोला, दह, मुल, पोखरी जस्ता स्थानलाई समेत नक्सामा देखाइएको छ । नगरपालिकाको प्रकोप, जोखिम तथा सामाजिक श्रोत नक्साकन र संकटासन्नता तथा क्षमता पहिचान अनुसुची ६ मा वडा अनुसार राखिएको छ ।

२.४.१ वडा न १

२.४.१.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, र जंगली जनावरको आतंक जस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, चट्याङ र आगलागी जस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.१.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने कोशी नदि र त्रियुगा नदिको कारण यहाँका वस्तीहरू बाढीको उच्च जोखिममा रहेको छ । त्रियुगा नदि बाँध निर्माण भएको छ । यदि बाँध फुटेमा वडाका सम्पूर्ण वस्तीहरू डुवान हुने खतरामा रहेको छ । वि स २०४३ सालमा त्रियुगा नदिमा डुंगा पल्टिदा २० जना मानिसहरू बगाएको थियो । यी ठूला नदिको कारण डुवान तथा कटानको समस्या रहेको छ । त्यसैगरी वडा कार्यालय नजिक रहेको भलामती खोलाको कारण भौराहा टोलको ८६ घरधुरी, भालमन्ती थारु टोलको ११४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेकोछ । यी वस्तीहरूमा कटान र पटानको समस्या बढि मात्रामा रहेको छ ।

विशेष गरि चैत्र वेशाखमा वनडढेलो, आगलागीका घटनाहरू घट्ने गरेको छ । यस वडाका समुदायहरूमा घरमा आगलागी तथा वनजंगलमा डढेलोका घटनाहरू घट्ने गरेको पाइन्छ । त्यस्तै हावाहुरीको कारण २०५३ सालमा १ विद्यालयको टिनको छानो उडाएको थियो । पहिले फुस र टालीको घरहरूको कारण आगलागीका घटनाहरू बढि मात्रामा हुन्थे भने अहिले टिन र पक्की घरको कारण समुदायमा आगलागीका का घटनाहरू न्यून मात्रामा भएको छ । त्यस्तै यस वडा कोशी टप्पु नजिक रहेकोले जंगली जनावर (हाती, बदेल्, बाँदर, नीलगाई, अर्नाले) बालीनालीमा क्षति पुरयाएको छ ।

२.४.१.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू

माथी उल्लेखित प्रकोपहरूको जोखिम न्यूनीकरणका लागि देहाय बमोजिमका उपयहरू गर्नु सकिन्छ ।

- १) कोशी नदि तथा त्रियुगा नदिमा बाँध निर्माण गरिएता पनि बेला बखत बाँध अवलोकन गर्नुपर्ने देखिन्छ
- २) ढुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि ढुंगा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने।

३) महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू राख्ने ।

४) हात्तीबाट जोगिनको लागि काँडेतार, (जाली) को ६ फिटको अग्लो घेराबार लगाएर खेतीवाली जोगाउने र त्यस क्षेत्रमा बत्तिको व्यवस्थापन गर्ने गरी योजना बनाउने ।

५) नदि तटीय क्षेत्रमा तटबन्धन निर्माण गर्ने ।

६) सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्ने ।

७) वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गरी सुरक्षित स्थानको रूपमा प्रयाग गर्ने गरी व्यवस्थापन गर्ने ।

८) वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति लाई विपद्को समयमा परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरू सँग समन्वय सहकार्य गर्ने गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने ।

९) विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्गमैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने ।

१०) अधिकांश वस्तीहरू ऐलानी जग्गामा भएको कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाई भएकोले निकट भविष्यमा वस्तीहरूलाई व्यवस्थित गर्न पर्ने ।

११) खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको भण्डारण गरी व्यवस्थापन गर्ने ।

१२) पूर्वसुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने

१३) स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल जस्तै प्राथमिक उपचार कार्यदल, खोज तथा उद्धार र आवश्यकता पहिचान कार्यदल गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने ।

१४) भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने ।

१५) जिवीकोपार्जन सम्बन्धी कार्यक्रमलाई बढि प्राथमिकता दिने जस्तै लहरे बाली आदी ।

१६) कोशी फुट्न सक्ने सम्भावनाको सूचना पाए पश्चात, १ नं वडाले २ नं वडालाई लाईफ ज्याकेट बुट लगायतका खोज उद्धार सामग्री दिने र प्रयोग गर्ने गरी व्यवस्था मिलाउने । यसरी हेर्दा मानविय सहायताको लागि एक ठाउँमा भएको श्रोतहरूलाई अर्को ठाउँमा पठाउने व्यवस्था मिलाउने ।

१७) स्थानीय वन ऐन बनेको छ, वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन र वन ढलेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्ने । यि कार्य गर्नको लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ ।

१८) सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने र खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्ने ।

१९) पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्ने ।

२०) आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन समितीमा पनि कोष राख्ने व्यवस्था मिलाउने ।

२.४.२ वडा न २

२.४.२.१ प्रमुख प्रकोपहरु

यस वडामा भूकम्प, बाढी, जंगली जनावरको आतंक, आगलागी जस्ता प्रकोपहरुले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ, भने हावाहुरी, र चट्याङ जस्ता प्रकोपहरुले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ।

२.४.२.२ असरहरु

यस वडामा बग्ने कोशी नदिमा आएको बाढीले २०६० सालमा २ जनाको मृत्यु भएको थियो। कोशी नदिमा आएको बाढीको कारण यस समुदायमा रहेको वस्तीहरुमा जग्गा जमिनहरुमा कटान तथा डुवानको समस्या हुने गरेको छ। कोशी बाढीको कारण शान्तिनगर र रामनगरको ४८७ घरहरु नै उच्च जोखिममा रहेको छ। त्यसै गरि यस वडामा बग्ने अन्य खहरे खोला (पथरा, खोला, धारा खोला, साउने खोला, ठूलो खोला, भुसहा खोला बाँधपारी खोलाको कारण यहाँका वस्ती तथा समुदायहरुका जग्गा जमिन जोखिममा रहेको छ। खहरे खोलाको कारण हरेक वर्ष २०० घर परिवार प्रभावित हुने गरेको छ।

त्यस्तै यस वडा नजिकै कोशी टप्पु रहेकोले जंगली जनावर (अर्ना, बँदेल, हात्ती), ले बालीनालीको क्षति गरेको छ। त्यसै गरि सर्पको टोकाईबाट हरेक वर्ष ४, ५ जना मानिस घाइते हुने गरेको छ। सर्पदंश उपचार केन्द्र नेपाली सेना क्याम्पमा रहेकोले उपचार हुने गरेको छ। हावाहुरीको जोखिम न्यून रहेको पाइन्छ। वि.स. २०७७ वैशाखमा आएको हावाहुरीले बाल विद्या आधारभूत विद्यालयको टिनको छानो उडाएको थियो। त्यस्तै वि स २०७७ सालमा चट्याङबाट १ जना, २०७२ सालमा १ जनाको मृत्यु भएको थियो। त्यसै गरि फौजी किराले धानवाली र मकै बालीलाई असर पुरयाएको छ। विशेष गरि चैत्र वैशाखमा डढेलो, आगलागीका घटनाहरु घट्ने गरेको छ। यस वडाका समुदायहरुमा घरमा आगलागी तथा वनजंगलमा डढेलोका घटनाहरु घट्ने गरेको पाइन्छ।

२.४.२.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खहरे खोलाहरुको सतह बडेको छ, हुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि हुंगा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस)हरु रोप्ने कार्य गर्ने। महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरु राख्ने। यस वडामा बग्ने अन्य खोलाहरुमा तटबन्धन निर्माण गर्ने, सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्नुपर्ने। वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने। वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ।

विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्ग मैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, अधिकांश वस्तीहरु ऐलानी जग्गामा भएको कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाई भएको, तर निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि

पहल गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरूको व्यवस्थापन गर्ने, पूर्वसुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरूको विभिन्न कार्यदल (प्राउ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । पूर्वतयारीको लागि एम्बुलेन्स , दमकल लगायतका सवारी साधनहरू तयारी अवस्थामा राख्ने । नदि भित्र पोखरी खनेर बायोइन्जीनियरिंग प्रविधी अवलम्बन गर्ने । हुँगा, टयुवको व्यवस्थापन गर्ने । नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी सँग मिलेर बेलाबखत बाढी पुर्वतयारी कृत्रिम अभ्यास गर्नुपर्छ । आपत विपद्को समयमा रेडक्रस नजिक रहेको खुला चौरमा हेलिकप्टर राख्न सकिन्छ । यहाँका मानिसहरू ९० प्रतिशत जति पशुपालन तथा खेतीपातीमा संलग्न रहेका छन् । तसर्स सुख्खा सहने तथा बाढी सहने बालीहरू ल्याउने गर्नुपर्दछ ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसाग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्न सक्दछ । माथि उल्लेखित कार्य गर्नको लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

२.४.३ वडा न ३

२.४.३.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, जंगली जनावरको आतंक, आगलागी जस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, र चट्याङ जस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.३.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने कोशी नदिमा आएको बाढीले ८ वटा टोल विकास र २ वटा आधारभूत विद्यालय उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै गिदेरी खोला, कटारी खोला, मूर्ती खोलाले खेत बगरमा परिणत गरेको छ । वि स २०४५ सालमा रातापानी ठोकिसल्लामा मुर्ति खोलाले कटान गरेको थियो । वि स २०६७ सालमा गिदेरी खोलामा आएको बाढीले ठोकिसल्लाको टोलको उत्तरपट्टिको २५ घरधुरी विस्थापित भएको छ । कोशी नदि नजिक भएकोले वडाका ४६४ घरधुरीहरू उच्च जोखिममा रहेको छ । कोशी नदिमा आएको बाढीको कारण खेतीयोग्य जमिन कटान तथा डुवान हुने गरेको छ । गिदेरी खोलाको कारण सयपत्रा वस्ती उच्च जोखिममा रहेको छ । विगतका वर्षलाई फर्केर हेर्ने हो भने जंगली जनावरको आतंकको कारण हरेक वर्ष २ जनाको मृत्यु हुने गर्दछ । जंगली जनावरको आतंकको कारण, रातोपानी र कोशी टप्पु क्षेत्रमा बालीनालीमा क्षति भएको थियो । त्यस्तै वि स २०७९ सालमा ३ विगाहा जमिनमा लगाएको अन्नवालीमा क्षति पुरयाएको थियो । त्यस्तै सर्पटोकाईबाट वि स २०७५ सालमा ४ जनाको मृत्यु भएको थियो । सर्पदंश उपचार केन्द्र राखेपछि मृत्युदर घटेको छ । वि स २०७४ साल वैशाखमा आएको हावाहुरीले कोशी टप्पु नजिक रहेको वस्तीहरूको घरमा भएको छतको छाना उडाएको, तर मानविय क्षति भने भएन । त्यस्तै चट्याङको कारण वि.स २०७९ असारमा २ वटा भैसी मरेको थियो ।

२.४.३.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खहरे खोलाहरुको सतह बडेको छ, हुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि हुंगा, बालुवा गिट्टि निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने । महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरु राख्ने । गिदेरी खोला हाल मानिसहरुको खेतबाट बग्ने गरेको र यसको डि पि आर तयार भएको र पुरानो धारमा नदि फर्काउने योजना रहको र खोलाको दुवै किनारमा हरियाली प्रवर्द्धन गर्नको लागि वृक्षारोपण गर्ने, आवश्यक परेको स्थानमा ग्याविन(तारजाली सहितको), तटबन्धन गर्ने साथै बायोइन्जियरिंग प्रविधि अवलम्बन गर्ने ।

बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने । नगरपालिका नजिक रहेकोले खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरु नगरपालिकामा छ । विपद् व्यवस्थापनको लागि वडामा रु ५ लाख रुपैया छुट्टाईएको छ । गिदेरी खोलाको दुवै किनारमा वृक्षारोपण गर्ने । आपतकालिन अवस्थामा दुर्गा मन्दिर टोल नजिक हेली प्याड राख्न सकिन्छ ।

सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्नुपर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने, अपाङ्ग मैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने । अधिकांश वस्तीहरु ऐलानी जग्गामा भएका कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाई भएको हालको अवस्था रहेको र निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता पालना गर्ने योजना रहेको छ । खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने । पूर्वसुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह , जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्राउ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । पूर्वतयारीको लागि एम्बुलेन्स, दमकल लगातयका सवारी साधनहरु तयारी अवस्थामा राख्ने । नदि भित्र पोखरी खनेर बायोइन्जीनियरिंग प्रविधि अवलम्बन गर्ने । हुंगा, ट्युवको व्यवस्थापन गर्ने, । नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी, नेपाल रेडक्रस सोसाईटी सँग मिलेर बेलाबखत बाढी पूर्वतयारी कृत्रिम अभ्यास गर्नुपर्छ ।

२.४.४ वडा न ४

प्रमुख प्रकोपहरु: भूकम्प, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग (फौजी किरा), सडक दुर्घटना, आगलागी, सर्पदंश, जंगली जनावरको आतंक, जस्ता प्रकोप यस वडामा पहिरो ,चट्याड, र हावाहुरी न्यून मात्रामा रहेको पाइन्छ ।

२.४.४.१ यसका असर

यस वडामा प्रत्येक वर्ष सीसुवा खोला, अमिन खोला, कटारी र गिदेरी खोलाले कटान डुवान र पटान गर्ने गरेको छ । यसले हजारौ विगाहाका जमिनमा क्षति गरेको छ । त्यस्तै सिसुवा खोलाको कारण ३०

घरधुरी उच्च जोखिम, त्यस्तै, वरगाछीको खुर्सानी भोडा ८ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका छन् । त्यस्तै कटारी खोलको कारण देवी स्थान टोलको ६ घरधुरी, मीलन टोलको १२ घरधुरी, विज्ञान टोलको ७ घरधुरी र जनता टोलको ४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका छन् । त्यस्तै सीसुवा खोलामा आएको बाढीको कारण अखण्डी देवी स्थानको ७ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । वि स २०५१ सालमा सिसुवा खोलाले ६ घरधुरी विस्थापित गरेको थियो । २०६५ सालको बाढीले ४ घरधुरी विस्थापित भएको, त्यस्तै २०७७ को बाढीले ३ घरधुरी विस्थापित भएको थियो ।

यस वडा ८० प्रतिशत कृषिमा निर्भर हुने हुनाले उत्पादनमा ह्रास आएको छ । साथै बाली नाली(मकै) मा लाग्ने फौजी किराले मकैमा असर पुर्याएको पाईन्छ । सडक दुर्घटनाले बेलाबखत घाइते र मानविय मृत्यु हुने गरेको छ । त्यस्तै कोशी टप्पु नजिक भएको कारणले जंगली जनावर (हाती र बाँदर) ले यस वडाका अधिकांश खेतीयोग्य जमिनमा लगाएको बालीनाली नोक्सान गर्ने गरको छ । त्यस्तै आगलागीले घर खेत, तथा डढेलोले जंगलमा क्षति गर्ने गरेको छ । त्यस्तै सर्पले वर्षातको मौसममा मानिस तथा चौपायालाई टोक्ने गरेको पाईन्छ । विगतको इतिहासलाई हेर्दा सिसुवा खोला थुनिएर पहिरो गएको कारण केही घरधुरीहरुमा क्षति भई वस्ती स्थानान्तरण भएको छ ।

२.४.४.२ जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु:

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खहरे खोलाहरुको level raise भएको छ, । ढुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि ढुंगा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने । महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरु राख्ने । बहुप्रकोपको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु संचालन गर्ने । नगरपालिका नजिक रहेकोले खोज तथा उद्धारका सामग्रीहरु नगरपालिकामा छ । विपद् व्यवस्थापनको लागि वडामा ५ लाख रुपैया छुटाइएको छ । गिदेरी खोलाको दुवै किनारमा वृक्षारोपण गर्ने । आपतकालिन अवस्थामा दुर्गा मन्दिर टोल नजिक हेली प्याड राख्न सकिन्छ ।

बाढीको जोखिम कम गर्नको लागि तटबन्धन निर्माण गर्ने, सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरूसँग समन्वय सहकार्य गरि जनचेतनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास गर्ने, अपाडगमैत्री, बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, अधिकांश वस्तीहरु ऐलानी जग्गामा भएको कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाई भएको हालको अवस्था रहेकाले ,निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता पालना गर्ने योजना रहेको छ । खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने । पूर्वसुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य सञ्चालन केन्द्रसँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्राथमिक उपचार कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । विपद् पूर्वतयारीको लागि एम्बुलेन्स, दमकल लगायतका सवारी साधनहरु तयारी अवस्थामा राख्ने । नदि भित्र पोखरी खनेर बायोइनीजीरंग प्रविधी अवलम्बर गर्ने ।

डुंगा, टयुवको व्यवस्थापन गर्ने । नेपाली सेना, नेपाल प्रहरी,नेपाल रेडक्रस सोसाईटी सँग मिलेर बेलाबखत बाढी पुर्वतयारी कृत्रिम अभ्यास गर्नुपर्छ । सडक दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको वडा र ट्राफिकले

बेला बखत ट्राफिक सचतेना कार्यक्रम गर्ने गरेको छ । त्यस्तै आगलागीको जोखिम कम गर्नको लागि मौसम अनुसार रेडियो, टिभी लगायतका सञ्चारका साधनहरूले जानकारी गराउने गरेको छ ।

२.४.५ वडा न ५

२.४.५.१ प्रमुख प्रकोपहरू

यस वडामा भूकम्प, बाढी, पहिरो, सडक दुर्घटना जस्ता प्रकोपहरूले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने हावाहुरी, चट्याङ र आगलागी जस्ता प्रकोपहरूले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेका पाइन्छ ।

२.४.५.२ असरहरू

यस वडामा बग्ने गिदेरी खोलाको कारण शिखरमाडी वस्तीको जग्गा जमिन कटान भएको, खयरनीको ५ घरधुरीहरू विस्थापित भएको र रानी पधेराको ३ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । यसै गिदेरी खोलाको कारण शिखरमाडीको ४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । यसै खोलाको कारण १० वर्ष अगाडि रानीपधेराबाट १५ घरधुरी विस्थापित भएको थियो । त्यस्तै मैनीखोलाको कारण तिलबारीको ७ घरधुरी, मैनी गाउँको ६ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै गर्दने खोलाको कारण ४ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । वि स २०५१ सालमा खार खोलाको कारण शिखरमाडीको ५१ घरधुरीहरू विस्थापित भएको थियो । त्यस्तै वि स २०७२ सालमा खारको खोलामा आएको बाढीको कारण ५ घरधुरी विस्थापित भएको थियो । त्यसै बंगलागाउँको ३ घरधुरीहरू पहिराको उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै कंचीराकोपनको पहिरोले बालीनाली क्षति भएको, त्यस्तै मितेरी गाउँको ज्ञान ज्योति विद्यालय पहिरोको उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै पहिरोको कारण रेग्मीटारमा रहेको बंगलाको ३ घरधुरी सीसकोटको ४ घरधुरी नीगुरेको र कुश्मी डाँडाको ४ घरधुरीहरू उच्च जोखिममा रहेको अवस्थामा छ ।

विशेष गरि चैत्र, वैशाखमा वनडढेलो, आगलागीका घटनाहरू घट्ने गरेको छ । यस वडाका समुदायहरूमा घरमा आगलागी तथा वनजंगलमा डढेलोका घटनाहरू घट्ने गरेको पाइन्छ । हावाहुरीको जोखिम न्यून रहेको पाइन्छ, वि स २०७८ वैशाखमा हावाहुरीले विद्यालयको छानो उडाएको थियो । वि स २०७७ सालमा चट्याङको कारण ५ जना मानिसहरू बेहोस भएका थिए ।

यस वडा मदन भण्डारी सडक अन्तर्गत पर्ने भएकोले सडक दुर्घटनाको जोखिम उच्च रहेको पाइन्छ । वि स २०७९ सालमा सडक दुर्घटनाको कारण ४ जनाको मृत्यु भएको छ । त्यसैगरि वि स २०७८ सालमा सडक दुर्घटनाबाट १ जनाको मृत्यु भएको थियो । फौजी किराले मकैबालीलाई क्षति गर्ने गरेको र अन्जान रोगको कारण कागती, सुन्तलाको जराबाटै बोटहरू सुक्ने गरेको पाइएको छ ।

२.४.५.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू:

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरूको सतह बढेको छ, हुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि हुंगा, बालुवा गिट्टी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने । महत्वपूर्ण टेलिफोन नम्बरहरू राख्ने, वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास संचालन गर्ने, अपाङ्ग मैत्री, बालमैत्री संरचना निर्माण, अधिकाँश

वस्तीहरु ऐलानी जग्गामा भएको कारण भवन आचार संहिता पालनामा कठिनाई भएको हालको अवस्था रहेकोले, निकट भविष्यमा भवन आचार संहिता पालना गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने, पूर्वसूचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुँदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने । स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्न सक्दछ । माथि उल्लेखित कार्य गर्नको लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनार वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पखाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

२.४.६ वडा न ६

२.४.६.१ प्रमुख प्रकोपहरु

यस वडामा भूकम्प, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, सडक दुर्घटना, आगलागी, सर्पदंश, जंगली जनावरको आतंक, जस्ता प्रकोपहरुले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने पहिरो, चट्याङ, र हावाहुरी जस्ता प्रकोपहरुले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.६.२ असरहरु

यस वडामा बग्ने लापा खोलाको कारण तारबारे समुदायको १० घरधुरी, वोकल समुदायको १५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । तर दुधकोशी खोला र धारे खोलाले खासै क्षति गरेको छैन । त्यस्तै मटेरी खोलाले वि स २०७९ असोजमा खोला तर्दै गर्दा १ जनाको मृत्यु भएको थियो । त्यस्तै वि स २०७९ सालमा यशोदा खोलामा आएको बाढीले ढाक्रको २५ घरधुरीमा क्षति पुर्याएको थियो । यशोदा खोलाको कारण माडफाड टोलको ८५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै जोगिनी खोलाले लेकाली टोलको ३७ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । २०७९ सालमा आएको यशोदा खोलामा बाढीको कारण वडा कार्यालय र खेलमैदान डुवानमा परेको थियो । सिसुवा खोलामा पक्की पुल नभएकोले बाढीको समस्या उच्च रहेकोले जसको कारण गर्भवती सुत्केरी महिला अपाङ्गत भएका व्यक्ति, तथा ज्येष्ठ नागरिकहरुलाई वर्षाको समयमा आवतजावत गर्न कठिनाई पर्छ । सिसुवा खोलाको कारण सेतीमाया वस्तीको १० वटा घरधुरी, संजिगरेको १५ घरधुरी र उचालेको २० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेका छन् साथै वि स २०५९ सालमा सिसुवा खोलामा आएको बाढीको कारण बगौलामा पहिरो गएर ७५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको थियो । त्यसैगरि पहिरोले दबदलेको ३५ घर उच्च जोखिममा रहेको छ । मुख्य गरि पहिरोले जमिनको ध्वजा फाँट्ने, धसिस्ने गरेको छ । त्यसै गरि लापा खोलाले नदि किनारमा लगाएको बाँस बगाएर लगेको जसको कारण खेतीयोग्य जमिन कटान गरेको छ । बाढी र पहिरोको कारण मुख्य तथा सहायक सडकहरु संचालनमा कठिनाई आउँछ ।

यस वडाका समुदायहरुमा घरमा आगलागी तथा वनजंगलमा डढेलोका घटनाहरु घट्ने गरेको पाइन्छ । त्यस्तै जंगली जनावर (बाँदर, हात्ती) लगायतका जनावरहरुले खेतीवालीमा क्षति गर्ने गरेको छ । त्यस्तै

२०७९ मा चट्याडमा परि १ जना घाइते भएको तर मानविय मृत्यु भने भएको छैन । हावाहुरीको जोखिम न्यून रहेको पाइन्छ । सर्पको टोकाईबाट वर्षेनी मानिस तथा पशु चौपायाहरु घाइते हुने गरेको छ । त्यसैगरी वि स २०७८ सालमा सडक दुर्घटनाबाट १ जनाको मृत्यु भएको थियो । फौजी किराले मकैवालीलाई क्षति गर्ने गरेको र अन्जान रोगको कारण कागती, सुन्तलाको जराबाटै बोटहरु सुक्ने गरेको पाइएको छ । ,

२.४.६.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु:

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरुको सतह बढेको छ । हुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याकन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि हुंगा, बालुवा गिटी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने ।

तटबन्धन निर्माण गर्ने, सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्नुपर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर)हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपांडुग मैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण, भवन आचार संहिता पालना गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने, पूर्व सुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्न सक्दछ । माथि उल्लेखित कार्य गर्नको लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनार वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

२.४.७ वडा न ७

२.४.७.१ प्रमुख प्रकोपहरु

यस वडामा भूकम्प, पहिरो, खहरे बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोगकिरा (फौजी किरा) जस्ता प्रकोपहरुले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने जंगली जनावरको आतंक (बाँदर आतंक, मृग), सडक दुर्घटना र चट्याङ, जस्ता प्रकोपहरुले न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.७.२ असरहरु

यस वडामा बग्ने संखुवा खोला, मटेरी खोला, दुधकोशी, (अरुण र तमोर मिसिएर त्रिवेणी संगम रहेको छ खोलाको कारण पटान, कटानको समस्या बढि रुपमा देखिएको छ । वि स २०७९ साल चट्याङबाट २ जना घाइते भएको, त्यस्तै वि स २०७५ साल सडक दुर्घटनाबाट १ जनाको मृत्यु भएको थियो । यस वडामा सडक निर्माणको कारणले गर्दा वर्षाको मौसममा पहिरो जाने समस्या बढि रहेको छ ।

२.४.७.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु

खोला वरपर र नयाँ सडक क्षेत्रमा पहिरो रोकथामको लागि स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, अम्रिसो, हरु रोप्ने कार्य गर्ने । तटबन्धन निर्माण गर्ने, सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्नुपर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपांग मैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने, पूर्व सुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डहेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्न सक्दछ । माथि उल्लिखित कार्य गर्नको सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्धन निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ ।, पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ । सुन्तलाको बोटहरु सुक्ने रोग धेरै भएको कारण औषधी लगाउने । बाँदरको कारण बालीनाली क्षति भएको हुनाले वैकल्पिक खेती प्रवर्द्धन गर्ने कार्यक्रम रहेको छ ।

२.४.८ वडा ८

२.४.८.१ प्रमुख प्रकोपहरु

यस वडामा भूकम्प, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोगकिरा, पहिरो, हावाहुरी, सडक दुर्घटना, चट्याङ, आगलागी, जंगली जनावरको आतंक, जस्ता प्रकोपहरुले उच्च मात्रामा प्रभाव पारेको छ भने पहिरो सर्पदंश प्रकोपको न्यून मात्रामा प्रभाव पारेको पाइन्छ ।

२.४.८.२ असरहरु

यस वडामा बग्ने कोशी नदिको कारण सिसौली समुदायको १५० घरधुरी, चम्पापुर मावि मुनिको खेती योग्य जमिन कटान तथा डुवान हुने गरेको छ । त्यस्तै गरि सेती खोलाको कारण खयरमलको ४० घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यसैगरि बहिरो खोलाको कारण बहिरा टोलको ३ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यसै गरि वि स २०७५ सालमा बगुनी खोलाको कारण १ जनाको मृत्यु भएको छ । यस वडाका समुदायहरुमा घरमा आगलागी तथा वनजंगलमा डढेलोका घटनाहरु घट्ने गरेको पाइन्छ । वि स २०७६ सालमा आगलागिको कारण १ वटा घर र १ गोठ जलेको छ । त्यस्तै जंगली जनावर (बाँदर, बदेल हात्ती) लगायतका जनावरहरुले खेतीवालीमा क्षति गर्ने गरेको छ । त्यस्तै २०७९ मा चट्याङमा परि ५ वटा गाई मरेको २ जना मानिस घाइते भएको, तर मानविय क्षति भने भएको छैन । त्यसैगरि २०७६ सालमा रंगमलको मोडमा सडक दुर्घटनाबाट ३ जनाको मृत्यु भएको थियो । फौजी किराले मकैबालीलाई क्षति गर्ने गरेको छ ।

२.४.८.३ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु:

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरुको सतह बढेका छन् । ढुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि ढुंगा, बालुवा गिट्टी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्र मा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने । पहिरोग्रस्त क्षेत्रमा वृक्षारोपण गर्ने तथा पहिरोग्रस्त क्षेत्रमा रहेको घरहरु स्थानान्तरण गर्ने योजना रहेको छ । सडक दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि traffic चिन्ह प्रयोग गर्ने, सचेतना कार्यक्रम गर्ने योजना रहेको, छाडा चौपाया नियन्त्रण गर्ने, गति सिमित गर्ने योजना रहेको, zebra crossing. विद्यालय, समुदाय, वडा, यातायात व्यवसायी र ट्राफिक प्रहरी सँगको साभेदारीमा ट्राफिक सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने योजना रहेको छ ।

सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्नुपर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को समयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने, विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपाङ्गमैत्री र बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन पूर्व सुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह , जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचानल गर्ने । भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्न सक्दछ ।

माथि उल्लेखित कार्य गर्नको लागि सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्ध निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोमि कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । त्यस्तै जंगली जनावरको आतंक (बाँदर , धपाउनको शागि रबरको गोली पड्काएर धपाउने गरेको छ । हात्ती धपाउन राँको बालेर धपाउने गरेको छ । वडा मा ९ सदस्य वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति रहेको छ । विपद्को समयमा उद्धार गर्न सक्ने ५० जना पौडीबाज रहेको छ । Tube, life jacket जस्ता खोज उद्धार सामग्रीहरु नगरपालिकामा राखिएको छ । सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने, टोल विकास संस्थाहरुमा आवश्यक महत्वपूर्ण नम्बर राखिएको छ ।

आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ ।

२.४.९ वडा न ९

प्रमुख प्रकोपहरु : भूकम्प, बाढी, कृषि बालीमा लाग्ने रोग (फौजी किरा), सडक दुर्घटना, आगलागी, सर्पदंश, जंगली जनावरको आतंक, जस्ता प्रकोप उच्चमा रहेको छ भने चट्याङ, हावाहुरी र आगलागी न्यून मात्रामा रहेको पाइन्छ ।

२.४.९.१ यसका असर:

.मूर्ति खोलाले कामना चोकको ४२ घरधुरी कटान, केन्द्र टोलको ३२ घरधुरी, सुन्दर टोलको २२ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै कोशी नदिले स्वामी टोलको ८८ घरधुरी, रंगशाला टोलको १०२ घरधुरी, सिमलटारको ६९ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै यशोदा खोलाले नववरपीपल टोलको १५ घरधुरी, वरपिपलको १० घरधुरी, शिवालय टोलको ५ घरधुरी उच्च जोखिममा रहेको छ । त्यस्तै मूर्ति खोलाले वि स २०६२ सालमा २ घरधुरी विस्थापित गरेको छ । जग्गा जमिन कटान गरेको छ । त्यस्तै मूर्तिखोलाले वि स २०७९ साल असोजमा शिव केन्द्र टोलको १ घर विस्थापित भएका थियो । त्यस्तै यशोदा खोलाले वि स २०७९ साल असोज १ गते १ घरधुरी विस्थापित भएको, साथै खेल मैदान कर्भड हल, चर्च भवन उच्च जोखिममा रहेको थियो ।

बेलाबखत आगलागी, वनडढेलोका घटनाहरु पनि हुने गरेको छ । त्यस्तै हावाहुरीले वि स २०७२ सालमा रंगशाला सीमलटारको २५ घरधुरी, स्वामी टोलमा भएका केही टिनका छाना भएका घरहरुको छाना उडाएको छ । त्यस्तै वि स २०७८ सालमा आएको हावाहुरीले बालीनालीमा क्षति गरेको छ । त्यसैगरि वि स २०५९ साल चट्याङबाट शिव केन्द्र टोलको २ जनाको मृत्यु, भएको थियो । त्यसै गरि सडक दुर्घटना बाट वि स २०७८ सालमा ४ जना मानिसको मृत्यु भएको थियो । त्यस्तै फौजी किराको कारण मकै बालीमा क्षति भएको थियो । त्यस्तै जंगली जनावर (हात्ती, बँदेल, बाँदर, स्याल) ले पनि बेलाबखत दुख दिने गरेको छ । वि स २०७९ साल जंगली जनावरबाट एकटा टोलका बालीनाली नोक्सान भएको थियो ।

२.४.९.२ प्रकोप जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरु

यस वडामा चुरेबाट बग्ने खोलाहरुको सतह बढेको छ, । ढुंगा, बालुवा निकाल्नको लागि वातावरणीय प्रभाव मूल्याङ्कन गरि खोलालाई असर नपर्ने गरि ढुंगा, बालुवा गिट्टी, निकालेर खोला वरपरको क्षेत्रमा स्थानीय रैथाने जातका विरुवा (बाँस, निगालो, अम्रिसो, काँस) हरु रोप्ने कार्य गर्ने । सडक दुर्घटनाको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि ट्राफिक चिन्ह प्रयोग गर्ने, सचेतना कार्यक्रम गर्ने योजना रहेको छ । छाडा चौपाया नियन्त्रण गर्ने गति सिमित गर्ने योजना रहेको, Zebra Crossing, विद्यालय, समुदाय वडा, यातायात व्यवसायी र ट्राफिक प्रहरी सँगको साभेदारीमा ट्राफिक सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने योजना रहेको छ । सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्नुपर्ने । वडामा रहेका खुला स्थान खेलमैदान, विद्यालय चौर) हरुको पहिचान गर्ने । वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति बनेको छ । विपद्को मयमा वडा स्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालन गरि विभिन्न संघसंस्थाहरु सँग समन्वय सहकार्य गरि जनचतेनामूलक कार्यक्रम गर्ने । विपद् पूर्वतयारीका कृत्रिम घटना अभ्यास, अपांड मैत्री, बालमैत्री संरचना निर्माण गर्ने, खोज तथा उद्धार सामग्रीहरुको व्यवस्थापन गर्ने । पूर्वसुचना प्रणालीलाई स्थानीय तह, जिल्ला हुदै राष्ट्रिय आपतकालिन कार्य संचालन केन्द्र सँग जोड्ने, स्थानीय

युवाहरुको विभिन्न कार्यदल (प्रा उ कार्यदल, खोज तथा उद्धार, आवश्यकता पहिचान कार्यदल) गठन गरि क्षमता अभिवृद्धि गरि परिचालन गर्ने । भवन आचार संहिता कार्यान्वयन गर्नको लागि पहल गर्ने ।

स्थानीय वन ऐन बनेको छ । वडाले वन समितिसँग समन्वय गरेर बाढीको जोखिम न्यूनीकरण गर्नको लागि जैविक तटबन्धन तथा वन डढेलोको घटना कम गर्नको लागि अग्नी रेखा निर्माण गर्न सक्दछ । । माथि उल्लेखित कार्य गर्नको सामुदायिक वनको नियमनको अधिकार स्थानीय तहसँग हुन जरुरी देखिन्छ । सडकको किनारमा वृक्षारोपण गर्ने, खोलाको किनारमा जैविक तटबन्धन निर्माण गरि खोला नियन्त्रण गर्न सकिन्छ । पहिरोको जोखिम कम गर्न टेवा पर्खाल निर्माण गर्नुपर्ने देखिन्छ । त्यस्तै जंगली जनावरको आतंक (बाँदर , धपाउनको लागि रबरको गोली पडकाएर धपाउने गरेको । हात्ती धपाउन राँको बालेर धपाउने गरेको छ । वडामा ९ सदस्य वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति रहेको छ । विपद्को समयमा उद्धार गर्न सक्ने ५० जना पौडीबाज रहको छ । Ruber, life jacket जस्ता खोज उद्धार सामाग्री नगरपालिकामा राखिएको छ । सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समिति गठन गर्ने, टोल विकास संस्थाहरुमा आवश्यक पर्ने सक्ने महत्वपूर्ण नम्बर राखिएको छ ।

आपतकालिन अवस्थामा छिटो छरितो प्रभावकारी प्रतिकार्य गर्नको लागि कोष व्यवस्थापन निर्देशिका निर्माण गरि वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन कोष राख्न जरुरी छ । हात्ती धपाउनको लागि बत्ति बालेर धपाउने गरेको, स्थानीय स्रोत साधन जस्तो टिन बजाएर धपाउने गरेको छ । नाला सरसफाई गर्ने, विपद् व्यवस्थापनको लागि ५ लाख रुपैया कोष छुटाइएको छ । सिमलटारमा २५ जना भन्दा बढिका पौडीबाज तयारी अवस्थामा रहेको, आगलागीको जोखिम कम गर्नको लागि पानी ट्याँकी वडामा रहेको छ । एम्बुलेन्स नगर अस्पतालमा रहेको छ ।

२.५ बेलका नगरपालिकाको जोखिम पहिचान तथा क्षमता विश्लेषण

बेलका नगरपालिकामा जोखिम पहिचान तथा विश्लेषण सडकटासन्नता र क्षमता विचको फरकलाई तुलना गरेर हेर्ने हो भने यस नगरपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा धेरै कार्यहरु गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस बेलका नगरपालिकामा भुकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी/डढेलो, सडक दुर्घटना, सर्पदंश, जंगली जनावरको आतंक, कृषि बालीमा लाग्ने रोग, जस्ता जोखिम रहेको छ । यसर्थ यस्ता विपद्बाट समुदायलाई सुरक्षित बनाउन जनचेतनाको कार्यहरु सँगै पूर्वतयारीको गतिविधीहरुमा समेत जोड दिनुपर्ने देखिन्छ ।

यस बेलका नगरपालिका विपद्को क्षेत्रमा निकै जोखिमयुक्त नगरपालिका मानिन्छ । खोला, खहरे तथा पहिरोको प्रकोप बढी हुने भएकाले यस क्षेत्रमा बाढी र पहिरोको विपद्मा परी बर्षेनी क्षति हुने गरेको देखिन्छ ।

बेलका नगरपालिकामा विपद् जोखिम व्यवस्थापनका लागि नगरपालिका स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ र ९ वटै वडाहरुमा वडा स्तरीय विपद् जोखिम व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ । साथै यस नगरपालिकाले विपद् जोखिम व्यवस्थापन प्रतिकार्यात्मक योजना समेत तयार गरेको छ । र आपत्कालिन अवस्थाका उद्धार सामाग्रीहरु इलाका प्रहरी कार्यालय रामपुर र शसस्त्र प्रहरी बेस क्याम्प डुँडखोलालाई हस्तान्तरण गरी तयारी अवस्थामा राखेको छ । यी माथि उल्लेखित गठित समितिलाई विपद्

व्यवस्थापन सम्बन्धी निरन्तर तालिम तथा ज्ञान, सिप, क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ । यसै गरि यस नगरपालिकामा विभिन्न कार्यदलहरु पूर्वसूचना तथा सञ्चार, खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, आपत्कालिन शिविर व्यवस्थापन र खानेपानी, सरसफाई तथा स्वच्छता व्यवस्थापन जस्ता कार्यदलहरु गठन गरी ति कार्यदललाई विभिन्न तालिम तथा आपत्कालिन सामाग्रीको व्यवस्थापन गरी समितिको क्षमता अभिवृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालिन कोष समेत स्थापना गरी विपद् व्यवस्थापनमा समुदायलाई सक्षम बनाउनु जरुरी छ । कुनै पनि विपद्मा पहिलो सहभागीता तथा पहुँच समुदायकै हुने हुदा यसै कुरालाई मध्य नजर गर्दै यस नगरपालिकामा बहुप्रकोप सँग जुध्नका लागि मानविय, आर्थिक, भौतिक श्रोत साधनको विकास गरी बेलका नगरपालिकालाई विपद् उत्थानशील नगरपालिकाको रूपमा स्थापित गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

२.६ संस्थागत विश्लेषण

विपद् पूर्वतयारी, रोकथाम र अत्पीकरण, विपद्को समयको प्रतिकार्य र विपद् पश्चात्को पुनःस्थापना र पुनःनिर्माण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलनका लागि आवश्यक पर्ने सेवा, सुविधा, सुरक्षा उपलब्ध गराउने सरकारी तथा गैर सरकारी निकाय, सामाजिक संघसंस्था, वित्तीय तथा सहकारी संस्था, स्वास्थ्य, सुरक्षा निकाय र अन्य मानवीय सेवा प्रदायक संघसंस्था आदिको उपलब्धता, पहुँच तथा सम्बन्धको विश्लेषण यस संस्थागत चित्रबाट गरिएको छ । यस औजारको प्रयोगबाट समुदायले विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलताका सम्बन्धमा सामाजिक तथा सार्वजनिक निकाय सम्मको पहुँच देखाउन खोजिएको छ । विशेषगरी नगरपालिकाका शाखाहरु, र सबै वडा कार्यालयसँग बलियो सम्बन्ध रहेको पाइएको छ । यस नगरपालिका भित्र मुख्य रूपमा नगरपालिकाका प्रहरी चौकी, वडा कार्यालय, वडा स्वास्थ्य चौकीहरु, युवा क्लव, बाल क्लव, विद्यालयहरु, तथा वित्तीय संस्थाहरु, आदि रहेका छन् । विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि पहिचान भएका यी संघसंस्था वा निकायहरुबाट मुख्य रूपमा जनचेतना, राहत वितरण, आपत्कालिन शिक्षा, कृतिम घटना अभ्यास, खोज तथा उद्धार, भुकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माण गर्ने जस्ता सहयोगहरु समुदायले प्राप्त गर्नेछन् भने समुदायको तर्फबाट पनि यी संघसंस्थाहरुको नेतृत्व तथा कार्यक्रमहरु कार्यान्वयनमा भूमिका निर्माण गर्ने गरेको पाइएको छ । संस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्रको विस्तृत विवरण तल राखिएको छ ।

तालिका १०: संस्थागत विश्लेषण

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पूर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
	नगरपालिका भित्र				
१	नगरपालिकाको कार्यालय		जनचेतना जगाउने, नगरपालिका भित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरु संचालन गर्ने, खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरुको व्यवस्था	सुचना प्रवाह गर्ने, राहत सामाग्री उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलको व्यवस्थापन गर्ने, खोज तथा उद्धारमा सहयोग गर्ने,	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, विभिन्न सहयोगी

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
			गरी राख्ने, नितिनियम तथा कार्यहरुको कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने, सुरक्षित आश्रय स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने ।		निकायहरु संग समन्वय गर्ने, पुनस्थापना र पुर्ननिर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
२	स्वास्थ्य चौकी , स्वास्थ्य इकाई .		विपद्को समयमा आवश्यक पर्ने औजार तथा औषधिहरुको भण्डारण, स्वास्थ्यसंग सम्बन्धित जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने, आवश्यक जनशक्तिको व्यवस्था गर्ने	घाईतेहरुको सक्दो छिटो उपचारमा सहयोग पुर्याउने	घाईतेहरुको सक्दो छिटो उपचारमा सहयोग पुर्याउने, त्यहाँ उपचारहुन नसकेका घाईतेहरुलाई जिल्ला अस्पतालहरुमा पठाउने, स्वास्थ्य शिक्षा र आवश्यकता अनुसार स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने
३	वडा कार्यालय ९ वटा		जनचेतना जगाउने, वडा भित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरु संचालन गर्ने, खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरुको व्यवस्था गरी राख्ने, नितिनियम तथा कार्यहरुको कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने, सुरक्षित आश्रय स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने,	सुचना प्रवाह गर्ने, राहत सामाग्री उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलको व्यवस्थापन गर्ने, खोज तथा उद्धारमा सहयोग गर्ने,	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थलमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, विभिन्न सहयोगी निकायहरु संग समन्वय गर्ने, पुनःस्थापना र पुन निर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
४	सुरक्षा निकाय(शसस्त्र प्रहरी र नेपाल प्रहरी		सम्भावित घटनाहरुको लागि पुर्वतयारीहरु गर्ने, कृतिम घटना अभ्यासहरु गर्ने, जोखिमयुक्त स्थानहरुको पहिचान तथा नक्सांकन ,	खोज तथा उद्धार कार्य गर्ने, घाईतेहरुको ओसार पसार गर्ने, आश्रय स्थल निर्माण तथा सुरक्षा दिने, शान्ति व्यवस्था कायम राख्ने, राहत सामाग्री ओसार पसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत ओसार पसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रय स्थलमा सहयोग तथा शान्ति सुरक्षा दिने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, पुनस्थापना र पुन निर्माण गर्न सहयोग गर्ने, पुनस्थापना केन्द्रको सुरक्षा

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
५	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी		गैर खाद्य सामाग्री भण्डारण गर्ने । विपद् जोखिम सम्बन्धी सचेतना जगाउने पूर्वतयारी गर्ने,	खोज तथा उद्धारमा सक्रिय हुनका साथै राहत सामाग्री हरु वितरण गर्ने	पुन निर्माणका कार्यहरुमा सहयोग गर्ने । विपद् जोखिम सम्बन्धी सचेतना जगाउने
५	गैर सरकारी संस्था . Voice of children, ओरेक नेपाल, गोर्खा बेल फेयर		जनचेतना जगाउने, नगरपालिका भित्र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरु संचालन गर्न सहयोग गर्ने, खोज तथा उद्धार सामाग्रीहरुको व्यवस्था गरी राख्न सहयोग गर्ने, नितिनियम तथा कार्यहरुको कार्यान्वयनमा सहजिकरण गर्ने, सुरक्षित आश्रयस्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने,	सुचना प्रवाह गर्ने, राहत सामाग्री उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थलको व्यवस्थापन गर्न सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थल निर्माणमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, विभिन्न सहयोगी निकायहरु संग समन्वय गर्ने, पुनस्थापना र पुर्ननिर्माण गर्न सहयोग गर्ने,
६	बैंक ९ वटा)		खाद्यान्न तथा राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, सुरक्षित स्थानहरुमा पुर्वाधारहरु निर्माण गर्न ऋणहरु उपलब्ध गराउने, नगद तथा बहुमुल्य सामाग्री घर भन्दा बैंकमा राख्दा सुरक्षित हुन्छ भन्ने कुराको चेतना जगाउने	राहतहरु उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थल को व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने	राहतहरु उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा नगरपालिकालाई सहयोग गर्ने, आयआर्जन तथा पुनस्थापना र पुननिर्माणमा सहलियत दरमा ऋणहरु उपलब्ध गराउने
७	सहकारी तथा वित्तिय सस्थाहरु		जनचेतना जगाउने, समूह बनाएर साना साना वचत गर्न लगाउने	सुचना प्रवाह गर्ने, राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने	राहत उपलब्ध गराउने, आश्रय स्थलमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, ऋण उपलब्ध गराउने, आय आर्जनका क्रियाकलापहरुमा सहजीकरण गर्ने
८	सामुदायिक तथा निजि विद्यालय		जनचेतनाहरु जगाउने, स्वयम् सेवकहरु तयार गरी तालिमहरु प्रदान गर्ने	उद्धारहरुमा सहयोग गर्ने, आश्रयस्थल उपलब्ध गराउने,	आश्रयस्थलको लागि भवनहरु उपलब्ध गराउने, जनचेतनाहरु जगाउने,

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
				राहत सामाग्री उपलब्ध गराउने	राहत सामाग्री उपलब्ध गराउने
९	यूवा क्लब		जनचेतना जगाउने, विकास निर्माणका कार्यहरूमा सहयोग गर्ने, विभिन्न तालिमहरू लिई दक्षता हासिल गरी पूर्वतयारीहरू गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने,सुचना प्रवाह गर्ने घाईतेहरूको ओसार पसारमा सहयोग गर्ने, राहत सामाग्री ढुवानी तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रय स्थलको सुरक्षा तथा व्यवस्थापन गर्ने,	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, घाईतेहरूको ओसार पसारमा सहयोग गर्ने, राहत सामाग्री ढुवानी तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रय स्थलको सुरक्षा तथा व्यवस्थापन गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, पुनःस्थापना तथा पुनःनिर्माणमा सहयोग गर्ने
१०	बाल क्लब		विपद् सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू गर्ने	विपद् सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू गर्ने	विपद् सम्बन्धि जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरू गर्ने
११	महिला तथा आमा समुह		जनचेतना जगाउने, समूह बनाएर साना साना वचत गर्न लगाउने, जमानी बसेर विना धितो उपलब्ध गराउने	सुचना प्रवाह गर्ने, राहत व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, राहत उपलब्ध गराउने, आश्रयस्थलमा सरसफाई तथा जनचेतना जगाउने	राहत उपलब्ध गर्न सहयोग गराउने पिडितहरूको राहतको लागि क्षति विवरण संकलन गर्न सहयोग गर्ने, आश्रयस्थल निर्माण तथा व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, सहुलियत व्याजदरमा विना धितो ऋण उपलब्ध गराउने, आय आर्जनका क्रियाकलापहरूमा सहजिकरण गर्ने
१२	सामुदायिक वन		जनचेतना जगाउने, जोखिम क्षेत्रहरूको पहिचान गरि आवश्यक स्थानहरूमा वृक्षारोपण गर्न सहयोग गर्ने, आयआर्जनमा सहयोग गर्ने विभिन्न तालिम,गोष्ठीहरू संचालन गरि दक्ष जनशक्ति उत्पादन गर्नमा सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा सहयोग गर्ने, सुचना प्रवाह गर्ने,आश्रय स्थलको लागि भवन तथा जग्गाहरू उपलब्ध गराउने, काठ दाउराहरू उपलब्ध गराउने	आयआर्जनमा र पुनःस्थापनमा सहयोग गर्ने
१३	कृषि सेवा केन्द्र		कृषि उत्पादनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक	सुचना प्रवाह गर्ने, आवश्यक अनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सुचना दिने , तथ्यांक संकलनमा सहयोग गर्ने,

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
			सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा बालीहरुको बारेमा जनचेतना जगाउने, विषादीको प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्ने , व्यवसायिक खेतीहरुलाई बढावा दिने	जनशक्ति परिचालन, तथ्यांक संकलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	कृषकहरुलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, कृषिमा प्राविधिक सहयोग गर्ने
१४	पशु सेवा केन्द्र		पशुपालनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा पशुपालनको बारेमा जनचेतना जगाउने, पशु शिविर संचालन गर्ने, व्यवसायिक पशुपालन तथा खोर व्यवस्थापन गर्ने	सुचना प्रवाह गर्ने, आवश्यक अनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्तिपरिचालन, तथ्यांक संकलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सुचना दिने , तथ्यांक संकलनमा सहयोग गर्ने, पशुपालन व्यवसायीलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, प्राविधिक सहयोग गर्ने
	जिल्ला भित्र				
१	जिल्ला प्रशासन कार्यालय		विपद् सँग सम्बन्धित निति नियमहरुको कार्यान्वयनमा सहजिकरण, समय समयमा बैठक आयोजना गरी पूर्वतयारीका कुराहरुको समिक्षा गर्ने, राहत सामाग्रीको व्यवस्थापनमा सहयोग गर्ने, जिल्ला आपत्कालिन कार्य संचालन केन्द्र कामहरुको बारेमा आम नागरिकहरुलाई जानकारी गराउने, DDMP, DPRP तयार गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, सुचनाहरु प्रवाह गर्ने, सुचनाहरु प्रवाह गर्ने, आकस्मिक बैठकको आवाहन गरी राहतको व्यवस्थापन गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, सुचनाहरु प्रवाह गर्ने, बैठकको आवाहन गरी राहतको लागि माथिल्लो निकायमा सुचनाहरु प्रवाह गर्ने, पुनस्थापना तथा पुर्ननिर्माणको लागि सहजिकरण गर्ने,

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
३	जिल्ला जन स्वास्थ्य कार्यालय		औषधि उपचारहरुको व्यवस्थापन गरी राख्ने, जन शक्तिहरुको के कति आवश्यकता पर्छ, तयारी अवस्थामा राख्ने, जन चेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने	औषधि सहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, मातहतका निकायहरुलाई परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरु गर्ने	औषधि सहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, मातहतका निकायहरुलाई परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरु गर्ने
४	जिल्ला समन्वय समिति		नगरपालिकाहरुले गरिरहेका कार्यक्रमहरुको अनुगमन गर्ने, वजेटहरुको निकास गर्ने, निति नियमहरुको कार्यान्वयनमा गाउँहरुलाई सहयोग गर्ने,	आश्रयस्थलहरु निर्माणको लागि सहयोग गर्ने	तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने गराउने, राहतहरु उपलब्ध गराउने, पुनस्थापना तथा पुननिर्माण कार्यको लागि वजेटहरुको निकास तथा व्यवस्थापन गर्ने
५	जिल्ला प्रहरी कार्यालय		सम्भावित घटनाहरुको लागि पुर्वतयारी हरु गर्ने, कृतिम अभ्यासहरु गर्ने, स्थानिय यूवाहरुलाई खोज तथा उद्धार कार्यमा दक्ष बनाउनको लागि विभिन्न सहयोगी निकायहरु सँग समन्वय गरी तालिम दिने, खोज तथा उद्धारका सामाग्रीहरु भण्डारण गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, राहत ओसारपसार तथा घाईतेहरुको ओसार पसार गर्ने, आश्रय स्थल निर्माण तथा सुरक्षा दिने, शान्ति व्यवस्था कायम राख्ने, राहत सामाग्री ओसार पसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने ।	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, राहत ओसारपसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रय स्थलमा सहयोग तथा शान्ति सुरक्षा दिने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, पुनस्थापना र पुर्ननिर्माण गर्न सहयोग गर्ने
७	शसत्र प्रहरी बल		सम्भावित घटनाहरुको लागि पुर्वतयारीहरु गर्ने, कृतिम अभ्यासहरु गर्ने, स्थानिय यूवाहरुलाई खोज तथा उद्धार कार्यमा दक्ष बनाउनको लागि विभिन्न सहयोगी निकायहरु सँग समन्वय गरी तालिम दिने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, राहत ओसारपसार तथा घाईतेहरुको ओसार पसार गर्ने, आश्रय स्थल निर्माण तथा सुरक्षा दिने, शान्ति व्यवस्था कायम राख्ने, राहत सामाग्री ओसार पसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने	खोज तथा उद्धार कार्यमा जनशक्ति परिचालन गर्ने, राहत ओसारपसार तथा वितरणमा सहयोग गर्ने, आश्रयस्थलमा सहयोग तथा शान्ति सुरक्षा दिने, तथ्याङ्क संकलनमा सहयोग गर्ने, पुनस्थापना र पुननिर्माण गर्न सहयोग गर्ने,

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
८	जिल्ला अस्पताल		औषधी उपचारहरुको व्यवस्थापन गरी राख्ने, जन शक्तिहरुको के कति आवश्यकता पर्छ, तयारी अवस्थामा राख्ने, जन चेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने	औषधी सहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, मातहतका निकायहरुलाई परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरु गर्ने	औषधी सहितको जनशक्ति परिचालन गर्ने, जनचेतना जगाउने खालका कृयाकलापहरु गर्न सहयोग गर्ने, घाईतेहरुको औषधि उपचार गर्ने
९	खानेपानी तथा सरसफाई सब डिभिजन कार्यालय		खानेपानी मुहानहरुको संरक्षणमा सहयोग गर्ने, सरसफाइहरुमा जनचेतना जोगाउने	खानेपानीको व्यवस्थापन, विपद्को समयमा विग्रिएको पाइपहरुको मर्मत गर्ने, आवश्यकता अनुसार आश्रय स्थलमा सफा र सुरक्षित पानीको व्यवस्थापन गर्ने	क्षति भएका मुहानहरुको मर्मत सम्भार गरि संरक्षण गर्ने, विग्रिएका पाइपलाईन तथा धाराहरुको मर्मत सम्भार गर्ने, पुननिर्माण तथा पुनश्चथपना गर्दा आवश्यक पर्ने पानीको व्यवस्थापन गर्ने
१०	कृषि ज्ञान केन्द्र		कृषि उत्पादनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा बालीहरुको बारेमा जनचेतना जगाउने, विषादीको प्रयोगलाई नियन्त्रण गर्ने, व्यवसायिक खेतीहरुलाई बढावा दिने फलफुलका विरुवा, उन्नत जातका विउहरु उपलब्ध गराउने	सुचना प्रवाह गर्ने, आवश्यक अनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्ति परिचालन, तथ्यांक संकलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सुचना दिने, तथ्यांक संकलनमा सहयोग गर्ने, कृषकहरुलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, कृषिमा प्राविधिक सहयोग गर्ने फलफुलका विरुवा, उन्नत जातका विउहरु उपलब्ध गराउने, आयआर्जनमा प्राविधिक तथा आर्थिक सहयोग गर्ने
११	जिल्ला पशु कार्यालय		पशुपालनमा अनुदान उपलब्ध गराउने, प्राविधिक सहयोग उपलब्ध गराउने, नयाँ प्रविधि तथा पशुपालनको बारेमा जनचेतना जगाउने, पशु शिविर संचालन गर्ने, व्यवसायिक	सुचना प्रवाह गर्ने, आवश्यक अनुसार समन्वय गर्ने, दक्ष जनशक्ति परिचालन, तथ्यांक संकलन गर्ने, क्षतिको लेखाजोखा गर्ने	दक्ष जनशक्ति परिचालन गर्ने, सुचना दिने, तथ्यांक संकलनमा सहयोग गर्ने, पशुपालन व्यवसायीलाई अनुदान उपलब्ध गराउन, प्राविधिक सहयोग गर्ने।

क्र. स	कार्यालय/संघसंस्था	ठेगाना	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
			विपद् पुर्व	विपद्को समय	विपद् पश्चात
			पशुपालन तथा खोर व्यवस्थापन गर्ने		

२.७ तापक्रम र वर्षाको विश्लेषण :

जल तथा मौसम विज्ञान विभागबाट स्थापना गरिएका जल तथा मौसम मापन केन्द्रको संख्या, स्थान र अवस्थाको अभिलेख राखि सम्बन्धित वडा, तथा नगरपालिकाको विगत ३० वर्ष अवधिको वर्षा र तापक्रमको तथ्याङ्क प्राप्त गरि औसत वर्षा र तापक्रममा आएको परिवर्तन विश्लेषण गरिन्छ । यस अन्तर्गत केन्द्रको प्रकार, स्थान, मापन गरिने मापदण्ड, पूर्वसूचना प्रणाली, जिल्ला आपतकालिन कार्यसञ्चालन केन्द्रसंग जोडिएको छ वा छैन र हालको अवस्थाको बारेमा उल्लेख गर्नुपर्ने हुन्छ । मानवीय दृष्टिकोणले हेर्दा नेपालको तराई र पहाडी भू-भागमा रहेका जिल्लाहरु मध्ये उदयपुर जिल्ला अत्यन्तै जोखिममा रहेको जसमा बेलका नगरपालिका पनि अत्यन्तै जोखिममा रहेको छ । यस नगरपालिकाको अधिकतम तापक्रम ३८ डिग्री सेल्सीयस र न्युनतम तापक्रम १० डिग्री सेल्सीयस छ। मनसुन ऋतुमा बङ्गालको खाडीबाट आउने मनसुनी हावाका कारणले धेरै वर्षा हुन्छ । शीतकालमा अरबी सागरबाट आउने बादलले गर्दा केही मात्रामा वर्षा हुन्छ भने यस नगरपालिकामा वर्षा सरदर २१५२ मिलिलिटर हुने गरेको देखिन्छ ।

२.८ लक्षित समुह विश्लेषण:

सडकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका विभिन्न औजारको प्रयोगबाट प्राप्त सूचना तथा तथ्याङ्कको पुनरावलोकन, अनुगमन वा परीक्षण र छुटेका विषय पत्ता लगाउन समुदायको सानो समुहमा छलफल गर्नु नै लक्षित समुह छलफल हो । समुदायका महिला, बालबालिका, सीमान्तीकृत वर्ग, ज्येष्ठ नागरिक, अपाङ्गता भएका व्यक्ति, दलित, जनजाति, र अल्पसंख्यक समेत सबै वर्गलाई समेटेर यस प्रकारको छलफल गरिएको छ । यस्तो छलफलमा सबै सहभागीलाई समान रूपले आफ्ना विचार र भनाई राख्न प्रोत्साहित गरिएको छ । विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका कारण यस नगरपालिकाको कृषि, पशुपालन तथा खाद्य सुरक्षा वन तथा जैविक विविधता, जलवायुजन्य प्रकोप, जलस्रोत र उर्जा, भौतिक पूर्वाधार, मानव स्वास्थ्य, आदि क्षेत्रहरुमा ३० वर्ष पहिले र हाल महसुस गरिएको असर तथा प्रभाव एवम् भविष्यको अनुमानका बारेमा छलफल गरी निम्नअनुसारको ढाँचामा सूचीकृत गरिएको छ । विपद् र विपद्को सवाल, जिविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा (जस्तै: उत्पादनमा घटबढ), जलस्रोत तथा उर्जा (पानीको मुहान सुक्नु, अथवा, नयाँ देखा पर्ने ,तथा लोप हुनु), मानव स्वास्थ्य (खानेपानी सरसफाई तथा महामारी) जस्ता विषयमा छलफल गरिएको छ । जसलाई तलको तालिकामा दिइएको छ ।

क्र स	समस्या	३० वर्ष अगाडिको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	कारण	सम्बन्धित संभावनाका उपायहरु
१	विपद् र विपद्को सवालहरु (भूकम्प, पहिरो बाढी , जंगली जनावरको	सामान्य बाढी तथा पहिरोको प्रभाव कम थियो । मानव सिर्जिक कारण भन्द पनि प्राकृतिक कारणले नै घटनाहरु बढि	सडक विस्तरासगा नाला र पर्यात अल्पस्कराणका काम नहुदा बाढी र पहिरोको	जनचेतनाको कमी, अव्यवस्थित विकास निर्माण, जनसंख्या वृद्धि।	चेतना अभिवृद्धि, जोखिमको लेखाजोखा, एकिकृत विकास निर्माण, समुदायको क्षमता अभिवृद्धि, समुदाय केन्द्रित किट र सामाग्रीको व्यवस्थाप गर्ने , सडक विस्तारमा सकभर भिरालो जमिन प्रयोग नगर्ने । सुरक्षित स्थानमा वस्ती बसार्ने, वर्षाको

	<p>आतंक, चट्टयागं</p>	<p>भएका थिए। ज (ज)गली जनावर(हतती(आतंक थियो , तर कृषकहरु खेतवारीमौ गोठ बनाएर बस्ने र (ज)गलमा पर्यान्त कन्दमुल पाइने हुदा हात्री र बाँदर आतंक समुदाय थिएन।</p>	<p>समस्या बढेदै गएको । छलस्वपमा समुदायमा मनोवैत्रानिक असर दैनिक ज्याला मजदूरीमा जीविकोपाजनमा समस्या</p> <p>विपदको संख्या र विपदको बारम्बरतामा वृद्धि, प्रभावमा वृद्धि , समुदायको जोखिम थप वृद्धि, बहुप्रकोपको संकटासन्नतामा वृद्धि, नयाँ प्रकारका समस्यामा सृजना, सामुदायिक उत्तरदायित्व ह्रास , शहर केन्द्रित बसाई सराई,</p>	<p>प्राकृतिक श्रोतको अत्याधिक उपयोग , वातावरण परिवर्तन को कारणले जीवीकापार्जन का माध्यमहरु समस्या ग्रस्त</p>	<p>समयमा ढलानालाको व्यवस्थापन गर्ने। वतावरणी ग्रभाव मूल्यांकन गरि वन समितिहरु सँग कार्य गरि बायोएनिजरिग प्रविधि अवलम्बर गर्ने। जंगली क्षेत्रमा फलफुल तथा कन्दमुल लगाउने ,</p>
<p>२</p>	<p>जीविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा (जस्तै: उत्पादन घट्नु</p>	<p>पशुपालनमा सहजता मात्रामा प्रशस्त मात्रामा अन्नवाली हुने बाली विरुवामा रोग कम, पशु चौपायालीई औषधी खुवाउनु नपर्ने परपरागत खेती प्रणाली, माटोको उर्वरा शक्ति, भएको, रैथाने विउंको मात्रा प्रयोग हुने</p>	<p>सिंचाइको अभाव, मौसमी वर्यामा कमी , खेती लगाउने र भित्रयाउने समयमा ढिलाई, उत्पादनको कमीले खाद्यान्नमा समस्या। अधिकांश ८० प्रतिशत परिवारका सदस्यहरु कृषि पेशामा आबद</p>	<p>पानी पर्ने मौसममा परिवर्तन, आवश्यकता अनुसार पानी नपर्नु, रासायनिक मलको अत्यधिक प्रयोग प्राय भएको कारण जमिनको उत्पादकत्वमा ह्रास आउन थालेको,</p>	<p>सिंचाइको प्रबन्ध, सिप विकासमा जोड, वैकल्पिक खेती प्रणालीको विकास, नयाँ उन्नत जातको विउं मल ,विषाको प्रयोग ,कृषि तथा पशु व्यवसाय आधुनिकीकरण तथा बजार व्यवस्थापन, स्थानीय विउविउविजनको प्रयोग गर्न प्रोत्साहन गर्ने, आधुनिक कृषि प्रणालीको प्रयोगले वातावरणमा आएको परिवर्तनको बारेमा विस्तृत जानकारी गराउने, भूमिको वर्गीकरण गरी सोही बमोजिम प्रयोग गर्नको लागि समुदायलाई प्रोत्साहित गर्ने</p>

			भएकाले सबै खेतवारी र पाखमा खेतवरपर प्रयोग गरिन्थ्यो ।	जनसंख्या वृद्धि, युवा शक्तिको पलायन, बजारको समस्या	
३	मानव स्वास्थ्य, खानेपानी सरसफाई तथा महामारी	भाडा पखाला, दादुरा, श्वास प्रश्वास समस्या, खानेपानीको प्रशस्त उपलब्धता, वातावरणीय सरसफाईको कारणको साथसाथै मानिस र पशुले प्रयोग गर्ने मलको प्रयोग कम हुने हुदा दीर्घकालीन रोगहरु भने कम देखिन्थ्यो । पानीजन्य रोगहरुमा कमी थियो	पानी जन्य रोगहरुका वृद्धि, आँखा तथा छाला संक्रमणमा वृद्धि, भाँडा पखाला तथा श्वाश प्रश्वासमा समस्या, पानीका मुलहरु सुक्दै जानु, प्लाष्टिकजन्य सामग्रीको अत्यधिक प्रयोगले, सरसफाईको समस्या, मानिस तथा पशुपंक्षीले उपयोग गर्ने, खानेकुरामा अत्यधिक विषादी र अखाद्य मिसावट हुनाले स्वास्थ्य समस्या बढ्दै गएको छ ।	जनसंख्याको वृद्धि, खानपानमा आएको परिवर्तन, वातावरणीय प्रदुषण, मौसममा आएको परिवर्तन, जलसम्पदाहरु प्रदुषित, सरसफाइको अभाव, सबैकसकै सम्म अर्गानिक खानेकुराको सेवन गर्ने, अखाद्य र मिसावट खानेकुराहरु प्रतिबन्ध गर्ने। चुस्त स्वास्थ्य सेवा उपलब्ध गराउनको लागि नियमित युवाहरुलाई स्वास्थ्य तथा मेटनेरी सम्बन्धी तालिम उपलब्ध गराउने ।	सचेतना अभिवृद्धि, सरसफाईको इकाइहरुको निर्माण र पहल, उचित ढल निकासको व्यवस्था, खानेपानी शुद्धिकरण र व्यवस्थापन
४	वन तथा जैविक विविधता	वन तथा जैविक विविधताको राम्रो अवस्था, आवश्यकता	वन फानी, जैविक विविधतामा समस्या,	जनसंख्या वृद्धि वन डडेलो, वन फडानी, वन	सचेतना वृद्धि, वृक्षारोपण, प्लाष्टिकजन्य सामग्रीको प्रयोगमा प्रतिबन्ध, प्राँगाणिक मल प्रयोजनमा प्रोत्साहन, वैकल्पिक खेती प्रणालीको

		अनुसार श्रोतहरूको उपलब्धता, रैथाने बिउबिजनको प्रयोग गरिन्थ्यो । कृषि तथा अन्न बालीहरूमा रोग तथा किराहरूको संक्रमण भए पनि विषादीहरूको सट्टा प्राँगाँरिक मल तथा घरमा नै औषधी बनाएर प्रयोग गरिन्थ्यो ।	जलाधारको श्रोतहरूमा कमी, विभिन्न प्रजातीका पक्षीप र मत्स्यहरूको लोप हुँदै जादा , प्राकृतिक प्रकोपको समस्या, बालीनाली तथा पशु चौपायाहरूमा विभिन्न रोग लाग्नु	पैदावरको चोरी निकासी, वातावरणमा आएको परिवर्तन, अत्याधिक मल तथा विषादीको प्रयोग, आयातित बिउबिजनको प्रभाव बढ्दै गएको छ अन्न वाली (मकै, धान) मा फौजी किराहरूमा दर बढ्दै हुँदै गएको छ। विषादीको दर पनि बाढ्दै गएको छ ।	विकास, वैकल्पिक उर्जाको प्रबर्द्धन आमा समुह तथा युवा क्लवहरू परिचालन गरी जनचेतना र सचेतरण अभियान संचालन गर्ने ,
४	जलश्रोत तथा उर्जा	शुद्ध पिउने पानीको पर्याप्तता, सिचाई तथा अन्य प्रयोजनको लागि पानीको उपलब्धता, परम्परागत उर्जाको प्रयोग, मौसमी वर्षाका कारण कृषि उत्पादनमा सन्तुलन	पानीका श्रोतहरू सुक्दै जानु, खानण्डा पानीको अभाव, सिंचाइको अभाव, पानीजन्य रोगहरूमा वृद्धि, बेमौसमी अनावृष्टि, अतिवृष्टि, खण्डवृष्टि	खेतीबालीमा विभिन्न विषादिको प्रयोग , प्लाष्टिक जन्य सामग्रीको प्रयोग , वन फडानी , पानीको मुहानहरू सुक्दै जानु,	व्यवस्थित खानेपानीको योजना , जल तथा जलाधारको संरक्षण, वृक्षारोपण, भूमिगत पानीको व्यवस्थापन,

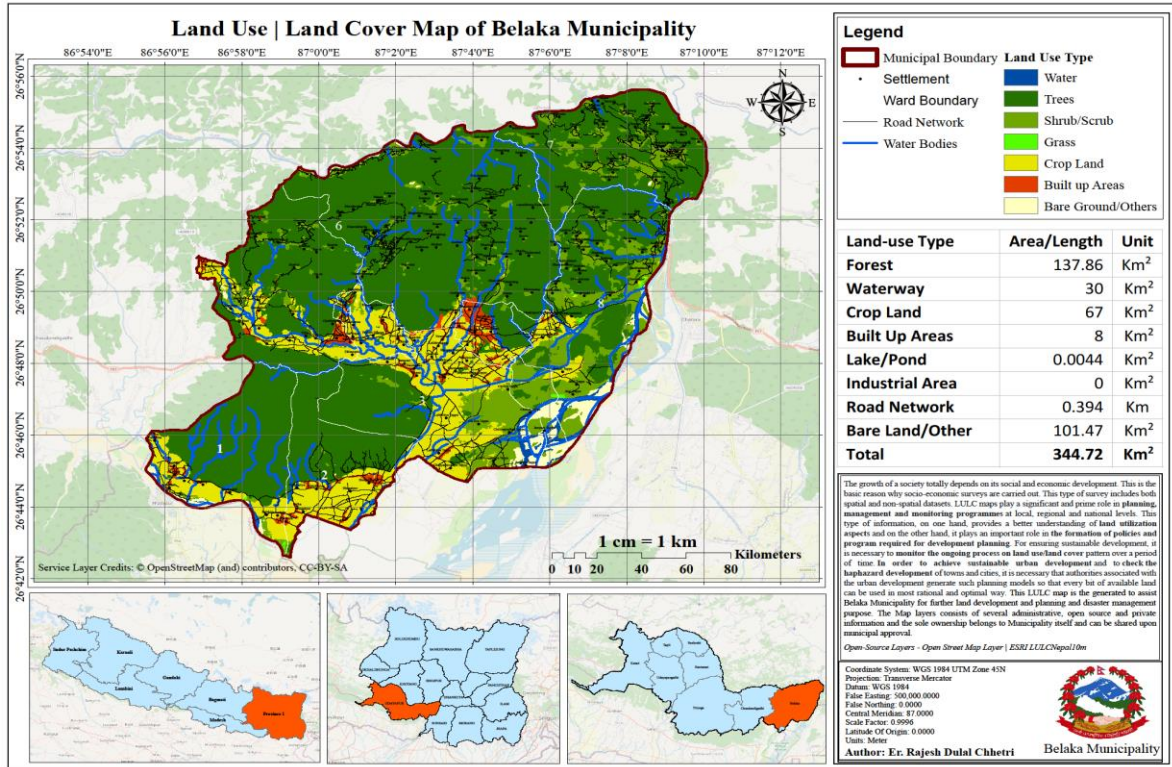
२.९ भू उपयोग जोखिम विश्लेषण

यस बेलका नगरपालिकामा उपलब्ध तथ्याङ्कको आधारमा भू-उपयोग जोखिम विश्लेषण गरिएको छ । भू- उपयोगिताको हिसाबले पुथा उत्तरगंगा नगरपालिकालाई वन क्षेत्र, कृषि क्षेत्र, ताल तलैया

खोला नदी तथा पानीले ढाकेको, सीमसार ,भीर तथा अन्य गरी भू-उपयोग प्रणालीहरुमा विभाजन गरिएको छ । यस वेलका नगरपालीकाको बढि जसो भूभाग वन तथा चरण क्षेत्रले ओगटेको देखिन्छ, भने त्यसैगरी दोश्रोमा सिमसार, भीर तथा पहाराले ओगटेको पाईन्छ । औद्योगिक क्षेत्रका रुपमा न.पा. भित्र भू(उपयोग भएको छैन भने कुल क्षेत्रफलको १९.४४ प्रतिशत जमिन मात्र खेति योग्य रहेको छ । भूउपयोग सम्बन्धी विस्तृत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ । यस वेलका नगरपालिकाको भू उपोगितका नक्सा तलको चित्रमा देखाइएको छ ।

भु वनोट प्रकृति	क्षेत्रफल
वन जंगल	१३७.८६ वर्ग किमी
नदि नाला	३० वर्ग कि मी
खेतीयोग्य जमिन	६७ वर्ग कि मी
आवास क्षेत्र	८ वर्ग कि मी
ताल तलेया	०.००४४२२ वर्ग कि मी
ओद्योगिक क्षेत्र	०
सडकले ओगटेको क्षेत्र	०.३९४ कि मी
सिमसार , भीर तथा अन्य	१०१.४७ वर्ग कि मी
जम्मा	३४४.७३ वर्ग कि. मी

नगरपालिका तथा वडाको भू वनोट प्रकृति तथा क्षेत्रफल

२.१० सड्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण मार्फत संकटासन्नता स्तरीकरण

यस बेलका नगरपालिकामा विगतमा के-कस्ता प्रकोपका घटना भएका थिए, तिनको सूची तयार गरी त्यसबाट भएको क्षतिको विवरण तयार गरी प्राप्त सूचनाको विश्लेषणबाट कुन वडाको कुन वस्ती कुन प्रकोपका कारण कुन स्तरमा सड्कटासन्न छ भन्ने पत्ता लगाउने प्रयास गरिएको थियो । सामाजिक श्रोत नक्शाङ्कन, जोखिमको अवस्थाको अध्ययन, अन्य संकटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणका औजारको प्रयोग तथा समुदायसँगको छलफलबाट प्रकोपका जोखिमका हिसावले नगरपालिका कति घरपरिवार उच्च, मध्यम र न्युन संकटासन्न छन् भनेर छुट्याइएको छ । स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ अनुसार मानवीय क्षति, प्रभावित परिवार संख्या, घरको क्षति, आर्थिक क्षति, खेतीयोग्य भूमी, तथा वनक्षेत्रको क्षति, सामाजिक क्षती, विगतमा भएका विपद्का घटनाक्रम, वाली लगाउने वा भित्राउने समयमा आएको परिवर्तन, जोखिमले भविष्यमा पार्न सक्ने असर, संस्थागत क्षमता, जनसंख्याको विश्लेषण, स्थानीय ज्ञान, सिप, प्रविधिलाई सुचक मानी यस नगरपालिकाको वडागत संकटासन्नत वर्गिकरण गरिएको छ ।

२.११ स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाङ्कन

स्थानीय ज्ञान र सीपको प्रवर्द्धन मार्फत विपद्को सामना गर्न र भविष्यमा अपनाउनु पर्ने विधिको पहिचान गर्न समुदायले विपद्को सामना गर्न अपनाउने गरिएका विधिहरूको सूची तयार गरिएको छ । समुदायले प्रयोग गर्ने मुख्य मुख्य स्थानीय ज्ञान, सीप र विधिको तल बुँदागत रूपमा टिपोट गरिएको छ भने विपद् अघि, विपद्को समय र विपद् पछि व्यक्तिगत रूपमा र सामुहिक रूपमा अपनाउने गरिएको स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको विस्तृत रूपमा तालिका न ११ मा व्याख्या गरिएको छ ।

तालिका ११: स्थानीय ज्ञान, सीप र प्रविधिको लेखाङ्कन

क्रस	विपद् / प्रकोपको प्रकार	विपद् पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणका कार्य		विपद्को सामनाका लागि विपद्को समय र पछि अपनाइएका विधि	
		व्यक्तिगत रूपमा	सामुदायिक रूपमा	व्यक्तिगत रूपमा	सामुदायिक रूपमा
१	बाढी	घरायसी सचेतना, घर तथा खेतबारीमा कुलेसो काट्ने , भलपानी तर्काउने	तटबन्ध निर्माण, डुवान क्षेत्रमा पानीको निकासको प्रबन्ध, वृक्षारोपण	खाना तथा आवासको व्यवस्था , पानी निकासको प्रबन्ध, सहयोगको लागि विभिन्न संघसंस्थामा अपिल, छिमेकीले छिमेकीलाई रासन उपलब्ध गराएको	राहतको व्यवस्थापन, बाँध तथा तटबन्ध निर्माण, प्रभावितहरू लाई सहयोग, खोज तथा उद्धार राहत वितरणमा, गा पा, शस्त्र प्रहरी

					रेडक्रस, विभिन्न सहयोग गरेको
२	आगलागी	आगो लगाउने प्रज्वनशील सामाग्रीहरु (जस्तै सलाई, लाइटर, बच्चाको पहुँचबाट टाढा राख्ने	जनचेतनामुलक गतिविधीहरु,	आगो लागेपछि प्रहरी लाई खबर गरेको,	आगो निभाउने(बालुवा, भारपात) घरभित्र रहेको महत्वपूर्ण कागजात सामाग्रीको निकाल्ने, जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने गरेको
३	हावाहरी	कमजोर घरको छाना बलियो बनाउने	जनचेतना जगाउने	विपद् परिरहको बेला पशु चौपाया र व्यक्तिहरुलाई सुरक्षित स्थान लैजाने	आवश्यकता अनुसार राहत वितरण
४	जगली जनावरको आतंक(हात्ती)		काँडेतार र बत्ति लगाई हात्तीलाई धपाएर खेतवारी र वस्तीलाई जोगाउने गरेको	व्यक्तिगत रुपमा समुदायहरुलाई खबर गरि उनीहरुको सहयोग लिएर धपाउने गरेको, निकुन्जमा खबर गर्ने गरेको	
५	चट्याड			बिजुली चम्केको बेला घर बाहिर नजाने	
६	महामारी (कोभिड)	स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड अपनाउने	स्वास्थ्य सुरक्षा मापदण्ड अपनाउने	लकडाउनको पूर्ण पालना गरियो,	संक्रमीतलाई क्वारेन्टाइनमा र आइसोलेशन मा राखियो राहत सामाग्री वितरण गरियो
७	पहिरो	वृक्षारोपण गर्ने, पहिरो ग्रस्त क्षेत्रमा बसोबास नगर्ने	जनचेतना जगाउने	व्यक्तिगत रुपमा पशु चौपाया र व्यक्तिहरुलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने गरको	विस्थापितहरुको सहयोगको लागि स्थानीय तह, रेडक्रस सुरक्षा निकायस सँग समन्वय गरेको
८	सर्पदंश	घरवरपर सफा राख्ने, बाहिर निस्कदा टर्च लाईट को व्यवस्था गर्ने	जनचेतना जगाउने	व्यक्तिगत रुपमा उपचार गर्नको लागि नजिकको सर्पदंश उपचार केन्द्रमा लैजान सहयोग गर्ने गरेको	

२.१२ सम्पन्नता स्तरीकरण

नेपाल सरकारद्वारा संचालित गरीब घरपरिवार पहिचान सर्वेक्षण २०७० मा आधारित पीएमटी (उच्यहथ ंभवलक तभक्त) विधिद्वारा पहिचान भएका गरीब घरपरिवारको स्थानीय तहगत विवरणलाई श्रोत मानी अति गरीब, मध्यम गरीब, सामान्य गरीब र गैर गरीब घरपरिवार छुट्याइएको छ। यस नगरपालिकामा बसोबास गरिरहेका घरपरिवारहरूको विपन्नता स्तरिकरणका आधारमा जनसंख्या विवरण प्रस्तुत गरिएको छ। यहाँ विपन्नता स्तरीकरण गणना गर्दा आफ्नो उत्पादनले ३ महिना पनि खान नपुग्ने अति गरिब, आफ्नो उत्पादनले ३ देखि ६ महिना खान पुग्ने गरिब, आफ्नो उत्पादनले ७ देखि ९ महिना खान पुग्ने मध्यम र आफ्नो उत्पादनले ९ देखि १२ महिना वा खाद्यान्न विक्री गर्ने लाई सम्पन्नको सूचिमा वर्गीकरण गरिएको छ। तथ्यांक अनुसार अति गरिबको जनसंख्या कुल जनसंख्याको २२.३ प्रतिशत रहेको छ। यो तथ्यांक खाद्यान्न पर्याप्तताका आधारमा स्तरिकरण गरिएको हो।

वडा न	अति गरिब प्रतिशत	गरिब प्रतिशत	मध्यम प्रतिशत	सम्पन्नता प्रतिशत
१	१९.५	२१.२	६.५	५२.८
२	१६.९	११.६	६.३	६५.१
३	१४.६	२१.०	११.३	५३(०
४	३३.४	१६.७	६.७	४३.२
५	३१.२	२६.६	७.६	३४.६
६	११.३	३४.९	२५.०	२८८
७	२३.५	५५)९	११.३	९.३
८	७.६	३४.५	२२.६	३५.३
९	४२.०	३४.५	६.६	२३.८
जम्मा	२२.३	२५.४	११.०	४१.२

नगरपालिका स्तरीय घरघूरी सर्वेक्षण २०७५

२.१३ नगरपालिकाको क्षमता विश्लेषण

बेलका नगरपालिकामा नगरपालिका स्तरिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति गठन भएको छ। यसले गर्दा समुदायलाई विपद् सँग सामना गर्ने क्षमता विकासमा सहयोग गर्नेछ। यस विपद् व्यवस्थापन समितिलाई विपद् सम्बन्धी विभिन्न तालिमहरू प्रदान गरी तिनिहरूको ज्ञान, सिप र क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ। यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सक्षम बनाउनका लागि आपत्कालिन कोषको स्थापना गरि त्यसको बढावा गर्न सके विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता बढ्ने देखिन्छ। यस नगरपालिकामा कार्यरत वडा कार्यालयहरू, स्वास्थ्य चौकी, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी उपशाखा, प्रहरी चौकी, विद्यालयहरू, बैंक तथा ऋण सहकारी संस्थाहरू, सरकारी तथा गैर सरकारी निकायहरू वृद्ध आदिलाई पनि क्षमता मान्न सकिन्छ। नगरपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघसंस्थाहरू जसले यस क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र समुदायको क्षमता बढाउने कामहरू गरिरहेका

छन् । नगरपालिकामा रहेका विभिन्न राजनीतिक दल तथा समुहहरु, आमा समुह, महिला समुह, विभिन्न बचत समुह, नगरपालिकामा भित्रका युवा तथा बाल क्लवहरु, टोल विकास संस्थाहरुलाई यस नगरपालिकाको क्षमता मान्न सकिन्छ । यसैगरी यस नगरपालिकामा रहेका शिक्षक तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत समुदाय पनि छन्,जसको ज्ञान तथा सिप विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुन सक्छ ।

यसका साथै यस नगरपालिका भित्रका खुल्ला क्षेत्रहरु, विद्यालय भवन, विद्यालयको खाली चौर, सामुदायिक वन, सामुदायिक भवन, पानीको स्रोतहरु (मुल, नदि तथा कुवा)लाई पनि क्षमता मान्न सकिन्छ । नगरपालिकामा भएका विभिन्न क्षेत्रहरुका पहुँचवाला समुदायका व्यक्तिहरु यस नगरपालिकाका क्षमता हुन् । यस नगरपालिकामा रहेका सिकर्मी, तथा डकर्मीहरुले स्थानीय सीप र आफ्नै क्षमता र दक्षताको आधारमा काम गर्ने गरेका छन् । उनीहरुमा स्थानीय श्रोत र सामग्री परिचालन गरि भूकम्प प्रतिरोधी संरचना निर्माण गर्ने सीप तथा क्षमताको विकास गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसैगरी यहाँ भएका दक्ष जनशक्तिको रुपमा तालिम प्राप्त स्वयंसेवक, ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता ,तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक, शिक्षक, कर्मचारी, स्वयंसेवक, र पौडीबाज, सिकर्मी र डकर्मीहरुलाई थप तालिम प्रदान गरि उक्त मानव श्रोतको सीपलाई विपद्का बेला प्रयोग गर्न सकिन्छ, त्यसैले यसलाई क्षमता मान्न सकिन्छ ।

विपद्का घटनाबाट हुन सक्ने क्षतिलाई कम गर्न वा सामना गर्न सामाजिक, भौतिक एवं धारणागत क्षमताहरु अभिवृद्धि गरी उपलब्ध श्रोत साधनको अधिकतम प्रयोग गर्नु आवश्यक छ । त्यसैले स्थानीय श्रोत र साधनलाई उपयोग गर्दै विपद् व्यवस्थापन कार्यलाई विकास प्रक्रियामा मूलप्रवाहिकरण गरी जोखिम कम गर्ने उपायको खोजी गर्ने वडामा रहेको श्रोत साधनहरुको पहिचान गरि विश्लेषण गरिएको छ ।

यस बेलका नगरपालिकाको क्षमताको श्रोत अर्न्तगत २८ वटा खेल मैदान, ६ वटा युवा क्लव, १६ वटा धार्मिक तथा एतिहसिक स्थल, १८ वटा पाटी पौवा र चौताराहरु , राष्ट्रिय वन १ वटा, सामुदायिक वन ५३ वटा , निजी वन २० वटा, खोला ३६ वटा ,तालतलैया पोखरी तथा सिमसार क्षेत्र ७ वटा, पार्क उद्यान ६ वटा, एम्बुलेन्स ५ वटा, आगो निभाउने, पानी टयाँकी, १ वटा , फायर वल प्रति वडामा ४ , ४वटा फायर फाइटिगै २ , २ वटा प्रति वडामा, कालो पत्रे ३२ किमी, ग्राभेल ४० किमी, कच्ची सडक ३१९किमी ,पक्की पुल १० वटा ,भोलुगे ३ वटा कल्भर्ट २ वटा, बैक तथा वित्तिय संस्था ९ वटा, सहकारी संस्था ३३ वटा, आधारभूत विद्यालय ५४ वटा, मा वि १७ वटा , क्याम्पस , १ वटा , सामुदायिक बाल विकास केन्द्र, स्वास्थ्य संस्था आयुर्वेद केन्द्र १ वटा, स्वास्थ्य चौकी ४ वटा, शहरी स्वास्थ्य केन्द्र २ वटा, फार्मेशी १० वटा, निजी क्लिनिक २५ वटा ,बर्थिंग सेन्टर २२ वटा, निजि पोलिक्लीनिक २ वटा , सर्पदंश उपचार केन्द्र २ वटा टिभि उपचार केन्द्र ४ वटा ,ल्याब २ वटा, दन्तकिलीन्क २ वटा, आधारभूत ७५, जना मावि २१ जना, स्वास्थ्यकर्मी १९ जना रहेका छन् । यसका साथै खोज उद्धार तथा प्रतिकार्यका सामाग्रीरुह पालिकाको वडा न १ र २ मा भण्डारण गरेर राखिएको छ । विपद्को समयमा नगरपालिकामा भएमा यी मानवीय स्रोतहरु तथा सामग्रीहरु परिचालन गर्न सकिन्छ ।

२.१४ खुलाक्षेत्र सम्बन्धी विवरण

यस बेलका नगरपालिका क्षेत्र क्षेत्रफल र जनसंख्याको हिसाबले न्यून जनसंख्या भएको क्षेत्र मानिन्छ । ठूला ठूला भवन, संरचना, उद्योग, कलकारखानाहरु नभएकाले अधिकांश भूभाग खुला रूपमा रहेको छ । प्राकृतिक विपद्को बेला आवश्यक पर्ने खुला क्षेत्रको रूपमा यस क्षेत्रमा रहेका जम्मा ९ वटा वडाहरुमा प्रति वडा १/१ स्थानका दरले जम्मा ९ वटा खुलाक्षेत्र पहिचान गरी घोषणा गरिएको छ ।

स्थान	खुला क्षेत्रको नाम	क्षमता
वडा न १	आम्बासी पुरन्दह, भालन्ती	१५०० घरधुरी
वडा न २	लाली गुरास खेल मैदान, सिर्जनसील, गलफरिया खेलमैदान, रेडक्रस भवन, क्लवको भवन	२००० घरधुरी
वडा न ३	आधारभूत स्वास्थ्य केन्द्रको खाली चौर, कले चौरी, दुर्गा मन्दिर अगाडिको खेल मैदान, सिर्जना टोलको खेल मैदान	१५०० घरधुरी
वडा न ४	हात्ती सुडे खेल मैदान, गुरुगं चौरी खेल मैदान, लालेया खेल मैदान,	१००० घरधुरी
वडा न ५	औद्योगिक ग्राम देउराली खेल मैदान,पोखरीया खेल मैदान सिकरदी खेलमैदान	३००० घरधुरी
वडा न ६	लेकाली रंगशाला, बुद्धचौक, सुकुम्ला खेलमैदान	४००० घरधुरी
वडा न ७	कान्चिरागं खेलमैदान ,हकी खेल मैदान	३५० घरधुरी
वडा न ८	सेति खोला खेल मैदान, मेखवारी खेलमैदान	६०० घरधुरी
वडा न ९	धौरी , भचुवा, स्वामी चौक खेलमैदान	८०० घरधुरी

खण्ड ३ दिर्घकालीन सोंच, परिदृश्य, लक्ष्य, नीति तथा रणनीति

३.१ दिर्घकालिन सोंच

बेलका नगरपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यलाई संस्थागत गरी विपद् उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्ने ।

३.२ परिदृश्य:

गरीब, सकंटासन्न र सामाजिक बहिष्करणमा रहेका समुदाय र उनीहरूको घर स्तरमा रहेको कुपोषण र कमजोर स्वास्थ्य तथा अन्य प्रकोपजन्य र जलवायुजन्य विपद् जोखिम न्यूनीकरणका तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरूमा समुदायको अधिकतम सहभागिता मार्फत हरेक समुदायको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माण गरी कार्यान्वयन गर्ने । विपद्बाट हुने मानविय, सामाजिक, आर्थिक, भौतिक तथा जीविकोपार्जनका साधनहरूमा हुने क्षतिमा कम गर्दै समुदायको उत्थानशीलता तर्फ उन्मुख गर्नु ।

३.३ लक्ष्य

बेलका नगरपालिकामा रहेको विभिन्न तरिकाले जोखिम र सङ्कटासन्नता अवस्थामा रहेका घरपरिवारको अवस्था विश्लेषण, जोखिम र क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्दै स्थानीय विकास प्रक्रियामा मुलप्रवाहीकरण गरी विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समुदायको निर्माण गर्ने ।

३.४ उद्देश्य

क) समुदाय, वडा तथा नगरपालिका स्तरमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गर्न न्यूनतम आधार र मापदण्ड निर्धारण गर्नु ।

(ख) समुदाय, वडा तथा नगरपालिका स्तरमा रहेको विपद्को सङ्कटासन्नता, जोखिम र क्षमता विश्लेषण गर्न र सोही बमोजिम विपद् तथा जलवायुजन्य जोखिम व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरूलाई प्राथमिकीकरण गर्दै स्थानीय विकास प्रक्रियामा मुलप्रवाहीकरणमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाहरूको निर्माणमा योगदान पुर्याउनु ।

(ग) समुदाय, वडा तथा नगरपालिका स्तरका नीति तथा विकास कार्यक्रममा सबै क्षेत्र र वर्ग (महिला, बालबालिका, ज्येष्ठ नागरिक, एकल महिला, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरू, दलित, आदिवासी, जनजाति, प्रकोप प्रभावित, जलवायुजन्य प्रभावित वा सङ्कटासन्न समुदाय तथा व्यक्तिहरू जस्ता वर्ग एवं नेपाल सरकारले लक्षित समूह भनी परिभाषित गरेका वर्ग) को समानुपातिक सहभागिता सुनिश्चिता गर्ने ।

(घ) समुदाय र घरपरिवार स्तरको पोषण र स्वास्थ्य क्षेत्रको क्षमता सबलिकरणका लागि घरपरिवार स्तरको कार्ययोजना निर्माण गरी उनीहरूको पहलमा उत्थानशीलता निर्माणका लागि आगामी क्रियाकलापहरू संचालन गर्ने ।

३.५ नीति

वडा तथा नगरपालिका, स्थानीय तहमा रहेका सरकारी, गैरसरकारी तथा निजी तथा सार्वजनिक निकाय तथा संघसंस्थाहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति मार्फत समितिका सदस्य तथा पदाधिकारी एवं समुदायका व्यक्तिहरूलाई विपद् तथा जलवायु सम्बन्धिका गतिविधिहरूमा सहभागिता गराई समुदायको उत्थानशीलताका योगदान पुर्याउने ।

३.६ रणनीति

स्थानीय स्तरको समुदाय, वडा तथा स्थानीय तहमा रहेका सरोकारवाला निकाय तथा संघसंस्थाहरूसँगको समन्वय तथा सहकार्यमा स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिहरूको गठन गर्ने तथा उक्त समिति मार्फत समितिका सदस्य तथा पदाधिकारी एवं समुदायका व्यक्तिहरूलाई विपद् तथा जलवायु सम्बन्धिका गतिविधिहरूमा सहभागिता गराई क्षमता विकास गराउने । उक्त निर्देशिकाको कार्यान्वयनका लागि स्थानीय तहले आफ्नो स्थानीय स्तरमा उपलब्ध साधन, स्रोत, साँस्कृतिक तथा पर्यावरणीय संरचना अनुकूल विभिन्न रणनीतिहरू अवलम्बन गर्न सक्नेछ । साथै समुदायमा रहेका प्रकोप तथा जोखिमको पहिचान तथा क्षमताको लेखाजोखा, योजना निर्माणका सबै प्रक्रियामा समुदायका अति जोखिममा रहेका समूह तथा वर्गको समानुपातिक सहभागितालाई सुनिश्चित गरी योजनाको कार्यान्वयन गर्ने । स्थानीय विपद् जोखिम लेखाजोखा तथा नक्साङ्कन गर्दा अति जोखिम तथा संवेदनशील स्थानमा रहेका वस्तीहरूलाई सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरणको लागि प्रोत्साहन गर्ने साथै नदी कटानमा रहेका उच्च संकटासन्न वस्ती तथा बाढीबाट हुने मानविय तथा भौतिक क्षतिलाई रोक्नका लागि पानीजन्य विपद्को पुर्वसूचना प्रणालीको स्थापना, स्थानीय निकाय र राज्यसरकार सगंको समन्वय तथा सहकार्य गरी पहलकदमी शुरुवात गर्ने । समुदायमा आधारित विपद् जोखिम न्यूनीकरण वा व्यवस्थापनका कार्यक्रमहरू कार्यान्वयन गर्दा स्थानीय ज्ञान, सीप, श्रोत र साधनको उपयोग गर्ने साथै यस्ता स्थानीय तहमा विपद् जोखिम तथा जलवायु अनुकूलनका कार्यक्रमहरूलाई स्थानीय वार्षिक तथा आवधिक विकासका योजनाहरूमा मूलप्रवाहीकरण गर्दै लैजाने विषयलाई ध्यान दिन जरुरी छ ।

खण्ड ४ स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील गतिविधीहरू

४.१ विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा पूर्वतयारी ,रोकथाम, अल्पिकरण र अनुकूलनका योजनाहरू:

यस नगरपालिका अर्न्तगत रहेका विभिन्न वडाहरूमा गरिएको संकटासन्नता क्षमता विश्लेषण तथा अनुकूलन क्षमता विश्लेषणबाट पहिचान भएका प्रकोपहरूको आधारमा यो योजना निर्माण गरिएको छ । योजना निर्माण गर्दा सम्पूर्ण वडाहरूमा देखिएको प्रकोप मध्ये मुख्य प्रकोपलाई योजनामा समावेश गरिएको छ । योजना तर्जुमा गर्दा विपद् पूर्वका क्रियाकलाप, विपद्को समयका क्रियाकलापहरू र विपद् पश्चातका क्रियाकलापहरू गरि मुख्य तिन भागमा छुट्याईएका छन् । यसका साथै नितिगत, जनचेतना अभिवृद्धिका योजना, पूर्वतयारीका योजना भौतिक पुर्वाधार विकासका योजना, विपद् सामनाका योजना तथा पुर्नलाभ योजनाहरू समावेश गरिएको छ ।

४.१.१ नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णय:

यस योजना अर्न्तगत विभिन्न प्रकोपबाट उत्पन्न हुनसक्ने विपद्हरूको सामना गर्न नगरपालिका स्तरीय विपद् जोखिम तथा जलवायु उत्थानशील समितिका साथै वडा स्तरीय समितिहरू निर्माण गरिएको र उक्त समितिहरूले गर्ने कार्य तथा जिम्मेवारीहरू निर्धारण गरिएको छ । साथै निम्न उल्लेखित नितिगत कार्ययोजनाहरू निर्माण गरिएको छ ।

४.१.२ जनचेतना तथा क्षमता अभिवृद्धि

बेलका नगरपालिका अर्न्तगतका विभिन्न समुदाय तथा वडामा पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्य नजर गरी नगरपालिका तथा वडाले त्यसबाट अनुकूलन हुनको लागि अपनाउनुपर्ने विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकिकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनौट गरिएको छ । पहिचान भएका जोखिम तथा प्रकोपहरूको कारणले प्रभावित क्षेत्र तथा पार्न सक्ने प्रभावहरूलाई मध्यनजर गरी नगरपालिकाले त्यसबाट उत्थानशील हुनको लागि अपनाउनुपर्ने विभिन्न उपायहरूको पहिचान र प्राथमिकिकरण गरी योजनामा राख्नुपर्ने कार्यक्रमहरूको छनौट निम्नअनुसार गरिएको छ ।

प्राथमिकता क्रम	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	श्रोत व्यवस्थापन			समय अवधि
				अनुमानित बजेट(रु)	आन्तरिक (रु)	बाह्य (रु)	
१	भूकम्प	भूकम्प सुरक्षा सम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने र सो को लागि पर्चा पम्पलेट वितरण र सडक नाटक जस्ता क्रियाकलाप गर्ने, भूकम्प प्रतिरोधात्मक भवन निर्माण तथा भवन प्रबलीकरण बारेमा टोल टोलमा जानकारी गराउन, खुल्ला ठाउँको पहिचान गर्नुपर्ने, भवन निर्माणमा अनुगमन तथा नियमन गर्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	१८ लाख	नगरपालिका (१५ लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय ३ लाख	२०८०। २०८१
२	बाढी	विद्यार्थीहरुको सहभागितामा अन्तरक्रिया कार्यक्रम संचालन गर्ने, बाढीको उच्च जोखिम क्षेत्रको वडा कार्यालय र टोल विकास समिति र समुदायमा जनचेतनामुलक कार्यदल संस्थागत गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	५ लाख	नगरपालिका (४ लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय १ लाख	२०८०। २०८१ मा र त्यसपछि पनि निरन्तर
		बाढी जोखिम न्यूनीकरण गर्न यस पालिकामा बाढीले क्षति पुरयाउने खोलाको पहिचान गरि DPR तयार गरि दिर्घकालिन योजना बनाई नियन्त्रण गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	६० लाख			

	बाढी	बाढी जोखिम न्यूनीकरण गर्न पम्पलेट तयार गरि चेतना वृद्धिको अभियान संचालन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	६ लाख	नगरपालिका (५ लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	०७९।०८० मा र त्यापछि, र पनि निरन्तर
		सडक नाटक तथा लोकगीत प्रतियोगिता मार्फत बाढी सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	४ लाख	नगरपालिका (३ लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०७९। ०८० मा र त्यसपनि निरन्तर
३	पहिरो	वृक्षारोपण, जैविक तटबन्ध, सडक निर्माण गर्दा खेरि बास अमिसो लगायतका विरुपवा लगाउने भन्ने बारेमा समुदायलाई जानकारी गराउने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख	नगरपालिका (३ लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, सव वन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (१ लाख)	२०८०। ०८१ मा र त्यसपनि निरन्तर
		बायो इन्जियरिंग क्षेत्रको पहिचान गरी तार जाली व्यवस्थापन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१ करोड	नगरपालिका (१० लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, सव वन	

						डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (९०लाख)।प्रदेश सरकार	
	पहिरो	आवश्यकता अनुसार वस्ती स्थानान्तरण को व्यवस्थापन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, सब वन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (८लाख)।प्रदेश सरकार	
	पहिरो	अति जोखिम क्षेत्रको पहिचान गरि तारजालीको व्यवस्थापन गर्ने	नगरपालिका र वडास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समिति	१ करोड	नगरपालिका (१० लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, सब वन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय	

						सरोकारवाला अन्य निकाय (९० लाख)।प्रदेश सरकार	
४	आगलागी /डढेलो	सुख्खा मौसम, हावाहुरी आउने बेलामा जंगलमा आगो नलगाउन तथा जथाभावी आगो नसल्काउन समुदायलाई सचेत गर्ने, विद्यालयमा आगलागी सम्बन्धी जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने high tension line नजिक बस्ती नबसाल्न चेतना फैलाउने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	६ लाख	नगरपालिका (५लाख)	प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (९ लाख)	२०८०। २०८१ र निरन्तर
	आगलागी	आगलागी नियन्त्रणको लागि सामुदायिक वनलाई परिचालन तथा अभिमुखीकरण गर्न आफ्नो वन क्षेत्रमा आगलागीको नियन्त्रण गर्न सुभाब दिने र अनुगमन गर्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति	३ लाख	नगरपालिका (२ लाख)	विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (९ लाख)	२०८०। २०८१ र निरन्तर
	आगलागी	तराई क्षेत्रमा दमकलको व्यवस्थापन गर्न र पहाडी क्षेत्रमा पनि पोखरी निर्माण गर्ने , अग्नी रेखा भाडी सरसफाईको काम गर्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति			विकास साभेदार सरकारी तथा गैरसरकारी निकायहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिया सरोकारवाला अन्य निकाय (९ लाख)	२०८०। २०८१ र निरन्तर
	आगलागी	आफ्नो घरगोठको छाना राम्रो सँग बाँध्ने बाँध्न लगाउने	नगरपालिका र वडा स्तरिय	४ लाख	नगरपालिका	विकास साभेदार सरकारी तथा	२०७९।२०८०

		,घर बनाउँदा ठूलठूला रुखको वरीपरि नबनाउने र हावाहुरी आउँदा रुख विरुवाको फेदमा नबस्न समुदायलाई सचेत गर्ने	विपद् व्यवस्थापन समिति			गैरसरकारी निकायहरु, सब वन डिभिजन कार्यालय, सामुदायिक वन समितिहरु, विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला अन्य निकाय (९०)	
५	सडक दुर्घटना	विद्यालय सचेतना कार्यक्रम टाफीक,प्रहरी, विद्यालय वडा र यातायात सग समनव्य गरि टाफिक सचेतना कार्यक्रम संचालन गर्ने जेब्रा कसीगं टाफिक चिन्ह सहितको होडींग बोर्ड राख्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय ,ट्राफिक प्रहरी विद्यालय , यातायात व्यवसायी संघ	२०८०।२०८१
	सडक दुर्घटना	मा प से चेक गर्ने। सवारी चालक र वस्ती समुदाय स्थानमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम गर्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय ,ट्राफिक प्रहरी विद्यालय , यातायात व्यवसायी संघ	२०८०।२०८१ र निरन्तर
७	जंगली जनावरको आतंक	जंगली जनावरको आतंकबाट सुरक्षित राख्न अवलम्बन गर्नु पर्ने उपायहरु बारे चोक बजारमा चेतना जगाउने होडींग बोर्ड राख्ने	नगरपालिका र वडा स्तरिय विपद् व्यवस्थापन समिति		नगरपालिका	प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा	२०८०।२०८१

						सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय, सामुदायिक वन समिति, वन सव डिभिजन कार्यालय	
	जंगली जनावरको आतंक	वन्यजन्तु आतंक क्षेत्रमा तारबारको व्यवस्थापन गर्ने				प्रदेश सरकार, केन्द्र सरकार, जलवायु परिवर्तन अनुकुलन तथा विपद् व्यवस्थापनमा सक्रिय सरोकारवाला र अन्य निकाय, सामुदायिक वन समिति, वन सव डिभिजन कार्यालय	२०८०।२०८१, २०८२,

४.१.३ जोखिम न्यूनीकरण

यस बेलका नगरपालिका अन्तर्गत रहेका विभिन्न प्रमुख प्रकोपहरु जस्तै: भूकम्प, बाढी, पहिरो, आगलागी, /डढेलो, सडक दुर्घटना, चढ्याड, सर्पदंश, जंगली जनावरको आतंक, कृषि बालीमा लाग्ने रोग प्रकोप आदिले पुरयाएको क्षति तथा जोखिमको न्यूनीकरण गरि जलवायु उत्थानशील समुदाय निर्माण गर्न निम्न बमोजिमका जोखिमहरु पहिचान गरि व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु यस योजना अन्तर्गत समोवश गरिएका हुन्छन् ।

प्रा. क्र.	प्रमुख समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	मुख्य जिम्मेवारी	श्रोतको उपलब्धता			समयअवाधि समय अवधि
				जम्मा बजेट रु लाख)	आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	भूकम्प	कम्तीमा ५०० परिवारलाई व्यवस्थापन गर्न सक्ने २ वटा भूकम्प प्रतिरोधात्मक सुरक्षित आवास केन्द्रको निर्माण गर्ने ,भ	नगरपालिका विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	.१ करोड	भवन डिभिजन कार्यालय, निर्माण व्यवसायी संघ	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार सरकारी तथा गैर सरकारी निकाय	३ वर्ष

					(३० लाख)	(७० लाख) प्रदेश सरकार	
		सार्वजनिक भौतिक संरचनाहरूको भूकम्प प्रतिरोधी, क्षमताको लेखाजोखा तथा विश्लेषण गरी , आवश्यकता अनुसार सबलीकरण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति		भवन डिभिजन कार्यालय, निर्माण व्यवसायी संघ उद्योग वाणिज्य संघ र अन्य पेशागत संघ संगठनहरू	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार ,सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरू	
२	बाढी	नयाँ बाँधहरू (जैविक तटबन्धन, निर्माण गर्ने (सिसुवा खोला, गिदेरी खोला , अमिन खोला, यशोदा खोला, मुर्ति खोला	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका	.२ करोड	न.पा.	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरू	२०८२ भित्र
		वतावरणीय प्रभाव मूल्यांकन गरि खोला तथा नदिहरूको व्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका	.१ करोड	न.पा.	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरू	२०८२ भित्र
	बाढी	खोला तथा नदिका किनारहरूमा हरियाली प्रवर्द्धन गर्नको लागि सामुदायिक वनसँग सहकार्य गरि वृक्षारोपण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका	१० लाख	न.पा.	प्रदेश र संघीय सरकार,, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरू,सामुदायिक वन , भूसंरक्षण ,	२०८१ भित्र
३	पहिरो	पहिरोग्रस्त क्षेत्रहरूको पहिचान गरि विज्ञहरूको परामर्श लिई बायोइनिच्च्यनरिगं, वृक्षारोपण, गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति,	५० लाख	न.पा.	प्रदेश र संघीय सरकार,, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी	२०८२ भित्र

			बेलका नगरपालिका			निकायहरु, सामुदायिक वन, भूसंरक्षण,	
४	आगलागी/डढेलो	मौसमी सूचना सम्प्रेषण, पूर्वतयारीका लागि सिप तथा सामाग्रीको व्यवस्था, पानी संकलन ट्याँकी निर्माण, दमकल सेवाको थप व्यवस्था, आगो नियन्त्रण टोली गठन, दक्षता वृद्धि तथा परिचालन गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	८५ लाख	जिल्ला स्थित सुरक्षा निकाय, बेलका नगरपालिका ग	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरु	२ वर्ष
	आगलागी/डढेलो	सामुदायिक वनहरु सँग सहकार्य गरि अग्नी रेखा निर्माण गर्ने र खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका, वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	८५ लाख	जिल्ला स्थित सुरक्षा निकाय, बेलका नगरपालिका ग	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरु	२ वर्ष
	डढेलो	नजिकको पीलका सँग हसकार्य गरि दमकलको व्यवस्थापन गर्ने	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नगरपालिका, वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	८५ लाख	जिल्ला स्थित सुरक्षा निकाय, बेलका नगरपालिका ग	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार, सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरु, स्थानीय तह अन्तर्गत	२ वर्ष
६	सर्पदंश	घरायसी तथा सामुदायिक सरसफाई अभियान, उपचार सेवामा स्तरोन्नती, पानी निकासको व्यवस्थापन, स्थानीय स्तरमा प्राथमिक उपचारको दक्ष जनशक्ति तथा आकस्मिक सामाग्रीको व्यवस्थापन	स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति	.९ करोड	न.पा.	प्रदेश र संघीय सरकार, विकास साभेदार तथा गैह्र सरकारी निकायहरु	२ वर्ष

७	जंगली जनावरको आतंक	वन क्षेत्रमा घेरावार लगाउने, वन फडानी, तथा चोरी निकासीमा बन्देज, जंगली जनावरको आहारजन्य वृक्षारोपण, समुदाय तथा बजारक्षेत्र प्रवेश गरेको, जनावरहरूलाई जगलतर्फ धपाउने समुह निर्माण र परिचालन	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील समिति, बेलका नपा, वडा विपद व्यवस्थापन समिति	१२ लाख	कृषिशाखा	प्रदेश र संघ सरकार, विकास साभेदरा सरकारी तथा गैह्र सरकारी निकायहरु	२ वर्ष
---	--------------------	--	---	--------	----------	--	--------

४.१.४ आपतकालीन पूर्वतयारी

प्रा. क्र.	विपदको अवस्था	सम्भावित	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	अनुमानित बजेट	मुख्य जिम्मेवारी	श्रोतको अवस्था		समय अवधि
						आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	प्रभावितहरूको लागि तत्कालीन आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिको समस्या		बेलका नपा र वडा स्तरमा आपतकालीन कोषको स्थापना, परिचालन नीतिको तर्जुमा र आवश्यकता अनुसार कोषको परिचालन तथा व्यवस्थापन	१० लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील समिति, वडा विपद व्यवस्थापन	बेलका नपा, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	१ वर्ष भित्र
२	विपदमा प्रतिकार्यका लागि दक्ष जनशक्तिको अभाव		सुरक्षा निकायका प्रतिकार्यकर्ता बाहेक समुदाय स्तरमा पनि निम्नअनुसार दक्ष जनशक्ति तयार गर्ने, पालिकाको सबै वडामा प्रति वडा ९ जनाको दरले समुदायिक खोज उद्धारकर्ता, प्राथमिक उपचारकर्ता, क्षतिको आवश्यकता लेखाजोखा समुहहरु तयारी	१ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशील समिति, वडा विपद व्यवस्थापन	बेलका नपा, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	२ वर्ष भित्र
३	विपद प्रतिकार्य सामाग्री व्यवस्थापन तथा राहत भण्डारण नहुनु		पालिका भित्र सबै वडाको पहुँच हुने गरि २ वटा राहत गोदाम व्यवस्थापन गर्ने	५ लाख	स्थानीय विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	१ वर्ष भित्र
४	राहतको आवश्यकता		राहत व्यवस्थापनलाई प्रभावकारी बनाउन कम्तीमा ५० परिवारको	२ लाख	स्थानीय विपद व्यवस्थापन तथा जलवायु	नेपाल रेडक्रस सोसाइटी र नगरपालिका	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवीय सहयोग	१ वर्ष भित्र

		लागि खाद्य तथा गैर खाद्य सामग्रीको भण्डारण गर्ने		व्यवस्थापन समिति		क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	
५	आवासको क्षति	आपतकालीन आवासको सामग्रीको व्यवस्थापन गर्ने	१५ लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल र नगरपालिका	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवीय सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	१ वर्ष भित्र
६	समन्वयमा समस्या	जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति तथा अन्य सरोकारवला निकायहरुका संग समन्वय संयन्त्र निर्माण गर्ने		स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल, नगरपालिका	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवनइ सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	१ वर्ष भित्र
७	आपतकालीन आश्रय स्थलको समस्या	पालिकामा भएको सामुदायिक भवन, विद्यालयहरुको क्षमता विश्लेषण गरि आपतकालिन आश्रय स्थलको रुपमा विकास गर्ने ।	५० लाख	स्थानीय विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	सहारा नेपाल, नगरपालिका	संघीय तथा, प्रदेश सरकार, मानवनइ सहयोग क्षेत्रमा कार्यरत निकायहरु	२ वर्ष भित्र

४.२ विपद्का समयमा प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु :

बेलका नगरपालिका भित्र कुनै पनि समयमा विपद् परेमा प्रभावितहरुको उद्धार स्वास्थ्य सुरक्षा, जिवन रक्षा र सम्पत्ति संरक्षकका लागि आपतकालीन समयमा गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरु तलको ढाँचामा राखि उल्लेख गरिएको छ । यस योजनामा विशेषगरि पूर्व सूचना हराएकाहरुको खोजी, प्रभावितहरुको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खबर, आपतकालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरुमा जोड दिइएको छ । यस प्रक्रियामा नेपाल सरकारको विपद् प्रतिकार्य ढाँचा अनुसार संचालन गरिनेछ ।

प्रा. क्र.	विपद्का सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	अनुमानित बजेट	मुख्य जिम्मेवारी	श्रोतको अवस्था		समय अवधि
					आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	घाइते मृत्यु सम्पर्क विच्छेद, भौतिक तथा आर्थिक क्षति, त्रासको अवस्था	आफु समुदाय सुरक्षित भए नभएको यकिन गर्ने सुरक्षा निकाय, र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा खबर गर्ने	रु ६ लाख	समुदाय तथा वडा विपद् व्यवस्थापन समिति	नगरपालिका स्तारिय विपद् व्यवस्थापन समिति रु ४ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु रु २ लाख	० देखि १ घण्टा भित्र
२	घाइते मृत्यु सम्पर्क विच्छेद, भौतिक तथा	IRA (Initial Rapid Assessment) गर्ने, सूचना प्रवाह	रु ३ लाख	सामुदायिक प्राथमिक उपचार र वडा विपद्	नगरपालिका स्तारिय विपद्	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु	० देखि ७ घण्टा

	आर्थिक क्षति, त्रासको अवस्था	गर्ने, आवश्यकता अनुसार खोज तथा उद्धार र प्राथमिक उपचार गर्ने।		व्यवस्थापन समिति, नेपाल रेडक्रस वडा र नेपाल प्रहरी	व्यवस्थापन समिति रु २ लाख	रु १ लाख	
३	घरवारविहिन तथा सम्पर्क विच्छेद	अस्थायी आवास व्यवस्थापन गर्ने, प्रभावितहरूलाई सुरक्षित स्थानमा सार्ने	रु ८ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु ५ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू रु ३ लाख	० देखि २४ घण्टा
४	तत्काल तयारी खानाको व्यवस्था	तयारी खानाको वितरण,	रु ३ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु ३ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू	० देखि २४ घण्टा
५	भौतिक तथा आर्थिक क्षतिको अवस्था	क्षतिको थप विवरण संकलन गरि राहत वितरण कार्यलाई व्यवस्थित गर्ने	रु १ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु १ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू	२४ देखि ७२ घण्टा
६	क्षतिको यकिन विवरण थाहा नहुनु	क्षतिको यर्थाथ विवरण संकलन गर्न, प्रभावितहरूको दर्ता कार्य तथा लाभान्वित कार्ड वितरण गर्ने	रु १ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा निकाय रु १ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू	४८ देखि ७२ घण्टा
७	भौतिक संरचनाको क्षतिको अवस्था	भौतिक पूर्वाधारको लागत संकलन गर्ने	रु १ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस सुरक्षा	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरू	४८ देखि ७२ घण्टा

					निकाय रु १ लाख		
८	आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिमा समस्या	प्रभावितको अवस्था हेरि अस्थायी आवासमा स्थान्तरण र राहत वितरण कार्य (अस्थायी आवास सामाग्री, नगद वितरण, खानेपानी व्यवस्थापन, सरसफाई तथा स्वच्छताको व्यवस्था , स्वास्थ्य सेवाको व्यवस्था ,संरक्षण, सामाग्रीको व्यवस्थापन	रु १६ लाख	स्थानीय विपद तथा जलवायु व्यवस्थापन समिति	नगरपालिका १ रु १२ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु रु ४ लाख	४८ देखि ७२ घण्टा, आवश्यकताको अनुसार ३ महिना सम्म

४.३ विपद् पश्चातका पुर्नलाभ अन्तर्गत पुनःस्थापना र पुनःनिर्माण का कृयाकलापहरु:

योजनाको यस भागमा विपद् भईसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएकै क्षति विश्लेषण गरि जनजीवनलाई सामानय बनाउनु पुर्ण विस्थापित परिवारको पुनःस्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त संरचनाहरुको मर्मत सम्भार पुर्ननिर्माण गर्न र भविष्यमा पर्न सक्ने त्यस्तै विपदको सामना गर्न आवश्यक कृयाकलापहरुलाई समेटेर तपशिल बमोजिमको ढाँचामा कृयाकलापहरु उल्लेख गरिएका छन् ।

प्रा.क्र.	विपद्का सम्भावित अवस्था	व्यवस्थापनका क्रियाकलापहरु	अनुमानित बजेट	मुख्य जिम्मेवारी	श्रोतको अवस्था		समय अवधि
					आन्तरिक	बाह्य (सहयोगी)	
१	भौतिक पूर्वाधारमा क्षति	विपद् प्रभावितहरुको सहभागितामा कामका लागि नगद कार्यक्रम मार्फत विपदले विगारेका ग्रामिण सडक , सिंचाई कुलो ,कल्भर्ट, विद्युत,पोल , आवासीय घर ,विद्यालय तथा	रु ४० लाख	बेलका नगरपालिका	विपद व्यवस्थापन समिति रु ५ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु ३५लाख	१ वर्ष भित्र

		सार्वजनिक भौतिक संरचना मर्मत गर्ने					
२	घरहरु निर्माणमा समस्या	विपद्को समयमा पूर्ण क्षति भएको र आफै घर निर्माण गर्न नसक्नेको लागि घरमा निर्माण सहयोग गर्ने	रु १५ लाख	बेलका नगरपालिका	विपद् व्यवस्थापन समिति रु १० लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु ५ लाख	१ वर्ष भित्र
३	स्वास्थ्य समस्या	विपद् प्रभावितहरुको स्वास्थ्य परिक्षणको लागि समय समयमा घुम्ती स्वास्थ्य शिविर संचालन गर्ने	रु २ लाख	बेलका नगरपालिका, स्वास्थ्य शाखा	विपद् व्यवस्थापन समिति रु २ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु	आवश्यकता अनुसार
४	जीविकोपार्जनमा समस्या	विपद् प्रभावित क्षेत्रमा भएको समुदायको जिविकोपार्जनको लागि सीप विकास कार्यहरु, बजार व्यवस्थापन, कामका लागि नगद, फलफुल खेती, केरा खेती, तरकारी खेती, पशुपालन तथा अन्य व्यवसाय जस्ता योजनाहरु संचालन गर्ने	रु ७ लाख	बेलका नगरपालिका कृषि शाखा	विपद् व्यवस्थापन समिति रु ५ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु रु २ लाख	आवश्यकता अनुसार १ वर्ष भित्र
५	संकटासन्न अवस्थामा वृद्धि	विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कृयाकलापहरु संचालन गर्ने	रु ३ लाख	बेलका नगरपालिका, सामाजिक विकास शाखा	विपद् व्यवस्थापन समिति रु २ लाख	मानविय क्षेत्रमा कार्यरत संघसंस्थाहरु १	२ वर्ष भित्र

खण्ड ५ : योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा अध्यावधिकता

५.१ योजनाको कार्यान्वयन

विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको कार्यान्वयनको नेतृत्वमा वडा र नगरपालिकामा रहनेछ। यस योजनाको सफल कार्यान्वयन र समन्वयात्मक भूमिकाका लागि वडामा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापन समन्वय समिति क्रियाशिल रहनेछ। समन्वय समितिको कार्य विधि तयार गरि नगरपालिका तथा वडा परिषदले कार्यान्वयनका नितीगत निर्णय गरी कार्यान्वयन गरिनेछ। विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनामा कार्यहरूलाई समुदायमा स्थापित भई क्रियाशिल रहेका विद्यमान समुह, संस्था, क्लब तथा उपभोक्ता समितिहरू मार्फत कार्यान्वयन गरिनेछ। यो विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनका लागि स्थानीय सहजकर्ताहरूको परिचालन गरिनेछ। यी सहजकर्ताहरूले सामाजिक परिचालनका कार्यहरू र कार्यान्वयनका लागि आवश्यक सहजीकरणका कार्यहरू गर्नेछन्। यस्ता सहजकर्ता परिचालन गर्ने संस्थाहरूको क्षमता विकास सहित आवश्यक नियमित र थप सहयोग जलवायु परिवर्तन सम्बन्धि विशिष्ट अनुभव भएका राष्ट्रिय संस्थाहरूबाट हुनेछ। विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाका कार्यक्रम कार्यान्वयन हुनुपूर्व कार्यान्वयनका लागि आवश्यक विस्तृत बजेट तयारी उपभोक्ता समिति, समुह र क्लवहरूसंग सहमती एवं सम्झौता गरी कार्यान्वयन हुनेछ। उक्त कार्यान्वयन गर्ने समितिहरूले कार्यक्रम कार्यान्वयन पूर्व सम्बन्धित लाभान्वित वर्ग समक्ष विस्तृत योजना तथा बजेट विवरण प्रस्तुत गरिने छ। कार्यक्रम संचालनको क्रममा आय व्ययको विवरण तथा सम्बन्धित अभिलेखहरू पारदर्शी रूपमा राखिनेछ।

५.२ योजनाको प्रगति र मूल्याङ्कन:

बेलका नगरपालिका अर्न्तगत विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनामा समेटिएका सबै घरधुरी तथा सरोकारवालाहरूको प्रत्यक्ष सहभागिता तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलन तथा विपद् व्यवस्थापन समन्वय समितिको अगुवाईमा अनुकूलन कार्ययोजना कार्यान्वयनको अनुगमन अर्धवार्षिक रूपमा गरिने छ। अनुगमनको लागि समितिका पदाधिकारीहरूलाई अनुगमन सम्बन्धि अभिमुखीकरणमा सहभागि भएर मात्र अनुगमन कार्यमा संलग्न हुनेछन् जसबाट गरिएका प्रभावकारिताको लेखाजोखा गर्न सहज हुनेछ। त्यसैगरी वार्षिक रूपमा मूल्याङ्कन गरिनेछ, भने ५ वर्ष पछि अन्तिम मूल्याङ्कन गरी पुनःआगामी दिनको मूल्याङ्कन योजना तयार गरिनेछ। यसरी नै स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कार्ययोजनालाई सघाउन अनुगमन तथा मूल्याङ्कनले सिकाइ, चिन्तन-मनन र पृष्ठपोषणका लागि अवसर प्रदान गर्नेछ।

अनुसूचीहरु

अनुसूची १ नगर विपद् व्यवस्थापन समिति

क्र.सं.	नाम, थर	पद	संस्था	सम्पर्क न.
१	श्री अशोक कार्की	संयोजक	वे.न.पा	९८५२८२९०११
२	श्री जिरा राई	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९०१०
३	श्री राम प्रसाद वाग्ले	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९०१९
४	दिनेश्वर चौधरी	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८५८००१
५	प्रेम बहादुर दाहाल	सदस्य	वे.न.पा	९८१९७२६३७१
६	टंक प्रसाद आर्चाय	सदस्य	वे.न.पा	
७	दिपक राज रेग्मी	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९००५
८	बशन्त कुमार मगर	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९००६
९	निकेश राई	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९००७
१०	जय कुमार राई	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९००८
११	पदम खड्का	सदस्य	वे.न.पा	९८५२८२९००९
१२	चन्द्रकला परियार	सदस्य	वे.न.पा	९८०७१३२८७०
१३	विष्णु कुमार परियार	सदस्य	वे.न.पा	९८०४७८९४२४
१४	नानीमैया खतिवडा	सदस्य	वे.न.पा	९८११७१६९०३
१५	कुमारी बचिया चौधरी	सदस्य	वे.न.पा	९८०७७१३९७९
१६	निर्मला बि.क.	सदस्य	वे.न.पा	९८१९७९४७६६
१७	राजेन्द्र परियार	सदस्य	वे.न.पा	९८६४२७८८३४
१८	सरीता विश्वकर्मा	सदस्य	वे.न.पा	९८२५७२०८०४
१९	निर बहादुर विश्वकर्मा	सदस्य	वे.न.पा	९८१७७८५२०५
२०	धुर्व कोईराला	सदस्य	नेपाल रेडक्रस	९८१५७२७३१५

२१	प्रतिनिधि	सदस्य	नेपाल प्रहरी	९८५२८३५१९९
२२	प्रतिनिधि	सदस्य	ससस्त्र बल	९८५२८३५१९९
२३	विनोद मिश्रा	सदस्य	स्वास्थ्य शाखा	९८५२८२९०१३
२४	ज्योती मगर	सदस्य	म.बालबालिका शाखा	९८६२९४१६२०
२५	प्रशंराम अधिकारी	सदस्य	उद्योग वाणिज्य	९८०५९३६५५०
२६	उपेन्द्र बहादुर थापा	सदस्य सचिव	विपद् व्यवस्थापन सर्म्पक व्यक्ति	९८५२८३५४१०

अनुसूची २ योजना तर्जुमा तथा समन्वय समिति

- १) उप प्रमुख: श्री जिरा राई
- २) प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत : श्री राम प्रसाद वाग्ले
- ३) विपद् व्यवस्थापन शाखा प्रमुख : श्री उपेन्द्र बहादुर थापा

अनुसूची ३ : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको काम कर्तव्य र अधिकार

- स्थानीय तहको विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाको तर्जुमा, कार्यान्वयन र अनुगमन र पुनरावलोकन गर्ने
- योजना तयार गर्दा नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको विपद् उत्थानशील समुदायहरूको न्यूनतम आधारहरूलाई ध्यान दिनु पर्ने
- समुदायमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समितिको गठन गर्ने
- यसरी गठन गर्दा साविकमा रहेका समुदाय स्तरका सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन समितिलाई आवश्यकता अनुसार पुर्नगठन गर्ने
- स्थानीय तहमा गठन हुने विपद् व्यवस्थापन तथा जलवायु परिवर्तन अनुकुलन सम्बन्धी अन्य समिति तथा उपसमितिलाई सहयोग पुऱ्याउने
- स्थानीय तहका कर्मचारी, समुदायमा आधारित विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति सदस्य, नागरिक समाजका प्रतिनिधि तथा राजनीतिक दलका प्रतिनिधिलाई विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी प्रशिक्षण लिने वा दिने व्यवस्था मिलाउने
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील कोषको स्थापना र सञ्चालनको व्यवस्था मिलाउने

- स्थानीय तहमा विकास निर्माणका क्रियाकलापहरु कार्यान्वयनमा विपद् जोखिम व्यावस्थापन तथा जलवायु अनुकूलनलाई मूलप्रवाहिकरण गर्ने ।
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना कार्यान्वयनको लागि आवश्यक बजेट विनियोजनका लागि पहल गर्ने
- स्थानीय तहबाट जारी भएका नीति, निर्देशन तथा मापदण्डहरु कार्यान्वयन गर्ने गराउने
- स्थानीय तहमा सुरक्षित विद्यालय तथा अस्पतालका लागि विपद् जोखिम न्यूनिकरण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका कार्यक्रमहरु योजनामा समावेश गर्ने,
- स्थानीय तहमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना, आपत्कालीन कार्ययोजना, पुनःस्थापना तथा पुनर्निर्माण योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयन गर्दा सबै सरोकारवालाहरुको सहभागितालाई सुनिश्चित गर्ने । आवश्यकता अनुरूप संकटासन्न समुदायहरुमा विपद् तथा जलवायु उत्थानशील समिति, पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यका लागि कार्यदलहरु गठन गरी क्षमता अभिवृद्धि गर्ने
- स्थानीय तहमा विपद् प्रभावित क्षेत्रमा खोज, उद्धार, राहत तथा प्रतिकार्यको व्यवस्था मिलाउने
- स्थानीय तह तथा वडाको विपद् तथा जलवायु उत्थानशीलता सम्बन्धी आवश्यक निर्देशिका तथा कार्यविधी तयार गर्ने
- स्थानीय तह वडाको प्रकोप तथा जलवायुजन्य जोखिम नक्सांकन गर्ने ।

अनुसूची- ४ कार्यदलहरुको स्वरूप र काम कर्तव्य तथा अधिकार

अनुसूची- ४.१ कार्यदलको स्वरूप

स्थानीय विपद् जोखिम व्यवस्थापनको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि निम्नअनुसार कार्यदल गठन गर्नु पर्नेछ, तापनि स्थानीय आवश्यकतालाई दृष्टिगत गरी कार्यदलको सङ्ख्या थपघट गर्न सकिनेछ :

क्र.सं.	कार्यदलको नाम	ध्यान दिनु पर्ने कुरा	पदावधि
१	सूचना तथा पूर्वचेतावनी कार्यदल	कार्यदलका सदस्य चयन गर्दा उपलब्ध भएसम्म सम्बन्धित विषयमा ज्ञान भएका महिला, दलित, जनजाति, अपाङ्गता भएका तथा विपद्को उच्च जोखिममा रहेका समुदायका प्रतिनिधिलाई प्राथमिकता दिनु पर्नेछ, ः	पदेन सदस्यबाहेक अन्य सदस्यको कार्यकाल दुई वर्षको हुनेछ
२	खोज तथा उद्धार कार्यदल		
३	राहत व्यवस्थापन तथा पुनःस्थापन कार्यदल		
४	प्राथमिक उपचार कार्यदल		
५	क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषण कार्यदल		

अनुसूची- ४.२ पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्यको लागि कार्यदलको काम, कर्तव्य तथा अधिकार

१. सूचना तथा पूर्वचेतावनी कार्यदल		
प्रकोप पूर्व	प्रकोपको समय	प्रकोप पश्चात्
<ul style="list-style-type: none"> ● पूर्वसूचना तथा चेतावनी प्रणालीबारे सञ्चार माध्यम र अन्य स्रोतबाट प्राप्त सूचना प्राप्त गर्ने ● पूर्वचेतावनी प्रणालीको स्थापनाका लागि जिविस, गाविस, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण डिभिजन कार्यालयसँग समन्वय गर्ने ● उपलब्ध पूर्वचेतावनी प्रणालीको सुरक्षा र संरक्षण गर्ने ● विपद्सम्बन्धी काम गर्ने वा अन्य सरोकारवाला निकायमा विपद्बारे सही जानकारी दिने ● समुदायसँग नियमित छलफल गर्ने र स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा प्रतिवेदन नियमित रूपमा दिने ● सञ्चारमाध्यम, पत्रकार महासङ्घ, स्थानीय पत्रकारसँग समन्वय गरी सूचना लिने र दिने काम गर्ने ● विपद् जोखिम व्यवस्थापनसम्बन्धी ज्ञानबढ्दक सामग्रीको खोजी गरी समुदायमा उपलब्ध गराउने ● आपत्कालीन समयमा चाहिने निकायको फोनको सूची तयार गरी समुदायका सबै सदस्यलाई उपलब्ध गराउने ● जनचेतना अभिवृद्धिका सामग्री जिल्ला र केन्द्रबाट सङ्कलन गरी जनचेतना अभियानमा हुने खर्च कटौती गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● विपद्को सूचना सबैभन्दा पहिले खोज तथा उद्धार कार्यदललाई दिने ● यस्तो सूचना स्थानीय प्रहरी, जिल्ला प्रहरी, शसस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, गाविस, जिबिस र जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिलाई उपलब्ध गराएर सहयोग माग गर्ने ● विपद्सम्बन्धी सम्पूर्ण जानकारी जानकारी स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमाफर्त, जिबिस र जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिलाई दिने ● विपद्बारेको समाचार तथा सूचना सञ्चारमाध्यम वा पत्रकारलाई उपलब्ध गराउने 	<ul style="list-style-type: none"> ● क्षति विश्लेषण कार्यदलबाट भएको कार्य र क्षतिको अवस्थाको जानकारी लिने ● विपद्पछि उत्पन्न भएको थप सङ्कटासन्नता र जनजीवनमा परेको असरको समीक्षा गर्ने ● जनजीवनमा परेको असरअनुसार पूर्वतयारीका कार्यलाई निरन्तरता दिने
२. खोज तथा उद्धार कार्यदल		
<ul style="list-style-type: none"> ● विपद्बाट विस्थापितलाई राख्नको लागि सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने ● उद्धारका लागि आवश्यक पर्ने सामग्रीको बन्दोबस्त गर्न स्थानीय प्रहरी, नेपाली सेना, जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिसँग समन्वय गरी सहयोग माग गर्ने ● उद्धारका लागि नेपाल रेडक्रस सोसाइटीसँग समन्वय गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> ● विपद् हुने मौसममा खोज तथा उद्धारको लागि तयारी अवस्थामा रहने ● सूचना तथा पूर्वचेतावनी कार्यदलको सूचनाका आधारमा अति जोखिममा रहेका परिवारलाई सुरक्षित स्थानमा लैजाने 	<ul style="list-style-type: none"> ● उद्धार गरिएका व्यक्ति, धनसम्पत्ति, पशुधनको सूची तयार गरी मूल समितिलाई दिने ● विपद्मा परेर हराएका वा मृत्यु भएका मानिस र घरपालुवा पशुको

<ul style="list-style-type: none"> बाढी र पहिरोको समयमा उद्धार गर्न सक्ने समुदायका सदस्यको पहिचान गरी उनीहरूको सम्पर्क नम्बर अध्यावधिक राख्ने उद्धारकर्मीका लागि तालिमको व्यवस्था गर्न गैसस, नेपाल रेडक्रस, प्रहरी र सेनासँग समन्वय गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> त्यस्ता परिवारको महत्वपूर्ण सम्पत्ति र पशुधनको रक्षा तथा उद्धार गर्ने समुदायमा रहेका महिला, अपाङ्ग, बूढाबूढी, गर्भवती तथा सुत्केरी महिलाको सूची तयार गरी मूल समितिलाई दिने र सहयोगको प्राथमिक सूचीमा राख्न आग्रह गर्ने 	<p>सूची तयार गरी मूल समितिमार्फत सुरक्षा निकाय र गाविसलाई उपलब्ध गराउने</p> <ul style="list-style-type: none"> उद्धार समाग्री पुनः यथास्थानमा राख्ने
<p>३. राहत व्यवस्थापन तथा पुनःस्थापन कार्यदल</p>		
<ul style="list-style-type: none"> समुदायस्तरबाट उपलब्ध हुने राहत सामग्री सङ्कलन र भण्डारणको व्यवस्था गर्ने सामुदायिक विपद् व्यवस्थापन कोषको स्थापना गर्ने राहत सामग्री प्रयोग नभएमा त्यस्तो सामग्री नियमानुसार विक्री गरी प्राप्त रकम कोषमा जम्मा गर्ने पूर्ण रूपमा विस्थापित हुने परिवारलाई बसोबासको व्यवस्थाका लागि सार्वजनिक जग्गाको पहिचान गरी त्यस्तो जग्गा उपयोग गर्न नगरपालिका र गाउँ विकास समितिमार्फत् सम्बन्धित निकायसँग अनुमति लिने प्रक्रिया अघि बढाउने विस्थापितलाई सुरक्षित राख्ने स्थानको लागि उद्धार कार्यदलसँग समन्वय गरी सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको निर्देशनमा आवश्यक कार्य गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> सही समयमा कार्ययोजनाअनुसार राहत व्यवस्थापन गर्ने जिल्लाबाट प्राप्त अनुदान वा राहत वितरणमा जिल्लाको कार्यदललाई सहयोग गर्ने स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिसँग सहमति लिएर अन्य आवश्यक कार्य गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> विस्थापित भएर पुनःस्थापन हुन नसकेका परिवारलाई सुरक्षित स्थानमा बसोबासको व्यवस्थाका लागि पहल तथा पैरवी गर्ने पुनःस्थापना हुन सक्ने परिवारको घर मर्मतसम्भारको लागि पहल गर्ने र सहयोगको लागि जिल्ला दैवी प्रकोप उद्धार समितिलाई स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमार्फत् सिफारिस गरी पठाउने
<p>४. प्राथमिक उपचार, स्वास्थ्य तथा सरसफाइ कार्यदल</p>		
<ul style="list-style-type: none"> विपद्को समयमा घाइतेको उपचारको लागि प्राथमिक उपचार सामग्रीको व्यवस्था गर्ने विपद् नभएमा प्राथमिक उपचार सामग्रीको समय बाँकी रहँदै प्रयोग गरी पुनः नयाँ सामग्री तयारी अवस्थामा राख्ने स्थानीय स्वास्थ्य चौकीसँग समन्वय गरी आवश्यक सामग्री माग गर्ने 	<ul style="list-style-type: none"> घाइतेको तत्काल उपचार गर्न उद्धार कार्यदलसँगै विपद् प्रभावित क्षेत्रमा जाने घाइतेको प्राथमिक उपचार गरी आवश्यक परेमा स्वास्थ्यसंस्थामा पठाउने 	<ul style="list-style-type: none"> विपद्पछि फोहोरमैला व्यवस्थापनका कार्य गर्ने विस्थापित बसेको स्थानमा सरसफाइका कार्यलाई नियमित

<ul style="list-style-type: none"> ● स्थानीय तहमा एमबुलेन्स उपलब्ध भएमा सोको मर्मतसम्भार गरी दुरुस्त राख्ने व्यवस्था मिलाउने ● स्वास्थ्य र सरसफाइसम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गरी विपद् पहिले र पछि हुन सक्ने महामारी तथा जनस्वास्थ्यसम्बन्धी समस्याबारेमा जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने ● जनचेतना अभिवृद्धिको लागि जिल्ला जनस्वास्थ्य कार्यालय र अन्य स्वास्थ्यसंस्थासँग सहयोग माग गर्ने ● स्वयंसेवकहरूलाई विपद् र महामारीबारे अभिमुखीकरण गर्ने 		<p>रूपमा सञ्चालन गर्ने</p> <ul style="list-style-type: none"> ● महामारीजन्य रोगहरूको नियमित निगरानी गर्ने र सम्बन्धित निकायलाई जानकारी दिने ● स्वास्थ्य, सरसफाइ र जनस्वास्थ्यसम्बन्धी जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने
<p>५. क्षति तथा आवश्यकता विश्लेषण कार्यदल</p>		
<p>क्षति विश्लेषण</p> <ul style="list-style-type: none"> ● विपद्पूर्व नै जनधनको हुन सक्ने क्षतिको विवरण सङ्कलन गर्ने । ● सम्भाव्य क्षति विश्लेषण नमुना फाराम तयार गर्ने । ● क्षति विश्लेषण स्वयंसेवकहरूलाई तालिम दिने । ● क्षति विश्लेषण स्वयंसेवकहरूलाई तयारी अवस्थामा राख्ने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● विपद्बाट भएको क्षतिको लेखाजोखा गरी आपत्कालीन सहयोगको आवश्यकता पहिचान गर्ने ● उपलब्ध सूचनाका आधारमा सहयोगका लागि स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिमार्फत सम्बन्धित निकायलाई उपलब्ध गराउने । 	<ul style="list-style-type: none"> ● क्षतिको विस्तृत विश्लेषणका लागि सङ्कलन गर्ने । ● गरिएको कामको समिक्षा गरी कमी कमजोरीहरूलाई पत्ता लगाउने ।

अनुसूची ५ : ऐतिहासिक समय रेखा

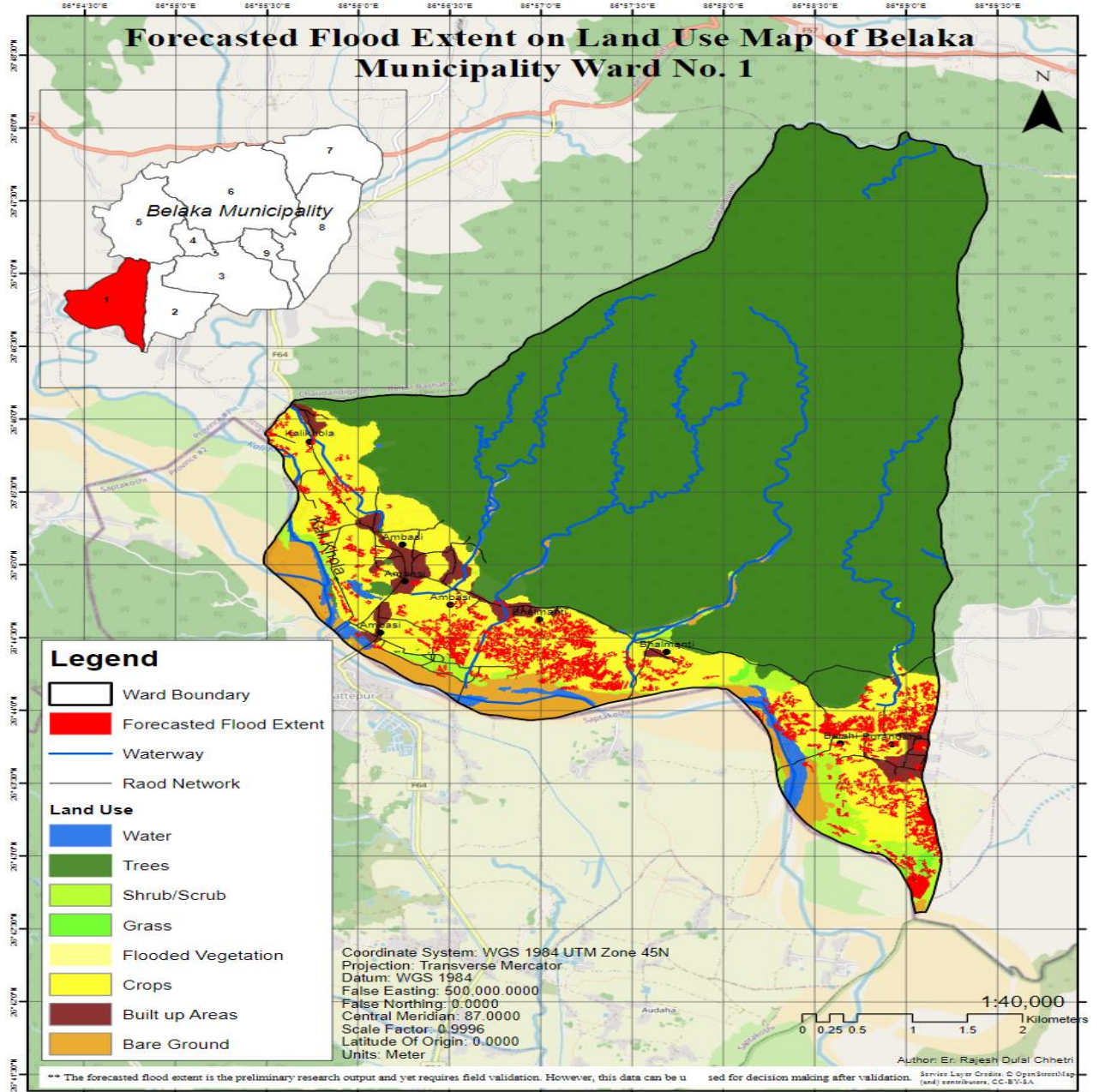
क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	क्षतिको विवरण (मानविय, भौतिक र आर्थिक)
१	बाढी	२०४३	वडा न १	२० जना को मृत्यु
२	हवाहुरी	२०५३	वडा न १	१ विद्यालयको टिनको छानो उडाएको
३	बाढी	२०६० साल	वडा न २	२ जनाको मृत्यु, जग्गा जमिन कटान र डुवान
४	सर्पदंश	हरेक वर्ष	वडा न २	४ ५ जनाको घाइते हुने गरेको
५	हवाहुरी	२०७७ वैशाख	वडा न २	विद्यालयको टिनको छानो उडाएको

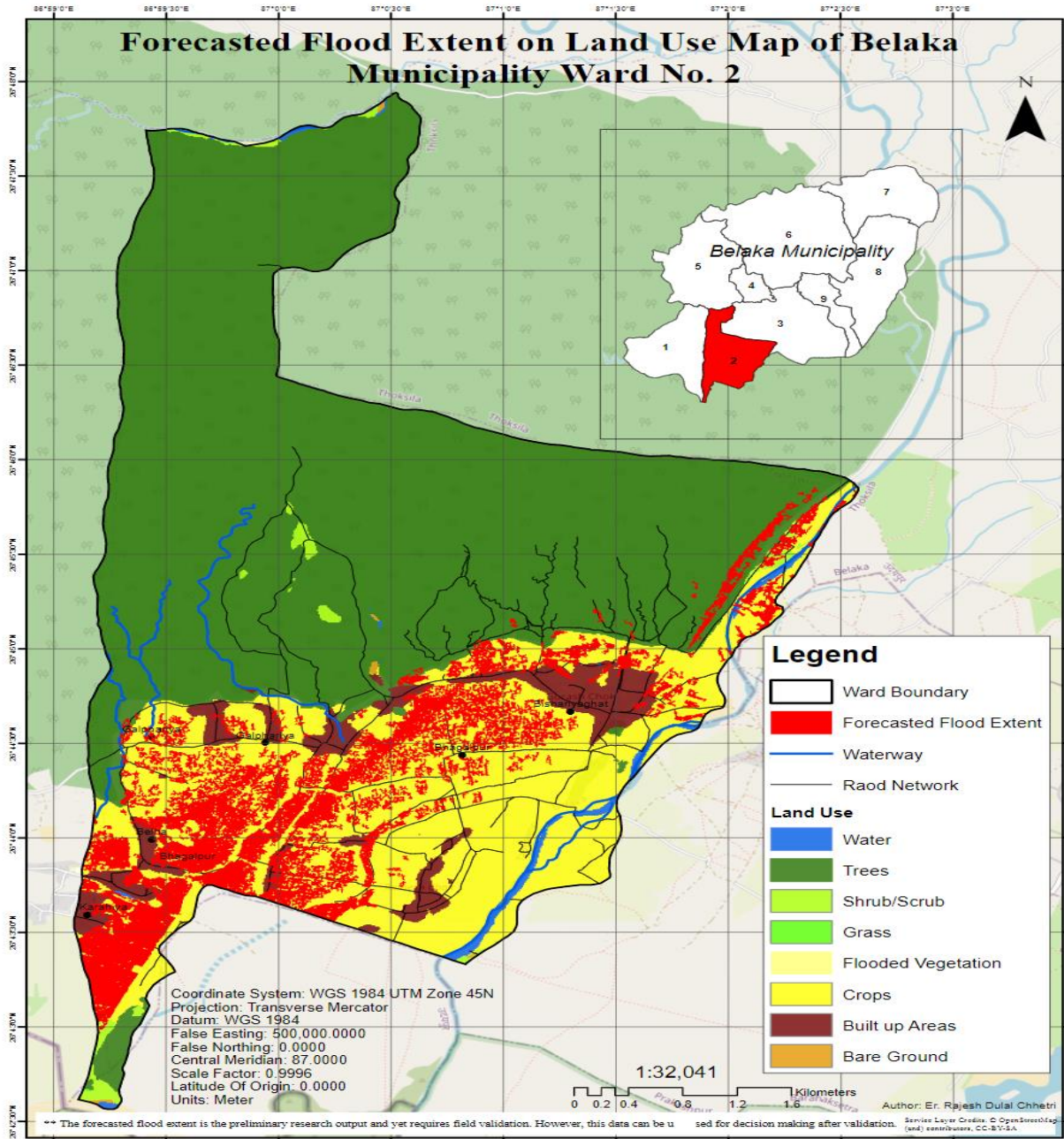
क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	क्षतिको विवरण (मानविय, भौतिक र आर्थिक)
६	चटयाड	२०७७ सला	वडा न २	१ जनाको मृत्यु भएको
७	बाढी	२०४५ साल	वडा न ३ , ठोक्सल्ला	मूर्ति खोलाले खेत बरमा परिणत गरेको
८	जंगली जनावको आतंक	हरेक वर्ष	वडा न ३	जंगली जनावको आतंक (हाती आतंक) कारण हरेक वर्ष २ जना मानिसको मृत्यु
९	सर्पदंश	२०७५ सला	वडा न ३	४ जनाको मृत्यु
१०	हवाहुरी	२०७४ साल वेशाख	वडा न ३	कोशी टप्पु नजिक रहेको बस्ती घरमा भएको छाना उडाएको ।
११	चट्याड	२०७९ असार	वडा न ३	
१२	बाढी	२०५१ साल	वडा न ४	सिसुवा खोलाको कारढा जनता टोलको छ धरधुरी विपर्ससित
१३	बाढी	२०६५ साल	वडा न ४	सिसुवा खोलको ३ घर विस्थापित
१४	बाढी	२०७७	वडा न ४	३ धरहरु विस्थापित
१५	बाढी	२०६९	वडा न ५	गिदेरी खोलाको कारण १५ धरधुरी विस्थापित
१६	बाढी	२०५१	शिखरमाडी ,वडा न ५	खार खोलाको करण ५१ घर विस्थापित
१७	बाढी	२०७२	वडा न ५	खर खोलाको कारढा ५ धरधुरी विस्थापित
१८	हवाहुरी	२०७८ सला	वडा न ५	विद्यालयको छानो उडाएको
१९	सडक दुर्घटना	२०७९	वडा न ५	४ जनाको मृत्यु
२०	सडक दुर्घटना	२०७८	वडा न ५	१ जाको मृत्यु
२१	२०७९	बाढी	वडा न ६	मटेरी खोलाको का १ जनाको मृत्यु
२२		बाढी	वडा न ६	यशोदा खोलमा आएको बाढीको कारण २५ धरमा क्षति गरेको
२३	चटयाड		वडा न ७	२ जना घाइते
२४	सडकदुर्घटना	२०७५	वडा न ७	१ जनाको मृत्यु

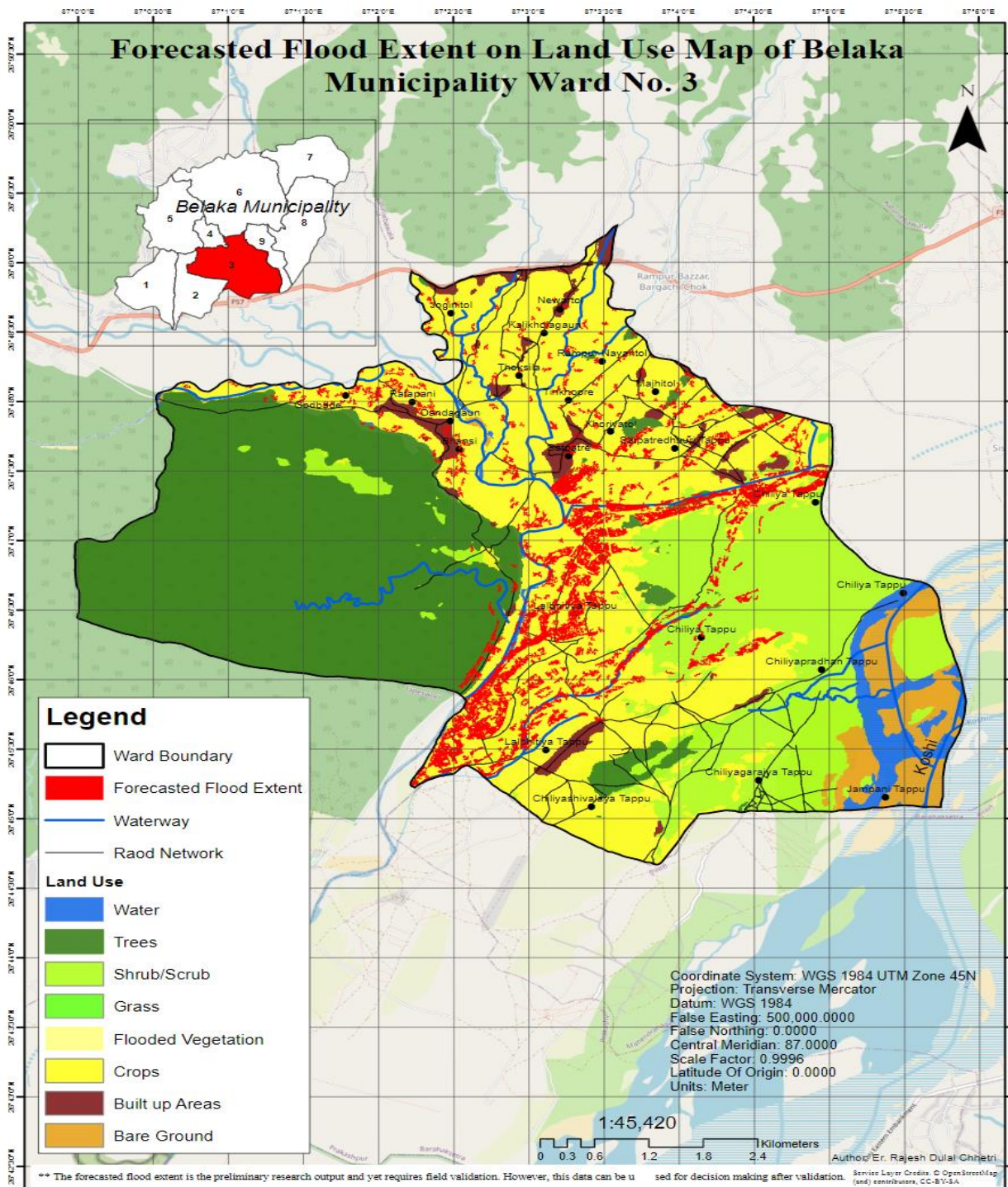
क्र.स	प्रकोपको नाम	साल र महिना	स्थान	क्षतिको विवरण (मानविय, भौतिक र आर्थिक)
२५	वाढी	२०७५	वडा न ८	बगुनी खोलामा आएको वाढीको कारण १ जनाको मृत्यु
२६	आगलागी	२०७६	वडा न ८	१ घर , १ गोठ जलेको
२७	चट्याङ	२०७९	वडा न ८	५ वटा, गाई, ,२ मानिसको मृत्यु भएको
२८	सडक दुर्घटना	२०७६	वडा न ८	३ जनाको मृत्यु
२९	२०७६	वाढी	वडा न ९	जग्गा कटान
३०	वाढी	२०७९ साल असोज १	वडा न ९	मुर्ति खोलाको कारण २ घर विस्थापित, यशोदा खोलाको कारण १ घर विस्थापित
३१	हवाहुरी	२०७२	वडा न ९	सिमलटारको २५ घरको टिनको छनाना उडाएको
३२	चट्याङ्ग	२०५९	केन्द्र टोल, वडा न ९	२ जना मानिस को मृत्यु
३३	वाढी	२०७९	वडा न ८,९,३ र २	बेलका न.पा. ८ - सिसौली चौरी, ५०० घर, वडा ९- एकता ,चिल्म ,दुर्गा मन्दिर ,भाटेपुल ५०० घर ,३, एबीसी बुधबारे जगा शुक्रबारे ५०० घर बेलका न.पा.२ को बानडाँडा ,रामनगर ,नारायणपुर ,शिवालय मन्दिर ,लालभित्ती ,भागलपुर करैया ८०० घरधुरी बेलका न.पा. १ पुरन्दह

अनुसची ६: प्रकोप संकटासन्नता क्षमता तथा श्रोत नक्सा

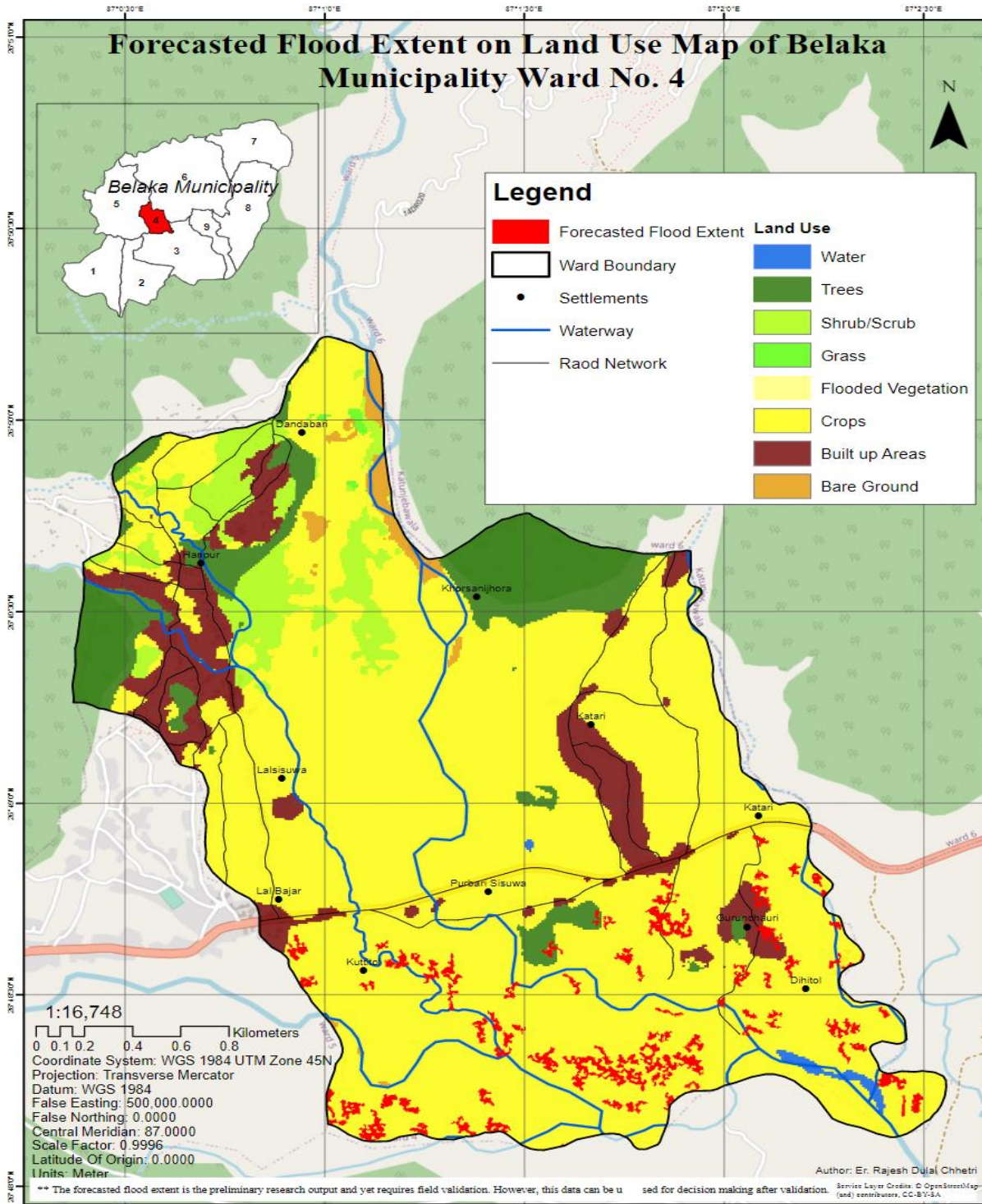
वडा न १

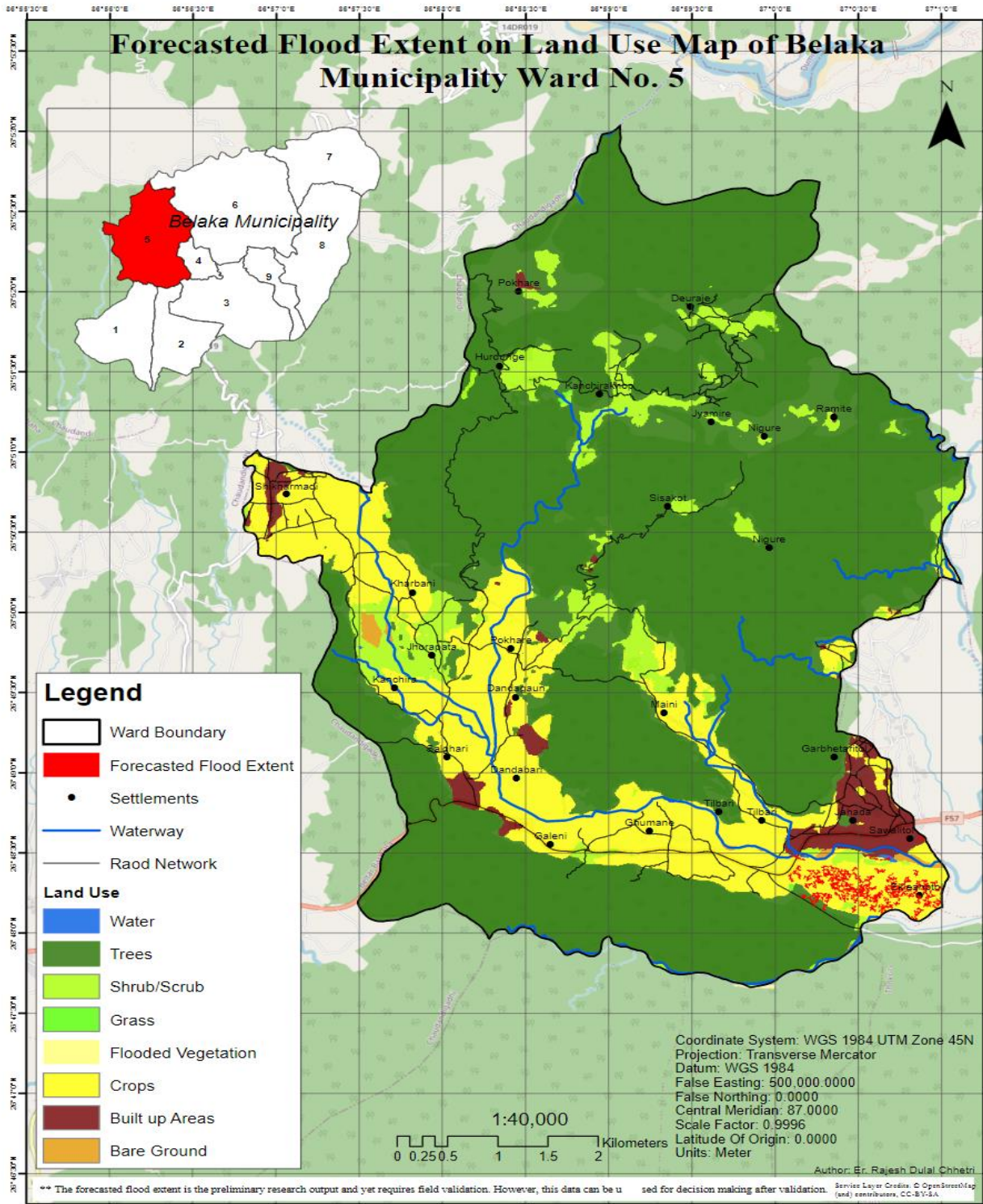

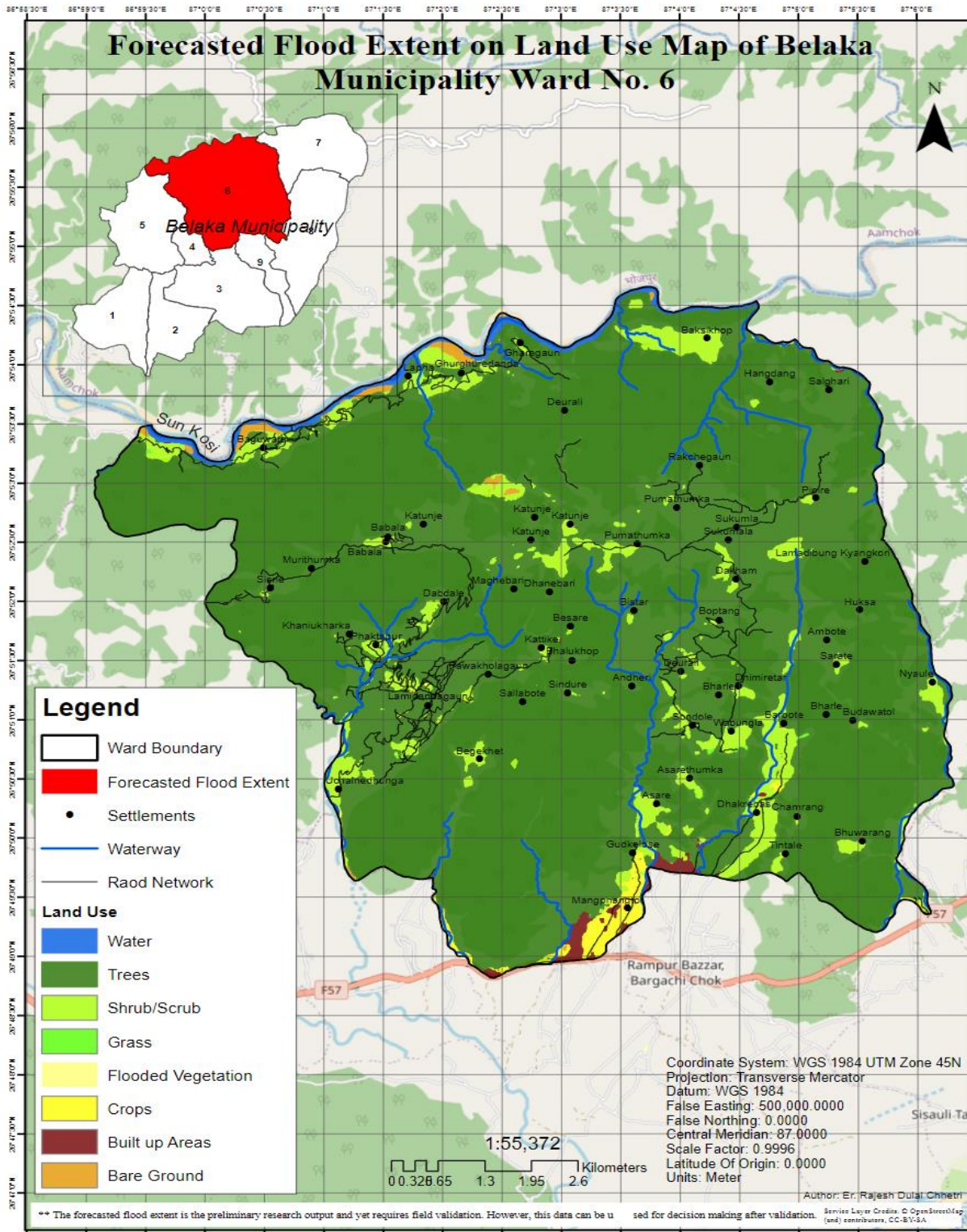

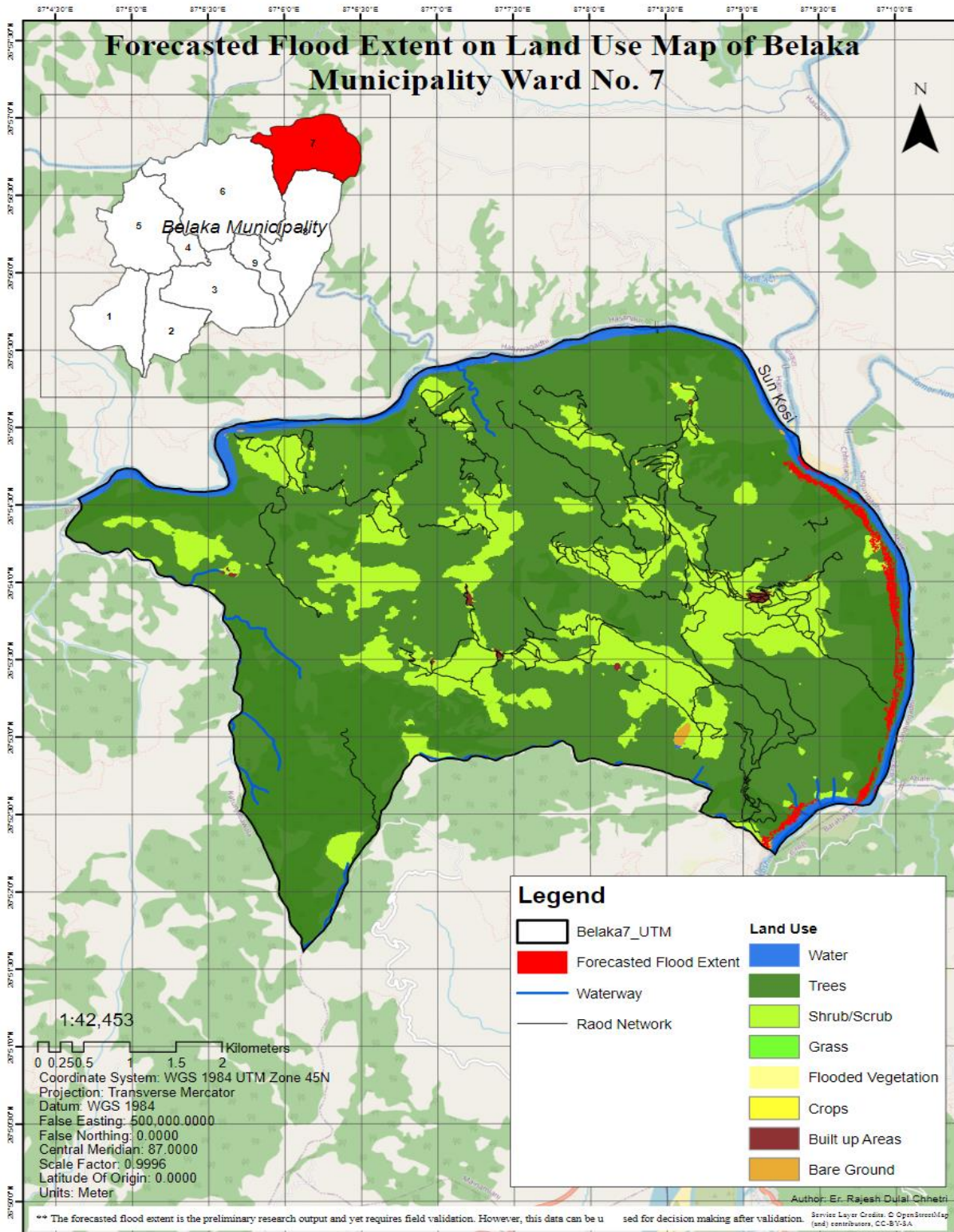
वडा न ४

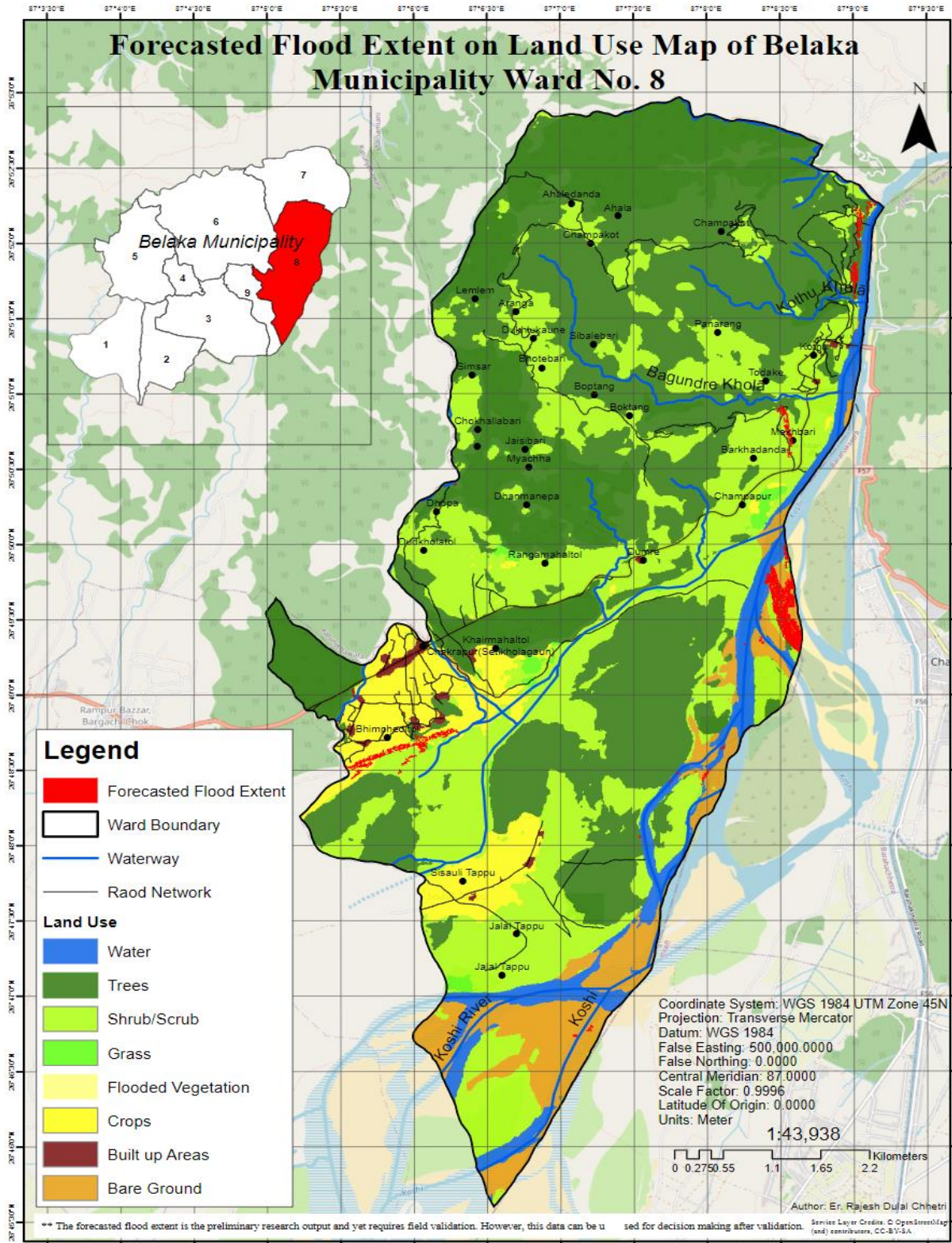

वडा न ५

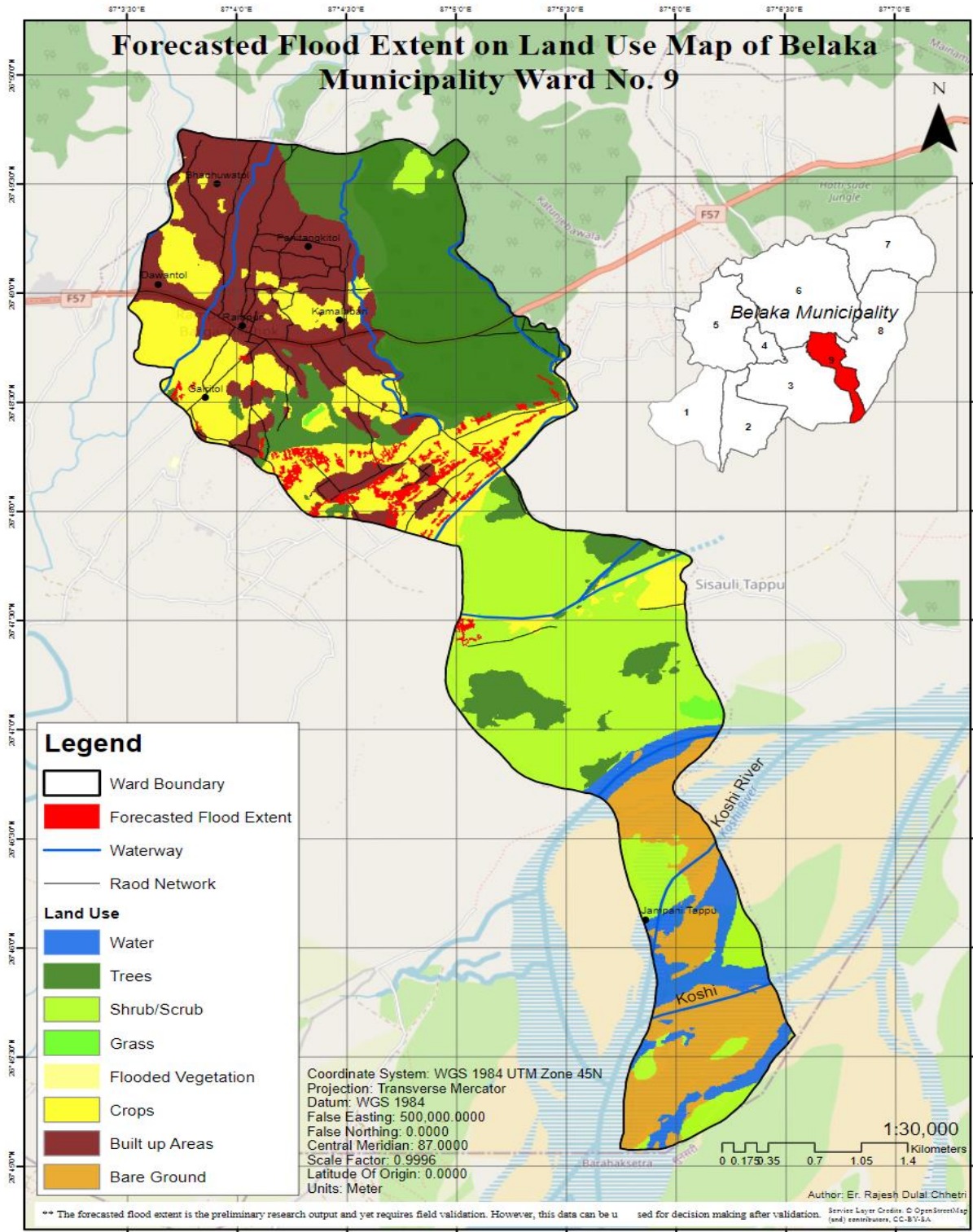

वडा नं ९

सन्दर्भ सामाग्री

- विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७४
- स्थानीय सरकार संचालन ऐन २०७४
- विपद् व्यवस्थापन रीष्टिय रणनीती २०७५
- स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना २०७४
- राष्ट्रिय विपद् प्रतिकार्य को कार्यढाँचा २०७०
- विपद् जोखिम राष्ट्रिय रणनीती २०७४
- बेलका नगरपालिकाको पार्श्वचित्र २०७५